

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK BİLİM DALI

**KULLANICI KATILIMI ÇERÇEVESİNDE MEYDAN
KAVRAMI: TAKSİM MEYDANI'NIN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Hafize ÇAKIROĞLU

İstanbul, 2024

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK BİLİM DALI

**KULLANICI KATILIMI ÇERÇEVESİNDE MEYDAN
KAVRAMI: TAKSİM MEYDANI'NIN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Hafize ÇAKIROĞLU

Öğrenci No
2220012004

ORCID ID
0009-0005-3457-5667

Danışman
Doç. Dr. Mustafa Orkun ÖZÜER

İstanbul, 2024

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘‘**Kullanıcı Katılımı Çerçevesinde Meydan Kavramı: Taksim Meydanı’nın Değerlendirilmesi**’’ başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 10.06.2024

Hafize ÇAKIROĞLU

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

10.06.2024

Enstitümüz *Mimarlık* Anabilim Dalı *Mimarlık* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 2220012004 numaralı **Hafize ÇAKIROĞLU**'nun "*İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**Kullanıcı Katılım Çerçevesinde Meydan Kavramı: Taksim Meydanı'nın Değerlendirilmesi**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 28/05/2024 tarih ve 2024/24 sayılı toplantısında seçilen ve On-Line toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince 45 dakika süre ile Zoom programı aracılığıyla on-line olarak aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "**OYBİRLİĞİ**" ile "**KABUL**" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Doç. Dr. Mu*** Or*** ÖZ***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Ni*** AR***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Pı*** ÖK*** ER***
(İstanbul Atlas Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Hafize ÇAKIROĞLU
Danışmanı : Doç. Dr. Mustafa Orkun ÖZÜER
Derecesi ve Tarihi : Yüksek Lisans (Tezli), 2024
Alanı : Mimarlık
Anahtar Kelimeler : Kamusal Alan, Bellek Mekanları, Taksim Meydanı, Taksim Yarışması, Katılımcılı Yaklaşım

ÖZ

KULLANICI KATILIMI ÇERÇEVESİNDE MEYDAN KAVRAMI: TAKSİM MEYDANI'NIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamusal alanlar, toplumdaki herkesin ortak kullanımına açık, erişilebilir, farklı görüşlerin bir araya geldiği ve paylaşıldığı alanlardır. Bir şehirdeki kamusal alanlarda yaşanan tüm etkileşimler ve toplumsal ilişkiler, kentsel kültürün oluşumunu şekillendirir. Kent yaşamında, insanlar arasında en çok tercih edilen kamusal alanlardan biri meydanlardır. Tarih boyunca, şehir ve ulusal politika açısından meydanlar büyük bir öneme sahip olmuştur. Bu alanlar, sadece kent sakinlerinin ortak kullanımı için değil, aynı zamanda sosyal, siyasal ve ekonomik işlevler için de merkezi bir rol oynamıştır. Meydanların toplum ile siyasi iktidar arasında iletişim amacıyla kullanılan politik bir yapısı da vardır. Bu mekanlar, toplumsal belleğin bir ürünü olmak ile beraber geçmişin canlandırılmasında da etkili oldukları için baskın otoritenin değişim isteğinin amacı haline gelmiştir. Türkiye'nin açısından bakıldığında zaman değişimin en çok dikkat çeken kamusal alanı Taksim Meydanı'dır. Taksim Meydanı gerek konumu ve işlevi gerekse tarihsel süreçte kent kullanıcıların sesi olması bakımından oldukça önemlidir. Günümüzde kamusal mekân niteliğinin dışarısına çıkarak pek çok sınırlandırmanın getirildiği meydanı tasarlarken kamusal alanın tanımını unutmamak gerekir. Bu doğrultuda Taksim Meydanı'nın yeniden tasarlanma süreci de bu farkındalık ile yapılmalıdır. Taksim Meydanı için karar verilirken, tek taraflı bir süreç yerine halkında katıldığı bir ortam tercih edilmiştir. Bu doğrultuda Taksim Meydanı yarışması açılmıştır. Bu çalışmada Taksim Meydanı tasarımında katılımcı sürecin uygulanabilirliğine dair literatüre dayanarak çıkarımlar yapılmıştır.

Name and Surname : Hafize ÇAKIROĞLU
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Mustafa Orkun ÖZÜER
Degree and Date : Master's (Thesis), 2024
Major : Architecture
Keywords : Public Space, Places of Memory, Taksim Square, Taksim
Competition, Participatory Approach

ABSTRACT

THE CONCEPT OF SQUARE IN THE FRAMEWORK OF USER PARTICIPATION: EVALUATION OF TAKSIM SQUARE

Public spaces are areas that are accessible and open to common use by everyone in society, where different views come together and are shared. All interactions and social relations in public spaces in a city shape the formation of urban culture. In urban life, one of the most preferred public spaces among people is squares. Throughout history, squares have been of great importance for city and national politics. These areas played a central role not only for the common use of urban residents, but also for social, political and economic functions. Squares also have a political structure used for communication purposes between society and political power. While these places are a product of social memory, they have also become the object of the dominant authority's desire for change because they are effective in revitalizing the past. From Turkey's perspective, the most striking public area of change is Taksim Square. Taksim Square is very important both in terms of its location and function and in terms of being the voice of city users in the historical process. Today, it is important to remember the definition of public space when designing the square, which goes beyond the nature of public space and imposes many limitations. In this regard, the redesigning process of Taksim Square should be carried out with this awareness. When making the decision for Taksim Square, an environment in which the public participated was preferred rather than a unilateral process. In this direction, the Taksim Square competition was opened. In this study, inferences are made based on literature regarding the applicability participatory process in the design of Taksim Square.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

TABLolar LİSTESİ	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
SÖZLÜK.....	vii
GİRİŞ	1

1. KAMUSAL MEKÂN OLARAK MEYDAN KAVRAMI

1.1. Kamusal Alanın Tanımı	7
1.2. Kentsel Kamusal Alan Ve Tarihsel Gelişimi	11
1.3. Kentsel Kamusal Alan Olarak Meydanlar	13
1.3.1. Yurt İçindeki Meydanlar	15
1.3.2. Yurt Dışındaki Meydanlar	18
1.4. Meydanların Tarihsel Gelişimi ve Özellikleri	19
1.4.1. İlkçağda Meydan	20
1.4.2. Ortaçağda Meydan	21
1.4.3. Rönesans Döneminde Meydan	22
1.4.4. Günümüzde Meydanlar	23
1.5. Meydan Tipolojileri	25
1.5.1. Tanımlanmış Meydan	26
1.5.2. Kapalı Meydan	28
1.5.3. Çekirdek Meydan	30
1.5.4. Şekilsiz Meydanlar	30
1.5.5. Gruplanmış Meydanlar	31
1.6. Meydan Değerlendirme Kriterleri	33
1.6.1. Kültürel ve Sosyal Talepler	35
1.6.2. Sosyal Mekân ile İlişkisi	36
1.6.3. Aidiyet Duygusu	36
1.6.4. Peyzaj Düzenlemesi	36

1.6.5. Yaya Ulaşım İlişkisi	37
1.6.6. Çevre ve Meydan İlişkisi	38
2. KAMUSAL MEKÂN OLARAK TAKSİM MEYDANI	
2.1. Taksim Meydanı'nın Tarihsel Süreç İçerisindeki Değişimi	39
2.2. Taksim Meydanı'nın Tipolojik Olarak Değerlendirilmesi	45
2.3. Taksim Meydanı Yarışması	45
2.3.1. Yarışmayı Açan Kurum Bileşenleri ve Sürecin İşleyişi	46
2.3.2. Yarışmada İzlenen Yöntemler.....	50
2.3.3. Yarışma Verilerinin Kamusalılık Açısından Değerlendirilmesi	55
2.3.4. Yarışma Verilerine Eleştiriler	56
2.3.5. Yarışmada Ödül Alan Projelerin Kamusalılık Açısından Değerlendirilmesi	58
2.3.5.1. Eşdeğer Ödül 15 Numaralı Proje ve Jüri Sürecinin Değerlendirilmesi.....	63
2.3.5.2. Eşdeğer Ödül 19 Numaralı Proje ve Jüri Sürecinin Değerlendirilmesi.....	81
2.3.5.3. Eşdeğer Ödül 16 Numaralı Proje ve Jüri Sürecinin Değerlendirilmesi.....	102
2.4. Yarışma Projelerinin Göreceli Değerlendirilmesi	115
SONUÇ	119
KAYNAKÇA.....	123

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Yarışma Sürecinin Değerlendirilmesi.....	50
Tablo 2. Ödül Alan Projelerin Olumlu ve Olumsuz Tarafları	62
Tablo 3. Ödül Alan Projelerin Ölçütlere Göre Değerlendirilmesi	118

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1. Veri Analizinin Bileşenleri: Etkileşimli Model.....	7
Şekil 2. Çatal Höyük Kenti.....	20
Şekil 3. Agora.....	21
Şekil 4. Ulaşım Sorunları İle İçiş Taksim Meydanı	24
Şekil 5. St.Peter's Meydanı	25
Şekil 6. Notre Dame Katedrali önü	27
Şekil 7. St.Peter's Meydanı, Roma.....	27
Şekil 8. Piazza del Popolo, Roma.....	28
Şekil 9. Place des Vosges, Paris	29
Şekil 10. Agora, Priene.....	29
Şekil 11. Piazza di Ss. Giovanni e Paolo, Venice.....	30
Şekil 12. Freidenburg Katedrali.....	31
Şekil 13. Piazza and Piazzetta, Venice	32
Şekil 14. Palazzo Podesta, Bologna.....	32
Şekil 15. İstanbul Kent Planı (1520-1603)	41
Şekil 16. İstanbul Kent Planı (1730-1789)	42
Şekil 17. İstanbul Kent Planı (1789-1878)	42
Şekil 18. Taksim Meydanı ve Çevresi, 1926-27, Pervititch.....	43
Şekil 19. Taksim Meydanı ve Çevresi, 1943-44, Pervititch.....	44
Şekil 20. Yarışma Sürecinin İşleyişi.....	49
Şekil 21. Oy Kullanma Sürecinin İşleyişi	49
Şekil 22. 15 Numaralı Proje Kentsel Tasarım Planı Ölçek: 1/2000	63
Şekil 23. 15 Numaralı Proje Taksim Meydanı Mekânsal Kurgu	65
Şekil 24. Topografya/koridor ve Engeller	66
Şekil 25. Kent Parkları/mesafe	66
Şekil 26. Bariyerler/ Birinci Gezi Sınırlarının Tanımsızlaşması , İkinci Otellerin Sağır Bahçe Duvarları, Üçüncü Atatürk Kitaplığı'nın Bahçe Duvarları, Dördüncü Yer Altı Taşıt Yolunun Bariyerleri	66

Şekil 27. Kent Morfolojisi/ Taksim Çevresindeki Kentsel Dokunun Morfolojik Çeşitliliği	67
Şekil 28. Kentsel Akslar/Birinci Ticaret ve Rekreasyon Aksları; İkinci Cumhuriyet Anıtı Merkezli L Formlu Akslar; Üçüncü Talimhane Sokak Dokusu, Dördüncü Gezi Parkı Merkezi Aksı	67
Şekil 29. Kültürel Eksenler.....	67
Şekil 30. 15 Numaralı Proje Taksim Boşluğunun Bileşenleri.....	68
Şekil 31. 15 Numaralı Proje Alternatif Yaya Aksları.....	70
Şekil 32. 15 Numaralı Proje Yaya Üst Yolu Bağlantısı	70
Şekil 33. Yeni ve Eski Tramvay Hattı Güzergâhı	71
Şekil 34. Talimhane	72
Şekil 35. 15 Numaralı Proje Taksim Meydanı	72
Şekil 36. Eksik Talimhane Parçası	73
Şekil 37. Cumhuriyet Anıtı ve Ana Akslar.....	74
Şekil 38. Taksim Meydanı Kesitleri	75
Şekil 39. Gezi Parkı.....	75
Şekil 40. Gezi Parkı'nın Zaman İçerisindeki Değişimi ve Proje Önerisi	76
Şekil 41. 15 Numaralı Proje Gezi Parkı İşlev Şeması	77
Şekil 42. Taksim Meydanı.....	78
Şekil 43. 15 Numaralı Proje Gece Kullanımı	79
Şekil 44. 15 Numaralı Proje Gündüz Kullanım.....	79
Şekil 45. Taksim ve Çevresi	82
Şekil 46. 19 Numaralı Proje Kullanım Şekli	83
Şekil 47. Taksim ve Çevresi Yeşillendirme	86
Şekil 48. 19.Yüzyıl Sonunda Taksim ve Yakın Çevresi	87
Şekil 49. 19 Numaralı Proje Taksim ve Yakın Çevresi.....	87
Şekil 50. Cumhuriyet Caddesi Bağlantıları	88
Şekil 51. 19 Numaralı Proje Cumhuriyet Caddesi Bağlantıları.....	88
Şekil 52. Mekânda Tanımlı Kapalılık Algısı.....	89
Şekil 53. Henri Prost'un Önerisi.....	90
Şekil 54. Prost'un Planı Doğrultusunda Düzenlenen Kentsel Park.....	91
Şekil 55. Oluşturulan Kent Odası	92
Şekil 56. 1939 Prost'un Gezi Planı.....	93

Şekil 57. 1939 Gezi Parkı	93
Şekil 58. 1950 Senesi Gezi Parkı.....	94
Şekil 59. 19 Numaralı Proje Gezi Planı.....	95
Şekil 60. 19 Numaralı Proje Önerisi.....	96
Şekil 61. 19 Numaralı Proje Yeşilin İşgali	97
Şekil 62. 19 Numaralı Proje Dinlenme Alanı Önerisi	99
Şekil 63. 19 Numaralı Proje OBRUK Kullanımı	100
Şekil 64. 16 Numaralı Proje Önerisi.....	103
Şekil 65. Eğitim Binaları ile Entegre Edilmiş Yeni Kültür Sokağı Aksı	104
Şekil 66. 16 Numaralı Projeye Göre Mete Caddesi.....	104
Şekil 67. 16 Numaralı Proje Cumhuriyet Caddesi	105
Şekil 68. Ağaç Altın da ki Dinlenme Alanları.....	105
Şekil 69. 16 Numaralı Proje Yeni Taksim Meydanı	106
Şekil 70. 16 Numaralı Proje İçin Taksim Bahçesi.....	106
Şekil 71. 1910 Taksim Bahçesi Tasarımı Yeni Peyzaj Sınırlarına Adaptesi.....	106
Şekil 72. Görüşü Engelleyen Bina Yüksekliklerinin Azaltılması	107
Şekil 73. Cumhuriyet Caddesi Araç Trafiğinin Yer Altına Alınması	107
Şekil 74. Gezi Parkı Çeperinin Yeşil Ağaç Dokusu ile Kuvvetlendirilmesi	108
Şekil 75. Yeni Dikilen Ağalar ile Meydan ve Çevresinin Kimliğini Geri Kazanması	108
Şekil 76. Meydanda Ağaçlar Altında Dinlenme Alanı	109
Şekil 77. 16 Numaralı Proje Gezi Parkı'nın Üst Kotları	109
Şekil 78. Park Aktiviteleri	110
Şekil 79. Mevcut Ağaçlar	111
Şekil 80. 16 Numaralı Projenin Önerisi Olan Ağaçlar	111
Şekil 81. 16 Numaralı Proje Üstten Görünüş	112
Şekil 82. Bellek Müzesi.....	112
Şekil 83. 16 Numaralı Proje Program.....	113
Şekil 84. Bellek Müzesi Sirkülasyon Giriş ve Çıkışlar	113

SÖZLÜK

Agora: Yunun klasik çağında, bir sitenin yönetim, siyasal ve ticaret işlerini görüşmek üzere yurttaşların toplandığı kent alanı

Aristokrat: Ayrıcalıklılar, seçkinler, soylular sınıfından olan, soylu.

Burjuva: Kentlerde yaşayan, üretim araçlarını ellerinde bulunduran ve kendi başına üretim ve kazanç yollarında çalışarak kendine oldukça geniş bir geçim sağlayan kimse

Das Publikum: Halk

İdia: Antik Yunanda özel alan

Koine: Antik Yunanda kamusal alan

Kolokyum: Bilimsel bir sorunun ya da siyasal, ekonomik diplomatik sorunların ele alındığı, tartışıldığı bilimsel toplantı

Pitoresk: Durumu, görünüşü bir tablo konusu olmaya değecek güzellikte olan (görünüm)

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde oluşan kent dokusunun ve kimliğinin neredeyse tamamen yitirildiği ve kimliksizleştiği ülkemiz kentlerinde işlevsel ve estetik zenginliğin sağlanması, geçmişten gelen değerlerin korunması kentsel tasarımın varlığı ile farklı bir boyut kazanmıştır.

Kentsel tasarım demek kamusal mekânın tasarımıdır. Kamusal mekân tasarımı, topluma hizmet edecek şekilde olmalıdır. Toplumsal çıkarlar göz önünde bulundurulmadığında; kentlerimiz kimlik kazanmamakla beraber, mevcut kimliklerini de kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalmışlardır.

Kentsel mekânlar, kentsel tasarım süreci içerisinde, meydanlar, sokaklar, yollar, parklar, tarihsel yapılar ile detaya sahip olurlar. Bilhassa kent yaşamının en önemli kamusal alanı olan meydanlar, geçmiş ile günümüz arasında tarihi bir köprü vazifesi görmekle kalmayıp aynı zamanda kültür ortamı özelliğindedir.

Bu çerçevede toplanma mekânları olan meydanlar, toplumsal yaşamın gerekliliklerinden bir tanesi olan bir araya gelme ihtiyacından doğmuş olup, toplumsal deneyimlerin gerçekleşebilmesinde önemli bir unsur olarak varlık kazanmıştır.

Meydanların tanımı ve oluşum süreci, mekânlara ve içinde bulundukları zamana göre değişiklik göstermektedir. Tarım alanlarında meydanların özelliklerine baktığımızda; cami çevresi, köy kahvesi ya da gösterişli ağaçların olduğu küçük toplanma merkezleri olarak işlevlendirildiklerini görülmektedir.

Kentlerde ise; meydan kavramı genellikle bina, anıt, heykel etrafında şekillenen onu çevreleyen, kentin kullanıcılarının buluşma, bir araya gelme kesişme ve yoğun olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin merkezleridir.

Meydanlar, bulundukları yerin ve zamanın etkisiyle şekillenmeye başlamıştır. Geçmişten günümüze kadar oluşan süreçte meydanlar, kutlamaların ve dini törenlerin yapıldığı, kültür eğitim ve sanatsal faaliyetlerin ön planda olduğu mekânlar iken günümüzde meydanlar, bekleme alanı, gezinme, yeme-içme dinlenme durakları, gezinme gibi aktivitelerin yapıldığı yaşayan mekânlar haline gelmiştir.

Bununla beraber kentlinin sesini duyurduğu, protestoların yapıldığı ve demokratik ortamın oluştuğu önemli kamusal alanların içerisinde yer almaktadır.

Görüldüğü gibi süreç içerisinde meydanlar kentsel yerleşimin ekonomik ve sosyal geçmişini yansıtan önemli mekânlar haline gelirken aynı zamanda kentin en hareketli mekânları olmuşlardır. Bu bağlamda, süreç içerisinde dönüşüme uğrayan meydanların esasında her dönemin içinde bulunduğu kentin ve kullanıcılarının yaşamı üzerinde sosyal kültürel birçok katkıda bulunarak kentin mekânsal niteliğini arttırdığını ve kentin kullanıcılarının yaşam kaliteleri üzerinde etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Tamda bu noktada kentlerin hafızasını oluşturarak kentlere ayna olan en önemli kamusal alanlardan biri olan meydanların tasarlanma ve planlanma prensiplerinin oldukça önemli olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Buradan hareketle İstanbul için en önemli merkezlerden biri olan Taksim Meydanı'nın planlanması da oldukça önemlidir.

Taksim Meydanı tarihsel süreç içerisinde birçok olaya tanıklık etmiş gerek konumu gerekse kentsel bellekteki yeri ile titizlikle planlanması gereken bir meydandır. Taksim meydanı gibi bellek mekanları, geçmişi tekrar hatırlatması ve unutulmaması için bir sembol olarak görülmektedir. Bu mekanlar toplumsal belleğin bir ürünü olmakla beraber geçmişin canlandırılmasında da etkilidir. Bu doğrultuda baskın otoritenin değişim arzusunun en gözde kamusal alanı olarak görülmektedir. Kamusal hayat ve kamusal hayatın göstergesi olan meydan politikadan çok daha önemlidir. Fakat Taksim Meydanı günümüzde pek çok kısıtlama ile beraber kamusal alan olmanın dışına çıkan, kısıtlamalardan kaynaklı olarak halkın rahatça hareket edemediği ve meydan ile ilişkisinin zayıflayarak, otoritenin baskısının hissedildiği 'kamusal alan' haline gelmiştir. Oysaki Taksim, her dönem için 'herkesin ve her şeyin mekânı' olma özelliğine sahiptir. Ancak Cumhuriyet'in kuruluşu itibarıyla her dönemde, otoritenin mekân üzerinden güç gösterisi yaptığı ve gelecekte de bu şekilde devam edeceğinin sinyallerini veren bir alan haline gelmiştir. Bu bağlamda sembolik meydan ile ilgili karar verilirken 'kamusal mekân' yaklaşımı ile şeffaf toplumsal müzakere yöntemi tercih edilmiştir. Toplumun tüm kesimlerinin duyarlılığı dikkate alınarak istekleri dinlenebilir gayesi zemininde 'Taksim Senin, Karar Senin' sloganı ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür varlıkları Daire Başkanlığı tarafından Taksim Meydanı Tasarım Yarışması açılmıştır. Yarışmanın temel hedefi Taksim'in toplumun her kesiminden insana kucak açan demokratik bir kentsel kamusal alan deneyimi üretmesidir. Bu yaklaşımın temelinde gerek yarışmanın hazırlık aşaması gerekse değerlendirme sürecinde katılımcı bir yöntemsel kurgunun oluşturulmasıdır.

Bu bağlamda, çalışmanın içeriği, Taksim Yarışması projesi ile toplumsal duyarlılığı arttırıcı ve tasarımcılar ile paydaşlar için değerli bilgiler elde edileceği düşünülen halk görüşlerinin amaçlanan sonucu karşılama yönünden değerlendirilmesi ile beraber katılımcı kullanımı zemininde Taksim Meydanı'nın planlanmasının doğuracağı sonuçlar üzerine tartışılmasıdır.

Çalışmanın Konusu ve Problem Alanı;

Hızlı kentleşmenin bir sonucu olarak değişen sosyo-ekonomik yapı ile beraber teknolojik koşullarında değişmesi meydanların görünümünü günden güne değiştirmektedir.

Günümüzde kentin ortasındaki bir açık mekânın, çok önemli bir yeri vardır. Bugünlerde meydanlar daha az halk şenlikleri ve günlük kullanımlara sahne olmaktadır. Genelde sadece daha fazla temiz hava ve ışık temin etmeye ya da en fazlasından büyük bir binaya geniş bir manzara sağlamaya, böylece de onun mimari etkisini çoğaltmaya yaramaktadır. Oysa eski tarihlerde ana meydanlar, her kentin hayatında çok önemli bir yer tutardı. Çünkü kamu ve toplum hayatının geniş bir bölümü buralarda yer alırdı. Bugün ise bu amaçlar için açık bir meydan yerine kapalı salonlar kullanılmaktadır.

Yüzyıllardan tarihe tanıklık etmiş ve bunun izlerini taşıyan İstanbul, artan nüfusu ve bu doğrultuda kent arazisi içinde insanın fiziksel ve ruhsal gereksinimleri için ayrılan kentsel mekânların küçülmesine, yok olmasına veya dönüşmesine ve sahip olduğu tarihi özelliklerin kaybolmasına sebebiyet vermektedir. Bu hususta kentsel mekânlar arasından, geçmiş ile günümüz arasında tarihi bir köprü vazifesi üstlenerek toplumun kültürel geçmişini geleceğe bağlayan, üzerinden çıkarımlar yapılabilen en önemli kamusal mekânlardan biri olan meydanların tasarlanması oldukça önemlidir.

Bu bağlamda çalışmanın konusu, zengin geçmişi ile tarihe tanıklık etmiş ve halkın sesini duyurmasında önemli kamusal alanlardan biri olan İstanbul'da bulunan Taksim Meydanı'nın tasarlanmasında kullanıcıları göz ardı etmemek adına Taksim Meydanı Yarışmasının açılarak kamuoyuna sunulan meydanın, halkın katılımının yarışma aracılığı ile ne derece sağlandığı bir başka bakış açısıyla Taksim Meydanı yarışmasının birçok olaya tanıklık etmiş önemli kamusal alan olan Taksim Meydanı için karar verilmesin de sağlıklı bir yol mu sorusuna cevap aranmıştır.

Çalışmanın Amacı ve Önemi;

Bu çalışmanın amacı, tarihe tanıklık etmiş önemli kamusal alanlardan biri olan Taksim Meydanı'nın sağlıklı bir kamusal kent yaşamını desteklemesi için sahip olması gereken özellikleri incelemektir. Tarihsel süreçteki değişimini değerlendirmek bu bilgiler ışığında günümüzdeki durumunu yorumlamak ve gelecekteki meydanın tasarlanması için kamuoyunun fikrini alarak katılımcı bir yaklaşım ile açılan Taksim Meydanı yarışmasını sorgulamaktır.

Toplumsal faaliyetlerin gerçekleştiği meydanların toplumun sosyo-kültürel değişimini ve durumunu yansıtmak ile beraber aynı zamanda, meydanları şekillenme tarzının da toplumunun yaşayış biçimi üzerinde etkisinin olduğunu söylemek gerekir. Bu doğrultuda, günümüz kentlerinde, meydanların dönüşüm faaliyetleri de oldukça önemlidir. Özellikle halka mal olmuş önemli bir kamusal mekân olan Taksim Meydanı üzerinden yola çıkarak, Taksim Meydanı'nın yeniden tasarlanmasında katılımcı kullanımı için halkın katıldığı oylama sisteminin neticesinde seçilen projenin uygulanırsa ne gibi sonuçlar orta çıkacağı bu yöntemin istenen sonucu vermesine yönelik uygulanabilirliğinin sorgulanması gerekmektedir.

Bu doğrultuda çalışmanın ana amacı bu denli tarihsel geçmişe sahip olan ve toplumun adete sesi niteliğinde ki Taksim Meydanı'nın tasarım sürecinin katılımcı kullanımı tabanında değerlendirerek, en sağlıklı şekilde gelecekteki Taksim Meydanı'nın tasarımına katkıda bulunmaktır.

Çalışmanın Kapsamı;

Çalışma kapsamında, öncelikli olarak kamusal alan kavramı incelenmiş, bu bağlamda kamusal alan olarak, kent planlaması ve hafızası için önemli kamusal alan olan meydanlar açıklanmış, özelde Taksim Meydanı bütüncül olarak ele alınmıştır.

Kamusal alan kavramının, ortaya çıkardığı sosyal ortam ve tarihsel süreçteki değişiminin incelenmesiyle oluşan tartışma konuları neticesinde, meydanların kentsel doku ve kent hafızası için önemi toplumsal bellek gibi olgularının çalışma boyunca inşa edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmalar sonucunda oluşan sentezler sayesinde Taksim Meydanı'nın yapısı tarihsel süreçteki değişimi mevcut durumu ve Taksim Meydanı yarışma projesi zemininde katılımcı kullanımlı tasarım süreci derinlemesine incelenmiştir. Bu doğrultuda gelecekte ki Taksim Meydanı için katılımcı kullanımlı tasarım ne kadar etkili ne kadar amaca hizmet eder veya katılımcı sürecin sağlıklı

olması amacıyla olması gereken hususlar neler? Gibi sorular bilimsel çerçeve içerisinde tartışılarak yaklaşım biçimi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda çalışma dört aşamalı olarak planlanmıştır.

Çalışmanın ilk aşamasında problem alanı açıklanarak; bu bağlamda amaç, kapsam ve yöntem ortaya konmuştur.

İkinci aşamasında, kamusal alanın tanımı yapılarak kentsel kamusal alanın tarihsel süreci bütüncül bir yaklaşım ile ele alındıktan sonra kentsel kamusal alan olan meydanlar aynı şekilde bütüncül bir yaklaşım ile incelenmiştir.

Üçüncü aşamasında ise; Taksim Meydanı'nın tarihsel süreçteki değişimi açıklanmış, Taksim Meydanı yarışması kamusal alan zemininde bütüncül bir yaklaşım ile incelenmiştir. Aynı şekilde eşdeğer ödüle layık görülen projeler açıklanarak kamusal alan temeline detaylandırılmıştır.

Son aşamada ise, diğer bölümlerde elde edilen veriler ışığında ele alınan konu üzerinde araştırma boyunca elde edilen bulgular incelenmiş, üzerinde tartışılarak gelecek çalışmalar için yeni bakış açıları geliştirilmesi amaçlanarak Taksim Meydanı tasarımında katılımcı kullanımlı tasarımın sonuçları değerlendirilmiştir. Bu bağlamda önemli bir kamusal mekân olan Taksim Meydanı'nın gelecekteki tasarım süreci için önerilerde bulunulmuştur.

Sınırlılıklar;

Kamusal alan kavramının iyice anlaşılması ve kent kimliği açısından önem arz eden önemli kamusal alan olan meydanların irdelenmesi yerli ve yabancı literatür taranarak yapılmıştır. Kamusal mekân olarak meydanların planlamasının örneklem alanı, İstanbul'da bulunan Taksim Meydanı'nı olmuştur.

Taksim Meydanı özeline araştırma sonucunda elde edeceğimiz veriler, kent planlamanın ve mimarlığın sınırları içerisinde incelenmiştir. Çalışmanın geçerliliğinin kabul edilmesi noktasında, araştırma amacına uygun verilerin toplanması, yaklaşımın başarısı ise; araştırmanın ele aldığı konuya olan mesafesi ve araştırma sürecinin etkili bir şekilde yürütmesine bağlıdır.

Çalışmanın Yöntemi ;

Çalışma tanımlamalar ve literatür taraması ile başlamaktadır. Araştırılan konu ile alakalı yapılan çalışmaların taraması ilk izlenen yöntemdir. Kamusal alan olarak meydan kavramının, bağlamsal ve anlamsal olarak incelenmesi ve bu doğrultuda İstanbul için odak noktası ve önemli bir kamusal alan olan Taksim Meydanı'nın geçmişte, günümüzde ve gelecekte evrileceği durumu belirli alt metin içerisinde değerlendirerek, toplumsal dönüşümü, değişimi ve dönüşümün meydan ile ilişkilendirilmesini yapılaşma ile beraber aynı zamanda kent belliğin oluşumunun bağlı olduğu faktörleri değerlendirerek Yarışma Projesi üzerinden çıkarımlar yapılmıştır. Taksim yarışmasının katılımcı kullanımı çerçevesinde araştırılması neticesinde değerlendirerek, sorgulanmasını amaçlayan çalışmanın, yöntemsel yaklaşımı keşfedici/tanımlayıcı yaklaşımdır.

Keşfedici araştırmanın temel amaçları arasında, çok az anlaşılan olayı, durumu ya da koşulu araştırmak, önemli değişkenleri belirleme ya da ortaya çıkarmak, daha sonraki araştırmalar için hipotez üretmek gibi eylemler yer almaktadır. Tanımlayıcı araştırma için ise; bir olayı, durumu veya konuya ilişkin koşulu belgeleme olarak belirtmektedir. Bu çalışma, bir durumu ilişki bağlantıları içerisinde anlamaya çalışan bir olayı etkileyen değişkenleri kendisinin ortaya koyduğu, araştırma konusuna yorumlayıcı ve doğal oluşumu içinde tasvir eden çoklu bir yöntem olan niteliksel araştırmaya dayalıdır.

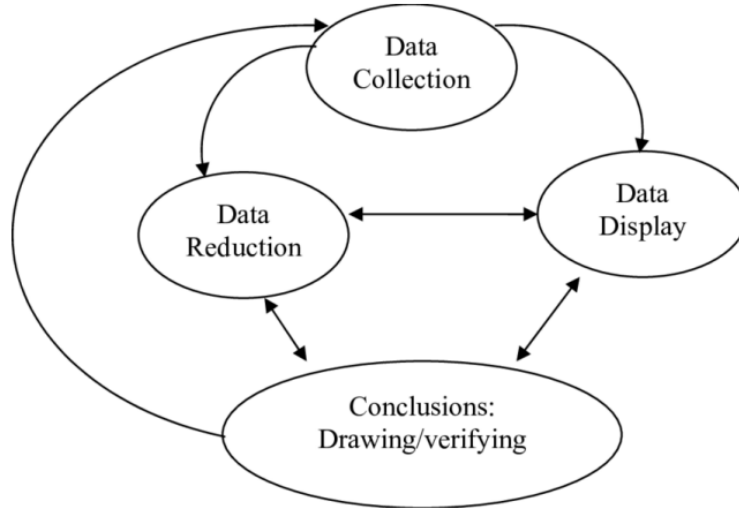
Çalışmanın problem alanı kapsamında tez, bilimsel makale kitap ve bildiri gibi yazılı kaynaklar üzerinden belge incelenmesi yapılmak için ProQuest, EBSCO, JSTOR vb. veri tabanları kullanılmıştır. Belge taraması ile beraber, kamusal alan olarak meydan kavramının incelenmesi için çalışma kapsamında seçilen, İstanbul'da bulunan Taksim Meydanı için mekân analizleri ile beraber araştırmacı analizler ve yorumlama aşamalarını içeren bir alan çalışması oluşturulmuştur.

Meydan kavramını, Taksim Meydanı özelinde değerlendirilerek, tarihsel süreç içerisindeki durumu incelenmiş; kendisini oluşturan unsurların neler olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Taksim meydanındaki yapılaşma ve planlama kent ölçeğinde incelenerek mevcut durumuna ilişkin değerlendirmeler yapılarak ilerleyen süreçteki planlamaya ilişkin Taksim Kentsel Tasarım Yarışması zemininde, kullanıcı katılımlı süreç irdelenmiştir.

1. KAMUSAL MEKÂN OLARAK MEYDAN KAVRAMI

Çalışmanın bu başlığı altında, kamusal mekâna ilişkin bilgi verilerek, kentsel kamusal mekânların tarihçesine değinilecektir. Elde edilen bilgiler ışığında kamusal alan olarak meydanlardan bahsedilerek yurt içi ve yurt dışındaki meydanların gelişimi açıklanacaktır. Meydanların tarihsel gelişimi irdelenecektir. Son olarak meydan tipolojileri tanımlanacaktır. Araştırma nitel araştırmaya dayanmaktadır.

Nitel araştırma, incelediği probleme ilişkin sorgulayıcı, yorumlayıcı ve problemin doğal ortamındaki biçimini anlama uğraşı içinde olan bir yöntemdir. (Lincoln ve Denzin, 1994)

Şekil 1. Veri Analizinin Bileşenleri: Etkileşimli Model

Kaynak: Miles, M. B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks Yayınevi.

Miles, L.B. ve Huberman modelinde Şekil 1 de görüldüğü üzere veri toplama (data collection), veri indirgeme işlemi (data reduction), veri görüntüleme (data display) ve sonuç çıkarma (conclusion drawing/verfying) katmanları arasındaki ilişkinin nitel araştırmayı ortaya çıkardığını ortaya koymaktadır.

1.1. Kamusal Alanın Tanımı

Habermas'ın araştırmalarında odak noktası haline gelen konu: Batı toplumlarında gerçekleşen gelenekselden modern bir yapıya geçişteki yapısal başkalaşımdır. Bu başkalaşımın merkezinde, kamusal alan kavramı yer almaktadır. Kamusal alan, modernizm projesinin bir sonucu olarak 18.yüzyılda hayatın özel ve kamusal alanlar olarak ikiye ayrılmasıyla oluşmuştur. Bu ayırım aslında Antik ağ'a kadar uzanmaktadır. Fakat Orta ağda kaybolmuş olup; daha sonra tekrar ortaya çıkmıştır (Timur, 2008, s. 40). Habermas'ın analiz ettiği 'burjuva kamusal alan', kapitalist üretim ilişkilerinin gelişmesi ile burjuvazinin etkisiyle ortaya çıkan bir alandır. İlk olarak, 'akıl yürütmenin kamusal kullanımı' olarak salonlarda ve kahvelerde siyaset dışı bir biçimde belirmesi ilgi çekicidir (Timur, 2008, s. 47).

18.yüzyıl Aydınlanma Dönemi, aklın ve rasyonelitenin önemini ve her alanda kullanımını vurgulayan bir anlayışı beraberinde getirmiştir. Bu dönemde, kamusal alan içerisinde akıl yürütmenin kullanımına müsaade eden kahveler ve salonlar, eğitimli kesimler arasında yoğun tartışmaların ve fikir alışverişlerinin olduğu edebiyat eserleri ve Aydınlanma filozoflarının fikirlerinin ele alındığı merkezler olarak öne çıkmıştır. Bu mekânlar kamusal tartışmaların merkezi haline gelmiştir.

18.yüzyıl Aydınlanma Döneminde, sanat eleştirisi özerk bir alan olarak ortaya çıkması, yine bu dönemde olmuştur (Lütticken, 2007, s. 111). Halka açık düzenlenen konserler ve sergiler, bu tartışmalara sanatın farklı alanlarına dahil ederek katkıda bulunmuştur. Bu dönemde aristokrat evre ve kilise dışında, sanat eleştirilerinin yapıldığı bir ortam oluşmuştur. Bu durum bir taraftan burjuva kùltürünün gelişmesine ön ayak olurken, diğer taraftan herkesin özgürce ifade edebildiği ve diğerleriyle iletişim kurabildiği özerk bir alanın oluşmasına imkân tanımıştır.

Timur'a göre, kurumsal yapıların ana özelliği eşitlik zemininde kurulmuştur. Bu yapılar, sosyal eşitliğin aristokratik kökenli salonlardan ziyade, kahvehanelerde de burjuva zekâsı ve sosyal inceliği ile herkesin insan olarak eşit şartlarda bulunmasını sağlamayı hedefler (Timur, 2008). Habermas'ın belirttiği gibi; özgürlük, sosyal eşitlik, etkileşim ve iletişim gibi kavramlar, kamusal alanı oluşturan kurumsal yapılar içinde özellikle sanatın, düşüncenin ve bilimin tartışıldığı yerlerde doğmaktadır. Habermas'ın da üzerinde durduğu gibi 'das Publikum' yani 'halk' kavramı, aslında

yalnızca genel olarak her insanı değil, özellikle bilime, sanata ilgi duyan insanları ifade eder ve bu, kurumsal yapıların kaynağına işaret ederken; aynı zamanda kamusal alana dahil olma şartlarını da belirler (Önen ve Şanbey, 1993).

Habermas’a göre; kamusal alan, toplumsal yaşamın bir parçası olarak, kamuya benzer bir alanın oluşabileceği bir kavramı tanımlar. Bu alan devlet ile toplum arasında aracı konumunda bulunmasına rağmen, devlet ile özdeşleşmeyen bir varlık gösteren alandır. En temel özelliği, tüm vatandaşlara açık olmasıdır (Habermas, 1995). Fakat ‘das Publikum’ kavramının getirdiği sınırlamalar sebebiyle, kamusal alan yalnızca kalabalık bir alan olarak değerlendirilemez (Habermas, 1995). Çünkü bu alanda insanların katılımı ile somutlaşan bir kurum olarak, toplumu ilgilendiren problemlerin ortak bir zeminde tartışılması ve çözümlenmesi hedeflenmektedir. Bu katılım, bireylerin kişisel menfaatlerini bir kenara bırakarak ortak problemlere odaklanmalarını ve toplumun ortak faydasını gözetmelerini gerektirir. Ayrıca, bu alanda herkesin kendi sınıfından veya kendi sosyal durumundan bağımsız olarak iletişim kurabileceği bir ortamın oluşturulması önemlidir.

İletişim, demokratik ve çoğulcu bir katılım ile gerçekleşmeli, düşüncelerin özgürce ifade edildiği mantıklı ve eleştirel bir tartışma içermeli ve bu tartışmaların neticesinde ortak bir yaklaşım oluşmalıdır. Çünkü Habermas’a göre; demokrasinin temeli, vatandaşların eşit bir şekilde eleştirel ve rasyonel bir tartışma yürütebilmesidir. Burada bahsedilen herkesin kişisel çıkarlarını aşarak uyumlu bir toplumsal bütünlüğü temsil eden genel bir uzlaşmaya varabildiği bir kamusal alan idealidir (Deutsche, 2007). Fakat bu idealin tarihsel olarak uygulanması zor olduğu gibi, Habermas’ın eleştirdiği burjuva kamusal alanın yalnızca Avrupa’ya özgü ve sadece burjuvazi tarafından oluşturulmuş bir alan olarak algılanması da doğru değildir.

Bu sebeple, burjuva kamusal alanın, tüm dünyayı kapsayıcı tek bir model olmayacağı açıkça görülmektedir.

Geleneksel olarak tek tip ve idealize edilmiş olan kamusal alan kavramı yerine, eleştirmenler kamusal alanının çeşitli olduğunu kabul ederek farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Özellikle, Habermas’ın modelinin yetersiz ve eksik kaldığına dair genel bir ortak yargı mevcuttur. Bu eleştirmenler, yeni kavramlar geliştirerek kamusal alanın sınırlarını genişletmişlerdir.

Günümüzde, Habermas'ın genellikle eleştirilen idealist kamusal alan modeline karşın çeşitli tanımlar ve sınırlar önce sürülmektedir. Örneğin Oscar Negt ve Alexander Kluge, burjuva kamusal alanına karşı çıkmış ve kamusal alanın çeşitliliğini kabul ederek 'endüstriyel ticari kamusal alanlar' ile 'proleter kamusal alan' gibi kavramlar geliştirmişlerdir. Bu bağlamda, kamusal alanı, mücadelenin savaş dışı yollar ile neticeye bağlandığı bir proleter alan olarak tanımlamışlardır.

Richard Sennet ise, kamusallaştırma kavramını daha detaylı bir biçimde ele alarak, batı Avrupa kentlerinde insanların belirli mekanlarda yoğun toplumsal ilişkileri kurma imkanlarına sahip olmaları olarak açıklamaktadır. Bu yaklaşım, kamusal hayat ile özel hayat arasındaki dengesizliği ve dengesizliğin sebep olduğu problemleri irdelemektedir (Güney, 2007).

Hannah Arendt'e göre; kamusal alan insanların beraber uyum içerisinde hareket ettiği ve özgürlüğün kendini gösterebildiği bir alandır. Fakat feminist teorisyenler Habermas'ın kamusal alan modelinin eleştirisinde, özel ile kamusal arasındaki ayarımın, kadınların özel alanda baskı altında tutulmasının ve sömürülmesini meşru hale getiren bir egemenlik söyleminin bir parçası olduğunu savunmuşlardır (Benhabib, 1996). Bu sebeple, günümüzde kamusal alanın çok farklı bileşenlerle tanımlanabileceği ve net sınırlarla ifade edilemeyeceği, ayrıca sabit tanım ve sınırlarla düşünmenin doğru olmadığı kabul edilmektedir.

Bu değişkenliğin kaynağı üzerinde tek bir tanım geliştirilmesinden ziyade ideal kamusal alanın demokrasiyle ilişkisi ve özgürlük anlayışının yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu, ideal kamusal alanın ne olduğu konusunda uzlaşmış bir tek tanımın ilerisinde, demokrasi ve özgürlük bağlamında derinlemesine bir tartışma ve tekrar düşünme gerektirmektedir.

Eleştirel yaklaşımlar, kamusal alanın demokratik bir tartışma ve uzlaşma alanı olarak görülmesi gerektiğini savunurken, aynı zamanda siyasal süreci belirleyen kamusal alanın öngörülenin aksine giderek daha çok denetime ve kontrole tabi tutulduğunu ve insanların ehlileştirildiği bir alana dönüştüğünü ileri sürmektedir. Bu yaklaşıma göre, kamusal alan eşit ve özgürlükçe katılıma olanak tanımak yerine giderek daha fazla kontrol altına alınmış ve hatta ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Özellikle, her kentin kamusal bir oluşum olduğu göz önünde bulundurulduğunda kentlerin planlaması da bu eleştirinin bir parçası olarak görülebilir.

1.2. Kentsel Kamusal Alan Ve Tarihsel Gelişimi

Antik Yunan döneminde toplumda, yurttaşlar ve yurttaş olmayanlar arasında gözle görülür bir ayırım vardır. Yurttaşlar, genellikle erkekler olmakla beraber tamamen özgür olarak kabul edilmekte ve polis olarak bilinen toplumun tam üyeleri idi. Fakat kadınlar, yabancılar, köleler ve zanaatkarlar gibi diğer kesimler yurttaş olarak kabul edilmezdi. Bu sebeple tam haklara sahip değillerdi. Örnek vermek gerekirse, agoraya katılamazlar veya konuşma gibi bazı haklardan yoksun bırakılmışlardı. Yurttaş olanlar, herhangi bir iş yapmak zorunda değildi, bu onların kamusal alanda katılımı ve etkinlikleriyle ilgiliydi. Çünkü polis içinde gerçekleşen faaliyetler toplumun önemli meselelerini kapsardı. Kamusal alan, özgürlüğün ve eşitliğin simgesi olarak kabul edilmekteydi. Bu alanda bulunan bireyler ne yöneten ne de yönetilen konumundaydı. Buradaki herkes eşitti ve yurttaştı (Çetin, 2006).

Antik Yunan düşüncesine dayalı olarak, kadının emeği ve köleliği etrafında biçimlenen bir sistemde, kamusal ve özel kamusal alanlar birbirine zıt kavramlar olarak öne çıkar. Antik Yunan şehir devletlerine bakıldığında zaman, iki farklı mekân türünün belirgin hale geldiği görülmektedir. Özgür vatandaşlar tarafından kullanılan ortak alan, 'koine' veya polis olarak adlandırılırken, bireylerin kendi özel alanları ise 'idia' olarak tanımlanmaktadır. Bu iki alan arasında kesin sınırların olduğu görülür. Kamusal alan, belirli bir yer olarak tanımlansa da genellikle pazar meydanlarında bulunmaktadır. Kamusal alanlarda, genel tartışmalar ve meclis toplantıları gibi farklı görüşmeler yapılır. Yunanlılara göre kamusal alan, özel olanın karşısında özgürlük alanı olarak kabul edilir. Toplumsal meseleler, kamusal alanda tartışmalara açılır ve bireyler bu alanda her türlü düşünceyi ifade edebilirler.

Sosyal problemler, bu mekânlarda yapılan konuşmalarla biçimlenmekte ve çözümlenmektedir (Habermas, 2017). Kamusal alanda, toplumun bir arada yaşama isteği ön plana çıkar. Bu alanda dayanışma duygusu artarken, bireylerin duyarlılığı ve sosyal adalet sağlanmış olur (Çınar-Özkan, 2017).

17.yüzyılda Fransa’da halk arasında eleştirenler ve tüketiciler bulunmaktaydı. Bu dönemde Fransa’da kamuoyu oluşturanlar arasında saray, burjuvazi ve soylular öne çıkmaktaydı. Kamusal alanın ilk oluşumunda sarayın ve şehrin içinde olduğu bir yapı gözlemlenmekteydi (Habermas, 2017). Bireyler, özel alandaki güçlüklerden ve zorluklardan arınmış bir şekilde, siyasi yaşamın merkezi olan kamusal alana katılmışlardı. Aristoteles’e göre, siyasi yaşam alanları zorunlu ve isteğe bağlı alanlar dışında bulunurken, erdemlerin yalnızca ‘polis’ içinde gelişebileceği ifade edilmiştir. Aristoteles, ‘polis’i bireylerin iletişime geçtiği, bir araya geldiği alanlar olarak tanımlarken; bununla beraber, bu alanları bireylerin özgürlük alanları şeklinde nitelendirmektedir.

Polisin ortaya çıkmasıyla beraber, insanlar kendilerini diğer varlıklardan farklılaştıran özelliklere sahip olduklarını fark ettiler. Bu kavram, yürütme, yasama ve yargıyı içeren siyasal bir varlık olarak tanımlanmaktadır (Onat, 2010). Kamusal ve kişisel terimler, Batı’daki kullanımı ile kamu-özel ayrımını ifade etmektedir. ‘Kamu’ terimi, toplumun ortak çıkarlarını ifade etmeye çalışan bir kavramı tanımlar. ‘Özel’ teriminin kullanımı ise, üst düzey devlet yöneticilerini içeren ‘ayrıcalıklı kişi’ anlamını kazanmıştır. 17.yüzyılın sonlarında doğru, özel ve kamu kavramlarının günümüzdeki anlamlarına benzer biçimde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Kamusal terimi toplumdaki her bireyin erişim sağlayabileceği bir kavram iken, özel terimi bireyin arkadaş ve aile çevresi ile sınırlı olduğu belirtilmiştir (Sennet, 2002). Modern demokrasinin tanımında, kamusal alanın önemine dikkat çekilmektedir. Modern anlamda kamusal alanlar iktidarın denetleyici bir mekanizması olarak işlev göstermektedir. Çoğulcu bir sistemde işleyen kamusal alan, modern demokrasinin önemli bir parçasını oluşturur. Antik Yunan’da kamusal alanların yalnızca özgür vatandaşlara açık olduğu görülmektedir. Mülksüz bireyler, kadınlar, yabancılar ve alt sınıfa ait yurttaşlar kamusal alanın karar alma süreçlerinin dışında tutulmuştur. Seçkin sınıf, Roma döneminde de kamusal alandaki hâkimiyetini devam ettirmiştir. Ortaçağda kamusal ve özel alan ayrımı belirsizdir.

Kamusal ve özel alan ayrımının 18.yüzyılda burjuva sınıfının yaşadığı kentlerde ortaya çıktığı görülmektedir. Burjuvaziye ait kamusal alanlar, sonrasında yabancıların da dahil olduğu kahvehaneler ve salonlardan oluşmuştur. Bu alanlar, siyasi otoritenin sorgulandığı ve aydınlanmanın mekanları olarak nitelendirilir.

19.yüzyılda ise kamusal alanların devletin ve piyasanın denetimi içerisinde olduğu görölmektedir (Nebati, 2020).

Aristoteles'ten sonra, özel ve kamusal alanlar ile alakalı birçok düşünce ortaya atılmıştır. 'Kamu' teriminin iki temel kullanımı vardır. Öncelikli olarak, herkes tarafından görülen ve duyulan bir terim olarak kullanılır, bu da başkalarının bizi gördüğü ve duyduğu anlamına gelir. İkinci olarak, tarihsel süreçte bizim dışımızda olanı ifade etmek için kullanılmıştır. Ayrıca, toplumun bütün bireylerini içeren ortak bir kullanım olarak da kabul edilmektedir. Bu alanda bireyler bir araya gelip kendilerini ifade edebilirler. Kamusal alan, bireylerin topluma kendilerini ifade ettikleri alanlar olarak tanımlanır. Kamusal alan, tarihsel süreçte her bireye eşit olarak yaklaşan ve hiçbir dinsel, kültürel veya toplumsal statüyü gözetmeksizin insanlara sunulan bir mekân olarak görülür (Uzun, 2006).

18.yüzyılda özellikle kentlerde, kamusal alanlar büyük bir önem kazanmıştır. Bu alanlar, kentlerde yaşam tarzlarını, bireylerin kendilerini ifade etme biçimlerini ve kent dinamiklerini etkilemiştir. Özellikle Avrupa'da 18.yüzyılda yaygınlaşmaya başlayan gazeteler, dergiler, kitaplar gibi yayın organları ile beraber, herhangi bir statü veya sınıfsal ayrım gözetmeksizin insanların bir araya gelebileceği salonlar, kulüpler ve kahvehaneler gibi mekânlar kamusal alanların oluşmasına ve etkin hale gelmesine katkı sağlamıştır. Bu kamusal alanlar, bireylerin ve toplumların aydınlatılmasını teşvik etmiş, toplumsal çevreye duyarlı ve sorgulayıcı bir bakış açısının oluşmasına yardımcı olmuştur. Bu durum, Avrupa'da toplumsal değişimin ve dönüşümünü gerçekleştirmesine zemin olmuştur. Ayrıca, kamusal alanlar tartışmaların yapıldığı, düşüncelerin karşılıklı şekilde söylendiği ve bireylerin kendilerini ifade ettikleri alanlar olarak da işlev görmüştür. Bu sebeple, siyasi alanın denetlenmesinde de önemli bir rol oynamıştır. Modern toplumun gelişimi için oldukça önemli bir yeri vardır (Kömeçoğlu, 2005).

1.3. Kentsel Kamusal Alan Olarak Meydanlar

Şehirler, yalnızca insanların yaşadığı yerler değildir; toplu yaşamın bir sonucu olarak ortaya çıkan ve bireysel veya toplumsal ihtiyaçların ve faaliyetlerin gerçekleştirildiği yapıların dışındaki alanları da içermektedir. Kent mekânı, yapıların

üç boyutlu özelliklerinin yanı sıra ekonomik, sosyal, politik, kültürel, dini ve benzeri insan faaliyetleriyle de zenginleşir. Yapıların dış yüzeyleri, meydanlar, yollar, parklar ve tekil veya grup olarak tarihi yapılar, kentsel mekâna özgü detayları oluşturur (Lynch, 1960).

Bu bağlamda meydanlar, kamusal alanlar olarak, bir şehrin kimliğini sembolize etmektedirler. Şehrin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamını doğrudan yansıtan önemli alanlardır. Bir şehrin meydanlarının incelenmesiyle, şehrin kentsel bağlamını tanımlayan parametrelere ulaşılabilir. Aynı zamanda farklı kültürlerde, çeşitli işlevler ve tiplerde ortaya çıkan meydanlar, tüm toplumu kapsayan kamusal alanlar olarak da önemlidir. Bir başka taraftan kent meydanları, demokratik alanlar olarak işlev gördüğünden, şehirlerin kimliğinin belirlenmesinde önemli bir rol oynar.

Meydanlar, kültürel etkinliklerin kalbinin attığı yerlerdir. Etraflarında kütüphaneler, kafeler, konser salonları ve çeşitli kamu binaları gibi farklı işlevleri barındırarak zengin bir yaşam alanı sunarlar. Ortaçağ Avrupa'sında, pazar yerleri olarak kullanılan meydanlar aynı zamanda festivallerin, buluşmaların ve çeşitli kutlamaların merkezi haline gelmiştir. Farklı coğrafyalarda farklı isimlerle anılan meydanlar, genellikle konut dokularının sınırladığı kentsel boşluklardan doğmuştur. Meydanlar, şehirdeki açık hava odaları olarak düşünülmektedir. İnsanların bir araya gelerek etkileşimde bulunabilecekleri toplanma noktaları olarak kabul edilir (Dostoğlu, 2007).

Rossi'ye (1982) göre; kentsel alanlar, geçmişle bağların güçlendirilmesinde ve toplumsal belleğin oluşturulmasında önemli bir görev üstlenirler. Meydanlar da bu bağlamda kentlerin kimliğinin şekillenmesinde kritik bir rol oynamakla beraber kültürel ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli bir işlev üstlenirler.

Whyte'a (1980) göre, kentsel mekânların günlük kullanım düzeyi, bu mekanların özelliklerinin belirlenmesinde önemli bir kavramdır.

Bu bağlamda, meydanların erişilebilir olması, işlevsel farklılık sunması ve çeşitli kullanıcı gruplarına hitap etmesi, bu alanların canlılığını koruyarak yer duygusunu kuvvetlendirir.

Aynı zamanda, tarihi unsurların ve yapıların meydanlarda bulunması, bu alanların kamusal kimliğini güçlendirir. Dini ve sivil yapılar, peyzaj ve su unsurları ile

çevrili olan meydanlar, insanların sosyalleşmesi ve etkileşime girmesi için önemli bir rol oynar.

Zamanla, sınırlı alanlarda planlanan meydan düzenlemelerinin, nüfus artışıyla beraber gereken etkinlik alanını sağlayamadığı ve artan ulaşım talebiyle başa çıkamadığı görülmektedir. Bu durum, etkinliklerin özel alanlara veya stadyumlara taşınmasına sebep vererek meydanların gerçek kullanımının azalmasına ve işlevini yitirmesin yol açmaktadır (Altınçekiç, 2000).

1.3.1. Yurt İçindeki Meydanlar

Türkiye’de meydanların evrimi incelendiği zaman, Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne bir meydan yapılanmasının var olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu durumun temel nedeni, Osmanlı yönetim ve toplumsal yapılarının kent meydanını şekillendirecek niteliklere sahip olmamasıdır. Zira Osmanlı şehrinin merkezi unsuru genel olarak camilerdir. Bu sebeple toplumsal yaşam genellikle cami etrafında yoğunlaşmış ve ayrı bir toplanma alanına gerek duyulmamıştır. Öte yandan, Osmanlı şehirlerinde bedestenler, pazar yerleri, uzun çarşılar gibi alanlar, temel ekonomik faaliyetlerin yanında önemli kamusal mekânlar olarak işlev görmüştür. Bundan dolayı meydanların taşıdığı sosyal ve siyasal roller, Osmanlı toplumsal dokusunda genellikle camiler ve bedesten gibi mekânlarda yer bulmuştur (Aslan, 2014).

Osmanlı şehirlerinin oluşumunda iki temel unsur önemli rol oynamaktadır. İlk olarak, insanların barınma ve bir arada yaşama gereksinimi ile ortaya çıkan mahalleler önem arz etmektedir. Diğer önemli kısım ise; esnafların faaliyet gösterdiği, kervanların konakladığı ve günlük alışverişin yapıldığı çarşılar kısmıdır (İnalcık ve Arı, 2005, s. 39). Osmanlı şehirlerinde, mahalle ve cami kadar önem arz eden bir diğer mekan da sokaklardır. Sokaklar, Osmanlı toplumunun vazgeçilmez bir parçasıdır. Örneğin, ev tasarımında sokakla olan ilişki büyük önem taşımaktadır.

Evler, sokak manzarasını görmeyi sağlayan cumbalar ve sokaklara erişimi kolaylaştıran düzenlemelerle inşa edilmiştir. Bu sebeple, Osmanlı şehirlerinde evler, sokak düzenine göre planlanmıştır. Sokak düzenlemesi aynı zamanda evlerin tasarımını ve komşuluk ilişkilerini şekillendirmiştir (Cansever, 2016).

Yüzyıllarca Osmanlı şehirlerinde, sosyalleşme alanları olarak meydanların yerini kışla avluları, cami avluları ve külliye avluları almıştır. Cansever, Beyazıt Meydanı örneğinden yola çıkarak Osmanlı döneminde meydanların evrimini değerlendirmiş ve camilerin önünde oluşan meydanların insanları yönlendirmeyen bir şehir mekânı olduğunu öne sürmüştür. Bununla beraber, bu meydanların Rönesans meydanlarından tamamen farklı olduğunu, çünkü cami, saray kapısı ve medrese gibi yapıların önünde bulunan meydanların insanları belirli bir yöne yönlendirmediği düşüncesini pekiştirmiştir (Cansever, 2016).

Cansever'in Osmanlı şehirlerinde camii önlerini meydan olarak nitelendirmesi, meydanın özellikle sosyalleşme ve günlük yaşamın merkezi olduğu bir alan olarak düşünülmesinden ileri gelmektedir. Fakat sosyalleşme ve kamusal alanların demokrasinin gelişimine her zaman katkı sağladığı söylenemez. Bu çıkarım, Osmanlı şehirlerinde ve Avrupa kentlerinde kabul gören meydanlardaki yapılar üzerinden de görülebilir. Avrupa'daki meydanlarda genel olarak abidevi anıtlar demokratik veya siyasal semboller içerirken; Osmanlı şehirlerindeki anıtlar daha fazla toplumun temel ihtiyaçlarına yönelik, örneğin çeşme gibi unsurları içermektedir.

Türkiye'deki kent meydanlarının demokratik amaçlar için kullanımı, Avrupa'daki uygulamalara kıyasla oldukça yeni bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, özellikle başkent Ankara ve diğer şehirlerde yönetsel değişimlerle paralel olarak meydanlarda da dönüşümler yaşanmıştır. Cansever'e göre, bu süreçte inşa edilen meydanlar şehir yaşamının dışına itilmiştir. Genel olarak vilayet ve belediye binalarıyla çevrili, şehrin köşe başlarında konumlandırılmıştır (Cansever, 2016). Kılıçbay ise Osmanlı ve Batı kentlerindeki meydanların toplumsal işlevlerini değerlendirirken, Batı kentlerinde meydanların ekonomik ve siyasal toplumsallık etrafında biçimlendiğini, fakat Osmanlı şehirlerinde buna benzer bütünsel bir toplumsallığın meydanlarda oluşmadığını belirtmiştir. Cumhuriyet dönemiyle birlikte, kentlerde meydanların açılmasının amacının, bu toplumsallığı sağlamak olduğunu söylemiştir (Kılıçbay, 2000).

Türkiye'de işlevsel bir meydan yapısının eksikliğinin temel sebebi, kentsel yaşamdaki kamusal alan anlayışının yetersizliğidir. Kamusal alanlar, tüm vatandaşların erişimine açık ve toplumun farklı kesimlerini temsil eden alanlar olarak

değerlendirilmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren devlet, bu kamusal alanları inşa etmeye çalışmıştır. Fakat Türkiye'de kamusal alan tartışmaları genellikle iki ana eksen etrafında şekillenir.

Birincisi, devletten bağımsız olarak gelişen ve özgürlük alanı olarak görülen kamusal alan anlayışıdır. Bu yaklaşım çeşitliliğe açık, demokratik bir amacı benimser.

Diğer bir bakış açısı ise, kamusal alanların doğrudan devlet tarafından düzenlendiği ve devletin kurallarının uygulandığı alanlar olarak tasarlanmasıdır. Bu anlayış uzun süre boyunca Cumhuriyetin temel ilkeleri doğrultusunda şekillenmiş olsa da, zamanla daha çok üniter yapıyı koruma eğiliminde gelişme göstermiştir (Demir ve Sesli, 2007). Neo-liberal politikaların ve küreselleşmenin etkisiyle Türkiye'de devlet tarafından düzenlenen kamusal alan anlayışında önemli değişiklikler meydana gelmiştir.

Küresel ekonomi ve toplumsal dinamiklerle uyumlu kalmak için, Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkenin, dünya genelinde hâkim olan ekonomik ve sosyal yaklaşımlardan izole kalması pek mümkün değildir. Özellikle 1980'lerden sonra neo-liberal politikaların yaygınlaşması, ülkenin kent meydanlarını da önemli ölçüde etkilemiştir. Büyükşehirlerin hızla artması, göç olgusunun boyut değiştirmesi ve kentsel rantın önem kazanmasıyla beraber, kent meydanları demokrasinin uygulandığı alanlar olma niteliğini yitirmiştir.

Kültürel, ekonomik ve siyasi çeşitliliğin arttığı kentsel yaşamda, kent sakinlerinin talepleri genel olarak günlük yaşam ihtiyaçlarıyla sınırlı kalmaktadır. Geleneksel kamusal alanlar olan mahalleler ve çarşılar eskisi kadar önemli olmaktan çıkmış, yerlerini alış-veriş merkezleri ve konut siteleri gibi yeni yerleşim alanları almıştır. Bu durum, kent meydanlarını sadece günlük yaşamın bir parçası veya mitinglerin düzenlendiği kentsel boşluklar haline gelmesine sebep olmuştur.

Özgün bir Türk meydan biçimi olmamasına rağmen, İstanbul'da Beyazıt Meydanı ve Taksim Meydanı, Ankara'da Kızılay Meydanı ve Tandoğan Meydanı, İzmir'de Konak Meydanı ve Cumhuriyet Meydanı önemli toplumsal ve siyasal olaylara tanıklık etmiştir (Önder ve Aklanoğlu, 2002). Tarihten günümüze, önemli siyasi olayların merkezi olan bu meydanların önemi, 2000'li yıllarda yaşanan Gezi Parkı olayları ve 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında daha da artmıştır.

Kentlerin ekonomik önemi arttıkça ve kent mekânları sermaye birikimi için kullanılmaya başlandıkça, Türkiye'de ve dünyada mekân kavrayışı önemli ölçüde değişti. Yapılarda kullanılan malzemelerin çeşitlenmesi ve dijitalleşmenin sunduğu olanaklar sayesinde estetik açıdan yeni tasarımlar ortaya çıktı. Bu siyasal, sosyal ve ekonomik değişimler, kent meydanlarının demokratik alanlar olarak işlevini kaybetmesine sebep olmuştur.

1.3.2. Yurt Dışındaki Meydanlar

Sanayi Devrimi'nin İngiltere'de başlamasıyla birlikte, Avrupa kentleri ekonomik ve sosyal koşulların değişmesiyle tekrar şekillendi. Fabrikaların, demiryollarının ve bakımsız konutların artmasıyla beraber, kentlerde yeni bir toplumsal düzen oluştu. Bu düzende işçi sınıfı belirgin hale geldi. Sanayi öncesi dönemde, kentlerde dinsel ve sosyal işlevler ticaretten daha önemliydi ve kent merkezlerine yakın olmak prestij anlamına geliyordu. Fakat sanayi kentlerinde, kentler ticaret ve sanayi merkezleri haline gelerek, idari ve dinsel işlevler önemini kaybetti. Bu değişimin mekânsal yansımaları arasında genişleyen yollar, yükselen yapılar ve konut ile işyerleri arasındaki ayrımlar yer alır (Aslanoğlu, 2000). Bu nedenle, sanayi öncesi ve sanayi sonrası kent arasındaki temel fark teknolojidir. Teknolojinin ilerlemesiyle beraber, işçi sınıfının kentsel alanlara göç etmesiyle toplumdaki ekonomik ve sosyal yapı da değişti. Bu durum, zaman içerisinde işçilerin ücret artışı gibi taleplerini beraberinde getirdi. Bu değişim, siyasi katılımın bir biçimi olarak kentsel meydanların kullanımında da değişikliklere yol açtı.

Sanayi Devrimi sonrasında modernizmin ortaya çıkışı, kentsel mekânlarda çeşitli önemli değişimlere yol açtı. 18. yüzyılda Aydınlanma Dönemi ile başlayan modernizm, 19. yüzyılda sanayi ve teknoloji alanındaki ilerlemelerle beraber kent yaşamında derin dönüşümlere sebep oldu.

Modernleşme sürecinde kentler, kırdan şehre göç edenlerin modern yaşam deneyimini yaşadıkları yerler haline geldi. Bu anlayışta, bilgi ve üretim standart şekle getirildi (Aslanoğlu, 2000).

Kentlerde beton ve çeliğin kullanımının artması, otomobil sayısının çoğalması ve ulaşım ağlarının genişlemesi, modern kentin temel özellikleri arasındadır. Bu

durum, kentlerde hızın önem kazanmasına ve kentsel mekân tasarımının buna uygun olarak şekillendirilmesine sebep olmuştur. Sanayileşme ve modernizmin etkisiyle şekillenen bu yeni kent yapısı, daha kozmopolit bir yapıya bürünmüş, işçi nüfusunun arttığı ve örgütlendiği, çevre sorunlarının arttığı bir hal almıştır. Kentlerde altyapı çalışmaları artmış ve günlük ihtiyaçları karşılamak için gaz, elektrik, su gibi araçlar hızla kullanılmaya başlanmıştır. Kalabalıklaşan kent mekânlarının işlevsel önemi arttıkça, mekânlar ticari bir nitelik kazanmış ve kentsel rant, yeni kent yapısının önemli bir parçası haline gelmiştir (Sevinç, 1999). Bu dönemde kent meydanları, demokratik işlevlerini farklı bir şekilde sürdürmüştür. Antik Yunan ve Roma'da olduğu gibi karşılıklı tartışma mekânları olan meydanlar, bu dönemde farklı kesimlerin hak talepleri ve toplumsal hareketlerin başlangıç noktaları haline gelmiştir. Siyasal önemi güçlenen meydanlar, kentteki sınıfsal farklılaşmaların çatışma alanı haline gelmiş ve uzlaşma işlevinden uzaklaşmıştır.

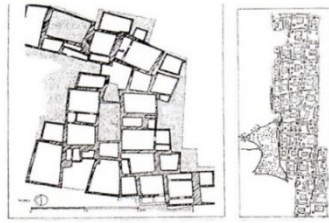
1.4. Meydanların Tarihsel Gelişimi ve Özellikleri

Meydanlar, şehir yaşamının temel unsurlarından biri olarak tarihsel bir köprü işlevi gören kültürel bir alan olarak varlığını günümüze kadar devam ettirmiş ve gelecekte de devam ettirmeye devam edecektir. Kentlere kimlik kazandıran ve önemli bir kentsel mekân olarak kabul edilen meydanlar, insanların ilkel yaşamda kabile şefinin bulunduğu alandan başlayarak sonrasında ise ekonomik yaşamın geliştiği noktalar olmuştur. Zaman zaman savaş tehlikesi ile karşı karşıya gelen toplumları bir araya getiren ve bir merkez etrafında toplanmaya teşvik eden meydanlar, süreç içerisinde, ibadet yerleri ve etrafındaki yerleşim birimlerini içerisine alan kompleksler haline gelmiştir. Antik çağlardan başlayarak Ortaçağ'a Rönesans'a ve Barok Dönemlerine kadar, kentler genellikle bu ana fikir etrafında biçimlenmiştir. Fakat 20.yüzyılda meydan kavramı bazı zamanlarda temel işlevini kaybederek, kimlik arayışı içerisine girmiş ve mevcut kimliğini kaybetme riski ile karşı karşıya kalacaktır.

.Bu bölümde meydanların tarihsel süreç içerisindeki değişimi ile beraber kent karakteri ve kalitesinin oluşturulmasındaki önemi üzerine dikkat çekilecektir.

1.4.1. İlkçağda Meydan

Dönemin Mısır'dan Hindistan'a kadar uzanan bölgelerinde, anıtsal ve görkemli tapınaklar ile beraber saraylar kentlerin önemli unsurlarını oluşturmaktaydı. Ancak bu yapılar ne işlev ne de savunma bakımından gerçek bir meydanın oluşması için zemin hazırlamamışlardır. Her biri kendini özel savunmaya almış, kapalı mekanlar olarak karşımıza çıkmaktaydı. Bu örnekler, Anadolu'dan M.Ö ikinci binyıla ait Boğazköy tapınakları, Çatal Höyük Kenti ve Acem Höyük Sarayı da dahildir (Altınçekiç, 2000) (Şekil 2).

Şekil 2. Çatal Höyük Kenti

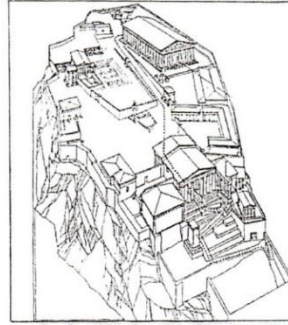
Kaynak: Altınçekiç, Ç. (2021). *İstanbul metropolünde meydanların rekreasyonel işlev yönünden önemi üzerine araştırmalar* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Eski Yunan şehirleri, tapınaklarının Akropol dışında inşa edildiği yerlerdir. Bu şehirler; kamu binaları, konutlar ve Agora(çarşı) gibi alanlardan oluşmaktaydı. Sokak ağları düzenli ve düzensiz bir yapıya sahipti. Bahsi geçen sokaklar genel olarak Agora'ya açılmaktaydı. Agoralara olan ilgi, ticari ve politik gelişmelerle birlikte biçimlenmiştir (Ökkeş, 1977). Yunan klasik döneminde, bir Yunan şehrinin idari, dini ve ticari merkezi olan ve agora ismine olan meydanlar ile başlayan kentsel açık alanların gelişimi, otomobilin icadından önce yayalarının kültüründen kaynaklanmıştır (Şekil 3).

Agora, ticaretin, siyasi yaşamın ve pazar yerinin merkezi haline gelerek ticaretin ve yönetimin gelişmesi ile bağlantılı olarak önem kazanmıştır. Modern şehirlerin açık alanlarının kökeni olarak kabul edilmektedir (Rubenstein, 1992). Agora, genel olarak kentin bütün ana yollarının kesiştiği bir geometrik merkez olarak işlev görürken, etrafında veya yakınında kent meclisinin toplandığı bir yapı (Buleuterion) kent meclisinin icra komisyonunun toplandığı bir yapı (Prytaneon), sunaklar, çeşmeler ve özellikle stoaların bulunması sosyal yaşam için önemli

unsurlardır (Yıldırım, 1996). Yatay düzlemde uzanan bina dizisi, düzen ve istikrar hissi uyandırarak birbirileri ile ilişkili ve akslara dayalı olarak oluşturulan mekanlar arasında bütünlük ve tutarlılık sağlayarak mekanların kalitesini belirler. Bu özellikler günümüzde post-modern tasarımların temel temaları olarak da görülmektedir.

Roma dönemine özgü büyük anıtlar, önemli yapılar ve revaklar ile çevirili geniş meydanlar, heykeller ile süslenmiştir. Aynı şekilde, anıtsal iki katlı revaklı yollar da (embolos) birbirine bağlanarak kentin mimari bir ihtişam kazanmasını sağlamıştır (Kuban, 1994). Roma toplumu, kentlerin düzenli bloklar sistemiyle, iki düz bulvarın dik açılar ile kesiştiği bir gridiren (ızgara) düzeni ile planlanmıştır. Bu düzen hem modüler hem de gridiren sistemi, günümüzde hala kentsel alanların planlanması ve tasarımında kullanılmaktadır (Rubenstein, 1992).

Şekil 3. Agora

Kaynak: Altınçekiç. Ç. (2021). *İstanbul metropolünde meydanların rekreasyonel işlev yönünden önemi üzerine araştırmalar* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

1.4.2. Ortaçağda Meydan

Ortaçağ dönemi, Roma İmparatorluğu'nun çöküşü sürecinde ortaya çıkmıştır. Bu dönem, Roma'dan kaçan kişiler genel olarak manastırlara veya din adamlarının yanına sığınarak ya da kırsal bölgelerde kendi egemenliklerini kurarak, güvenliklerini sağlamaya çalışmış beylere iltica etmeleri ile baş göstermiştir (Hatipoğlu, 1994). Aynı zamanda su hendekleri, duvarlar ve şatolar gibi yapılar ile kendilerini koruma altına almışlardır. Avrupa'da XII. yüzyıldan XV. Yüzyıla kadar devam eden Ortaçağ, sosyal ve ekonomik değişmelerin yoğun olarak yaşandığı bir dönemdi.

Bu süreçte, kentlerde sıkı bir toplumsal ve politik yapı oluştu. Kentlerin mimari ve fiziksel dokusunda, anıtsal ve heykelsi faktörlerden ziyade, dış mekanların ön planda tutulduğu bir yapılanma ortaya çıktı. Ortaçağ kentleri aşağıda belirtilen dört farklı biçimde gelişme gösterdi (Zucker, 1959).

- Eski Roma kentlerinin planının korunması ile karakterize edilen şehirler,
- Dini yapıların etrafında gelişen şehirler,
- Önemli bir kavşak, koy, liman veya nehir kenarında gelişen şehirler,
- Yeni kurulan ve organize edilen şehirler,

Bu nedenle, Ortaçağ pazar yerleri ve kilise meydanları, şehir tiplerinin gelişimi ile doğrudan ilişkilendirilmiştir. Toplumların gelişmesi ve şehirlerin büyümesi, daha yetenekli yapı ustalarının aristokrasi ve kilise için çalışmasına olanak tanımıştır. Bu ustalar, Fransız ilkel tarzın etkisinde daha zarif bir mimariye doğru hareket etmişlerdir (Şahiner, 1964). Ortaçağ meydanlarının ortaya çıkışında, organik ve doğal hatlar belirgin bir şekilde ortaya çıkmış olup; bu mekânlar şehrin büyüklüğü ile uyumludur.

1.4.3. Rönesans Döneminde Meydan

Rönesans dönemi, çağdaş bilim ve sanatın zeminin olduğu ve kültür ile sanatta yenilenme hareketlerinin başladığı bir dönemdir. Bu dönemde, Rönesans meydanı kentsel kurguya önemli katkı sağlamıştır. Mimarlık alanında yalnızca bireysel yapılar değil, aynı zamanda kent planlaması da ele alınmıştır. Bu dönemde, mimari birlik sağlanmaya çalışılmış ve klasik anıtsal boyut ve şekiller ile egemenlik ve üstünlük duygularının doruğa çıktığı bir çağ olarak kabul edilmiştir. Rönesans dönemi şehir planlamasında yollar genel olarak meydanlardan, etraftaki geometrik şekilli surların köşelerine doğru yayılan veya birbirine dik olarak kesişen, genellikle merkezi bir toplanma alanına ulaşacak şekilde düzenlenmiştir (Altan, 1989).

Bu döneme ait meydanlar, genel olarak yöneticilerin iktidarlarını göstermek için saraylar, kiliseler veya yönetim binalarının önünde ya da iktidarı temsil eden yolların kesiştiği noktalarda bulunmaktadır. Rönesans Dönemi şehirleri, genellikle saray bahçeleri ve villalar ile çevrili olarak gelişme göstermiştir. Açık alanlar, kralların

prestij ve gücünü yansıtan düzenlemeler olacak şekilde, saraylara komşu bir şekilde tasarlanmıştır (Altınçekiç, 2000).

Ortaçağ boyunca özellikle 12.ve 15.yüzyıllar arasında katedral etrafında oluşan meydanlar, Rönesans döneminde, daha rasyonel ve dünyevi ihtiyaçlara cevap verecek şekilde gelişme göstermiştir.

1.4.4 Günümüzde Meydanlar

Roma döneminde, Papa tarafından taşınan dikilitaşlar dini otoritenin simgesi haline gelmişti. Mussolini ise 20.yüzyılda aynı dikilitaşları meydanlardan meydanlara taşıyarak siyasi gücünü vurgulamıştı. Günümüzde ise bazı yerel yönetimlerin kente kazandırdığı heykeller, geçmişteki yerel yönetimlerin kenti ve kentliyi nasıl algıladığını anlatmaktadır. Bu kentsel unsurlar, idari, dini ve siyasi gücün sembolleri olarak kentlerimizi süslemektedir. Fakat idari ve siyasi güçlerin etkisi ile sürekli değişen kent olgusu içerisinde meydanlar, henüz geçek kimliklerine kavuşamamışlardır. Bununla beraber iş yoğunluğu ve buna bağlı olarak artan araç trafiği sebebi ile kent dokusu içinde sıkışan meydanlar, görevlerini tam olarak gerçekleştirememektedir. Bu durum, kimlik oluşumunu ve dolayısıyla kentsel mekândaki sembolik zenginliği etkileyerek, gelişmiş ülkelerde bile endişe edici bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Antik dönemlerde halk toplantılarının merkezi olan forumlar ve agora, yaya alanlarının başlangıcıydı. Ortaçağ'da, resmedici şehir manzaralarının olduğu pitoresk mekanlarda, sokaklarda meydanlar da önemini devam ettirmiştir. Rönesans ile beraber, yayalar kentlerin düzenli güzellikleri içerisinde güvenli bir şekilde dolaşabilme imkânına sahip olmuştu (Altınçekiç, 2000). Fakat zamanla, ikinci Dünya Savaşı sonrası artan motorlu araç üretimi ile beraber, motorlu araçlar bu mekânlarda egemenlik kurmaya başlamıştır. Dikkatsiz ve plansız tasarımlar, meydanların işlevsizliğine yol açmakla beraber kent merkezlerinin çöküşüne zemin hazırlamıştır (Şekil 4). Fakat 1960'lardan sonra, batı toplumlarında yerel yönetimler, kent merkezlerini canlandırmak için yeni düzenlemeler başlatmıştır (Öztan, 2004). Bu düzenlemeler arasında, taşıtların meydanlara girişini veya hızını kontrol almayı hedefleyen önlemler de vardır. Örneğin 'Woonerf çalışmaları' adı verilen ve taşıt

yollarını tekrar düzenlemeyi hedefleyen uygulamalar, öncelikle Hollanda’da başlamakla beraber ardından diğer ülkelerde de kabul görmüştür (Kunt Ayı, 984). Sonuç olarak, birçok gelişmiş ülkede özellikle tarihi meydanlar, kentsel dinamizmin ve kültürel sürekliliğin gözlemlendiği yerler olarak önemini korumuştur.

Şekil 4. Ulaşım Sorunları İle İççe Taksim Meydanı

Kaynak: Altınçekiç, Ç. (2021). *İstanbul metropolünde meydanların rekreasyonel işlev yönünden önemi üzerine araştırmalar* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Kentsel meydanlar, dünyanın farklı şehirlerinde önemli bir kimlik ve toplumsal etkileşim alanı olarak öne çıkmaktadır. Örneğin, Roma’nın St.Peter Meydanı (Şekil 4), Novana Meydanı, Venedik’in San Marco Meydanı, Paris’in Concorde Meydanı ve Londra’nın Trafalgar Meydanı gibi birçok örnekte, şehirlerin karakteristik meydanlarının bulunduğu ve şehre kimlik kazandırdığı görülmektedir.

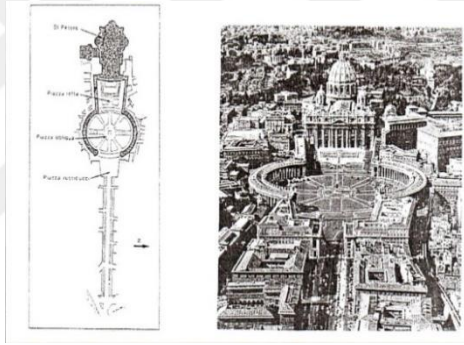
Kent tasarımı, kent merkezinin ağırlığını azaltmak ve sirkülasyonu geliştirmek gibi kullanıcı odaklı hedefler ile hareket edilirken, Rubensiein’a (1992) göre çözüm, dikey bahçe şehirlerinin oluşturulması olmuştur. Fakat modern mimari anlayış ile geliştirilen kentlerin, ne kadar ilginç olursa olsun, eski kentlerdeki tarihsel süreklilikten veya yaşantı zenginliğinden yoksun kaldığı gerçektir.

Kent merkezlerinde daha fazla iş merkezinin bulunması, uydu kentlerin kent dışında olması, kentsel mekânların kaybına, taşıt depolarına dönüşmesine yol açmaktadır.

Günümüzde yayalaştırma çalışmaları ve nostalji arayışlarına rağmen, meydan kavramının tam olarak anlaşılması ve uygulanması konusunda eksiklikler mevcuttur.

Bilgisayarların yaygın kullanımı, iletişim, alışveriş ve çeşitli faaliyetlerde insanları pasif hale getirmiş ve bu da meydansızlaşma eğilimine sebep olmuştur. Bu durum bilgisayar çağının gelişimiyle daha da belirgin hale gelmiştir.

Günümüzde uzay çağı, bilgisayar çağı ve genetik çağ gibi adlarla anılan dönem, tarihteki dönüşüm süreçlerinden çok daha hızlı bir şekilde ilerlemektedir. Bu gün, tasarımcılar karmaşık şehirlerde çalışırken, insanların aradığı basit bir yaşam ve nostalji hissi için dekorasyonlarla çaba sarf ettikleri görülmektedir.

Şekil 5. St.Peter's Meydanı

Kaynak: Altınçekiç. Ç. (2021). *İstanbul metropolünde meydanların rekreasyonel işlev yönünden önemi üzerine araştırmalar* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

1.5. Meydan Tipolojileri

Şehir meydanları genel olarak, kentin daha karmaşık problemleri sebebiyle uzmanların dikkatini çekmez. Kent planlamacıları, mimarlar ve mühendisler gibi uzmanlar, büyük şehirlerde arazi kullanımını düzenleme, trafik sorunları ve ilişkileri düzenleme gibi konuları çözmek ile meşgulken, meydanların gerçek önemi ve temel işlevleri sıklıkla görmezden gelinmektedir.

Gerçekte meydanların en önemli işlevi, kent kullanıcılarını bireylerden toplum haline getirmektir. Herhangi bir ölçekte bir kent meydanının temel işlevi, insanların

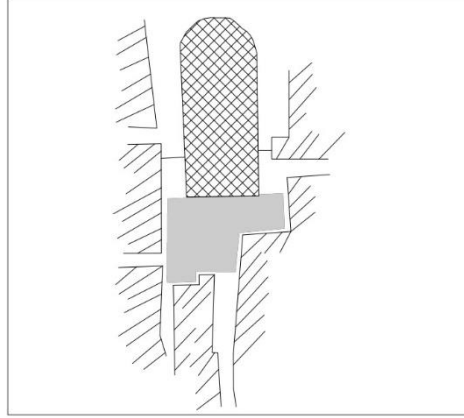
bir araya gelmelerini, birbirleriyle iletişim kurarak sosyalleşmelerini ve karmaşık trafikten korunarak yaya olarak özgür olmalarına olanak vermektir. Bu temel işlev, geçmişte olduğu gibi günümüzde de geçerlidir ve gelecekte de geçerliliğini koruyacaktır.

Kent meydanları, etrafındaki yapılarla ilişkili olarak şekillenir. Bu yapıların şekilleri, düzenliliği veya çeşitliliği, açık alanın boyutlarına oranları, giriş açıları ve heykeller veya çeşmeler gibi üç boyutlu unsurların konumu gibi faktörler, meydanın karakterini belirlemektedir. Bu özellikler, meydanın yalnızca bir boşluk olup olmadığını veya insan davranışlarını düzenleyen bütüncül bir kentsel mekân olup olmadığını belirleyecektir.

Mekânın sınırları belirginleştiği zaman insanlar bu sınırları algılar ve mekân içindeki davranışları da bu sınırlar ile belirler. Meydanlar için de benzer biçimde üç ana unsura bakılır: Etrafını çevreleyen binaların düzeni, zeminin büyüklüğü ve açık gökyüzü. Paul Zucker'ın (1959) sınıflandırmasına göre, bu unsurların özelliklerine göre meydanlar aşağıda belirtilen şekilde sınıflandırılabilir.

1.5.1. Tanımlanmış Meydan

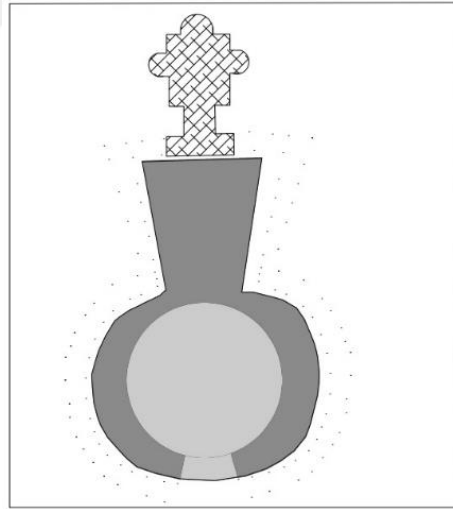
Ortaçağ'ın bitiminde ve Barok döneminde bu tarzın en belirgin örneklerine sıklıkla rastlanmaktadır. Genel olarak açık alanlar ve etrafındaki yapılar belirli bir merkezi yapı veya yapılar grubuna göre düzenlenir. Bu merkezi yapı, bir kilise, saray, gösterişli bir çeşme veya bir tren istasyonu gibi çeşitlilik gösterebilmektedir. Tipik olarak, ana bir cadde bu merkezi yapıya doğru uzanır ve ana bir eksen temsil eder. Merkezi yapı, etrafındaki mekânı yönlendirerek dinamik bir hareket hissi yaratır. Diğer binaların perspektifi ile merkezi yapı arasında mekânsal gerilim oluşur. Örneğin, Notre Dame Katedrali'nin avlusunda bu gerilim hissedilmektedir.

Şekil 6. Notre Dame Katedrali önü

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Tanımlanmış meydanlarda, sıklıkla öne çıkan bir geçit, kapı veya kemer de bulunabilmektedir. Bu durumda, meydan ile dış çevre arasında düşsel bir devamlılık sağlanır. Çevredeki yapılar ise ikinci derece öneme sahiptir (Örneğin, Roma'daki Piazza del Popolo).

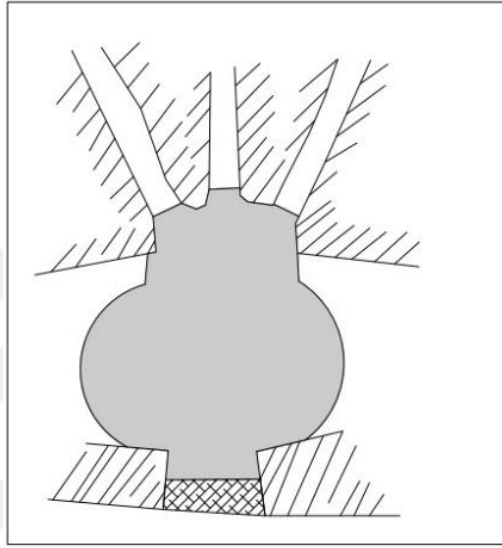

Şekil 7. St.Peter's Meydanı, Roma

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Tanımlanmış meydanda, ön planda bir çeşme de bulunabilir. Bu çeşme, heykelleri, mimari özellikleri ve suyun işlevsel kullanımı ile dikkat çekmektedir. Suyun akışı düşey öğeleri oluşturur (Örneğin, Roma'daki Fontana di Trevi gibi).

Bazı tanımlanmış meydanlarda öne çıkan unsur bir köprü de olabilir. Bu kentsel unsurlar, eski çağlardan heykelsi çözümlerden farklılaşarak, 17. ve 18. yüzyılların büyük akslarla düzenlenen tasarımlarıyla oluşmuştur (Örneğin, Po Nehri üzerindeki köprü ve Turin'deki Piazza Vittorio Veneto gibi). Bazı zamanlarda meydanın belirleyici ögesi, uzaktaki bir manzarayı sunan ya da denize ya da nehre açılan bir açıklık olabilmektedir (Örneğin, Innsbruck'taki Maria Theresienstrasse, Lizbon'daki Praça Do Comercio veya Venedik'teki Piazzetta gibi).

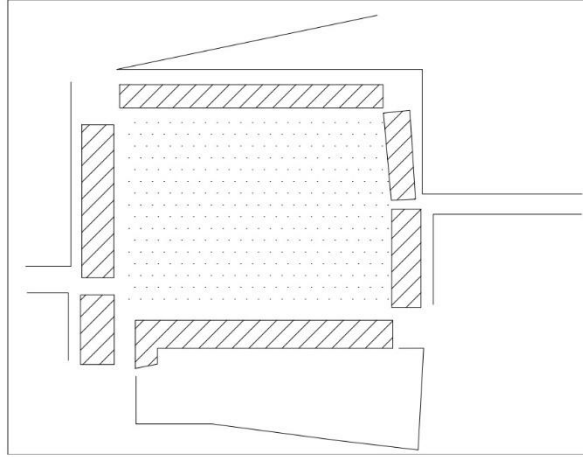

Şekil 8. Piazza del Popolo, Roma

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

1.5.2. Kapalı Meydan

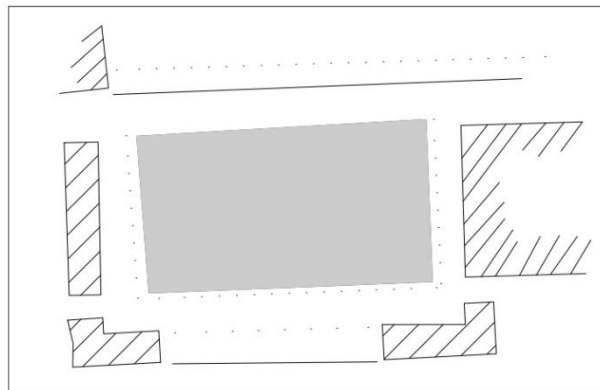
En belirgin örnekleri Helenistik ve Roma dönemlerinde, sonrasında ise 17. ve 18. yüzyıllarda Fransa'da gözlemlenen kapalı meydanlar, basit ve belirgin bir düzene sahiptir. Çoğu kişinin aklına ilk gelen şekliyle tanımlanabilirler. Genel olarak düzenli geometrik şekillerden, özellikle dikdörtgen ve çemberden oluşan hatlarla karakterize edilirler. Bu meydanların etrafı genellikle benzer tarzdaki konut yapılarıyla çevrelenmiştir. Çevredeki yapılar ritmik bir tekrar içerirler. Bu yapılar arasında sıkıcı bir monotonluk değil, daha çok bir benzerlik ve uyum gözlemlenir.

Şekil 9. Place des Vosges, Paris

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Açık alanın köşeleri, kenarların orta noktaları ve etraftaki caddelerin girişleri, alanın bütünlüğü için önem arz etmektedir. Mekansal etki; farklı yapıların boyutları, yüksek ve alçak binaların kontrastı, heykeller ve çeşmelerin konumları ve mimari süslemelerin çeşitliliğiyle sağlanırken, mekansal denge ise yatay ve dikey unsurların dengesiyle sağlanır. Her cephenin iki işlevi bulunmaktadır: Biri tekil yapıların cepheleri olmaları, diğeri ise bir kentsel mekân düzeninin parçası olmalarıdır. Antik çağlardan Roma'nın kraliyet meydanlarına kadar, meydanı çevreleyen yapıların düzeni, dikey sıralar halindeki kolonların ritmik tekrarıyla korunurdu. Orta çağın bitiminde 17. ve 18. yüzyıllara kadar, bu düzenlilik genel olarak etraftaki evleri birbirine bağlayan sıra kemerler yardımı ile sağlanırdı.

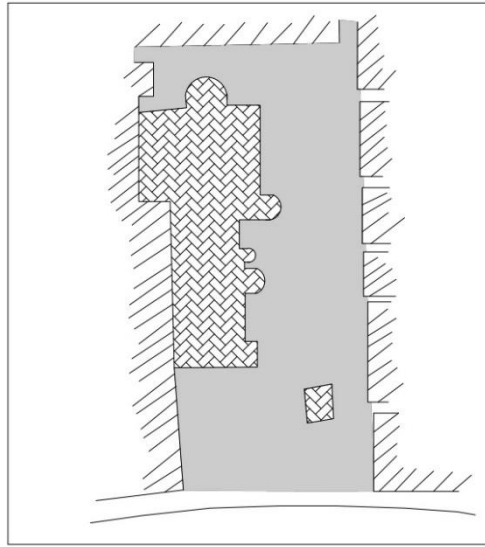

Şekil 10. Agora, Priene

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

1.5.3. Çekirdek Meydan

En karakteristik örnekler Rönesans döneminde ortaya çıkmıştır. Bu örnekler, güçlü bir merkezi çekirdek etrafında şekillenen ve çevresindeki alanı etkileyebilen, düzenleyebilen ve mekânsal akışı yönlendirebilen alanları tanımlar. Örneğin, Mısır piramitlerinin çöldeki sınırsız düz alan üzerinde yarattıkları çekim ve dolayısıyla görünmez sınırlar, çevresinde bu etkiyi yaratmaktadır. Bir başka örnek ise Venedik'teki Piazza di Ss. Giovanni E Paolo meydanı ile Verocchio'nun Colleoni Anıtıdır.

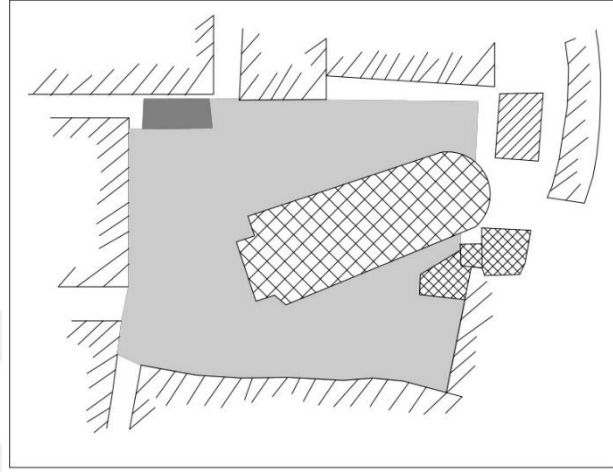
Şekil 11. Piazza di Ss. Giovanni e Paolo, Venice

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

1.5.4. Şekilsiz Meydanlar

19. yüzyılda, genel olarak üçüncü boyuttaki mekansal kaliteye pek önem verilmeyen meydanlarla sık sık karşılaşılır. Bu meydanlar, zeminin büyüklüğü ile yapıların oranlarının dengesizliği veya yanlış yerleştirilmiş çeşme veya heykel gibi unsurlar sebebiyle estetik bir etki yaratmazlar. Bazı meydanlar, örneğin Washington Square, New York gibi, bu kategoriye girmektedir. Ayrıca, büyük metropol alanlarında, trafik akışının kesişim noktalarında oluşan kentsel boşluklar da meydan olarak adlandırılır. Fakat aslında hiçbir meydan işlevi görmemektedirler. Times Square, New York gibi yerler buna örnek olarak verilebilir.

19. yüzyılın karakteristik bir kavram hatası sebebiyle, tekrar canlandırılmak istenen kilise, tiyatro ve birçok diğer önemli yapı, etrafındaki boş alanlarla izole edilerek vurgulanmak istenmiştir. Bu çabalar, tanımsız ve anlamsız boşluklarla çevrili, biçimsiz meydanların oluşmasına sebep olmuştur. Freiburg ve Ulm Katedralleri bu duruma örnek gösterilebilir.

Şekil 12. Freindenburg Katedrali

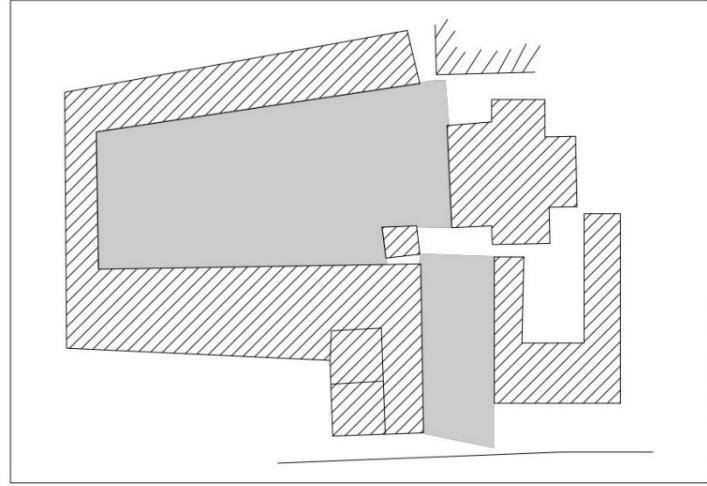
Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

1.5.5. Gruplanmış Meydanlar

Çeşitli tekil meydanlar; estetik ve organik bir bütünün parçaları olacak şekilde bir araya gelerek oluşur. Bu meydanların dört ana şekli vardır.

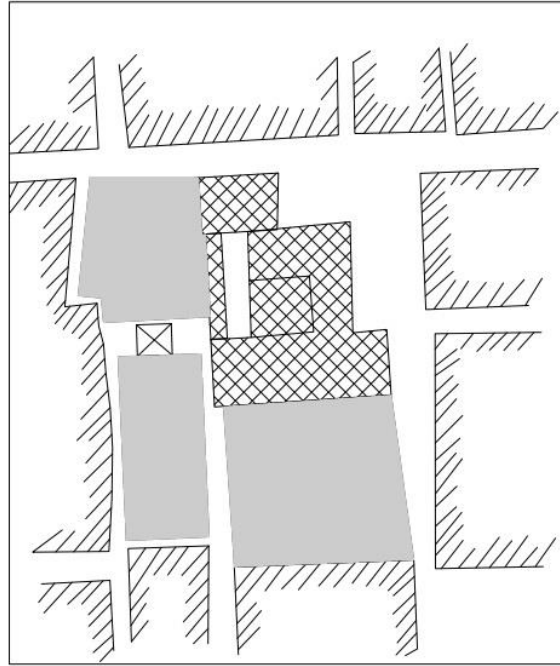
İlk tip, çeşitli boyutlarda ve şekillerde bir dizi meydanın ardışık olarak tek bir doğrultuda yerleşmesiyle oluşur. Roma'daki İmparatorluk Meydanları örnek olarak verilebilir.

İkinci tip, birbirinden farklı iki meydanın, farklı doğrultularda ve bağımsız eksenlerinin bir açı oluşturarak kesişmesiyle meydana gelir. Venedik'teki Piazza ve Piazzetta örnek olarak verilebilir.

Şekil 13. Piazza and Piazzetta, Venice

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Şekil 14. Palazzo Podesta, Bologna

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Üçüncü tip, farklı şekil ve oranlarda üç ya da daha fazla meydanın belirgin bir binanın çevresinde gruplanmasıyla oluşur İtalya'daki Palazzo Podesta etrafında gruplanmış meydanlar buna örnektir.

Dördüncü tip ise, aynı kentsel dokuda bulunan fakat bina bloklarıyla ayrılmış olan tekil iki meydanın tutarlı bir şekilde bir araya gelmesiyle oluşur. Ortaçağ'da görülen bu tür meydanlar genel olarak düzensizdir ancak güçlü bağlantılara sahiptir. Johanniskirche ve Sand Meydanı, Lüneburg buna örnektir. Bazılarında ise iki meydan arasında geçiş sağlayan kısa sokaklar bulunabilir. Buna örnek olarak ise Piazza d'Erbe ve Piazza dei Signori, Verona verilebilir. En profesyonel bağlantılar ise 18. yüzyılın planlanmış şehir düzenlemelerinde görülmektedir.

1.6. Meydan Değerlendirme Kriterleri

Bu bölümde, kent meydanları ve kentsel mekânların insanlar için çekici kılınmasında etkili olan faktörler ve bu konudaki bakış açıları tanıtılacaktır. (Cullen, 1961) gibi bazı mimarlar ve kentsel tasarımcılar, mekânın fiziksel yönlerine odaklanarak tasarım stilleri, süslemeler ve özellikler ile binaların mekânlar, geçitler, manzaralar ve simgesel yapılarla olan ilişkilerine vurgu yapmaktadırlar (Montgomery, 1998). bu yaklaşımı, kentsel tasarımın rasyonel ve klasik bir görünümü olarak değerlendirmektedir.

Öte yandan, bazı mimarlar kentsel mekânların psikolojik boyutunu vurgulayarak romantik bir bakış açısıyla yaklaşır (Montgomery, 1998). Kentsel kalitenin sadece fiziksel özelliklerle sınırlı olmadığını, aksine kentsel kalitenin bir yerin sosyal, psikolojik ve kültürel boyutlarıyla derinlemesine ilişkili olduğunu vurgulamaktadır.

Jacobs (1961), Gehl (1989) ve Cook (1980) tarafından savunulan görüşe göre, sokak yaşamı, kentsel mekânların başarısında hayati bir rol oynar. Jane Jacobs, özellikle etkinliklerin yapısal ortamda kaliteyi hem ürettiğine hem de yansıttığına inanır. Jacobs'a (1961) göre, faaliyetlerin kalitesini belirleyen veya etkileyen dört temel faktör bulunmaktadır: birincil kullanım, yoğunluk, kentsel formun geçirgenliği ve bina türleri, yaşları, büyüklüğü ve koşullarının karışımı.

Bu bakış açısına göre, kentsel mekânların canlı ve işlevsel olması için bu faktörlerin dengeli ve uyumlu bir şekilde tasarlanması önemlidir. Sokaklarda ve meydanlarda gerçekleşen çeşitli etkinlikler, bu mekânların insanlar için çekici ve kullanılabilir olmasını sağlar. Dolayısıyla, Jacobs, Gehl ve Cook gibi teorisyenler,

kentsel tasarımın etkinliklere ve mekân kullanımına duyarlı olması gerektiğini vurgularlar.

Canter'e (1977) göre başarılı kentsel mekânların kaliteyi üç temel unsorda birleştirmesi gerektiğini savunmaktadır: fiziksel mekân, duyuşsal deneyim ve aktivite. Kentsel tasarım yaklaşımlarının imgelenebilirlik ve zihinsel haritaları vurgulayan bakış açılarını, yerin fiziksel nitelikleriyle ve gerçekleşen aktivitelerle birleştirmektedir.

Bu düzenlemeyle, Canter'in kentsel mekânların kalitesini belirlemede önemli bulduğu unsurlar ve bu unsurların nasıl bir araya getirildiği daha net bir şekilde ifade edilmiştir.

Başka bir kentsel tasarımcı olan John Punter'a (1991) göre, daha ayrıntılı ve kapsamlı bir çalışma sunmaktadır. Yapılı formun bileşenlerini (şehir manzarası, peyzaj, yapı, geçirgenlik) tanımlayarak, anlam veya hayal edilebilirlik bileşenleri için (okunabilirlik, kültürel çağrışımlar, algılanan işlevler ve niteliksel değerlendirmeler) daha derinlemesine açıklamalar sunmaktadır.

Bu düzenlemeyle, John Punter'ın kentsel mekânların tasarımında yapılı form ve anlam bileşenleri üzerine detaylı bir inceleme yaptığı ve bu unsurların nasıl işlediğini daha iyi anlatan bir ifade kullanılmıştır.

Montgomery, kentsel aktivitenin iki ayrı ama birbiriyle ilişkili kavramın ürünü olduğuna inanıyor: canlılık ve çeşitlilik. Başarılı kentsel mekânların anahtarının ise tek tip kullanımlar değil, etkinliklerin karışımından oluşan kombinasyonlarda yattığını savunuyor. Bu karışım, çok çeşitli unsurlar gerektirir. Büyük nüfus ve onun talepleri, çeşitliliğin korunmasında ve geniş yelpazedeki ekonomik faaliyetlerin sürdürülmesinde kilit rol oynamaktadır. (Montgomery, 1998).

Yüksek nüfus yoğunluğunun yanı sıra, diğer esnaflarla iş yapan küçük ölçekli işletmeler de yerel ekonomiyi canlı tutmaktadır. Bu nedenle, işlem tabanının iyi kentsel mekânların temel unsuru olduğu yorumu yapılabilir. Kentsel alanlar, sadece parasal işlemler için değil, aynı zamanda gece gündüz gerçekleşecek sosyal ve kültürel işlemler için de olanaklar yaratmalıdır. İşlemler için alan sağlamak, büyük ölçüde canlılık kavramını desteklemektedir.

Kimlik ve imaj konusunda Montgomery, kimliğin bir amaç olduğunu, ancak imajın kimlik ile bir yerin algılanma biçiminin birleşimi olduğunu iddia eder. Lynch ise, imaj edilebilirliğin bir şehrin okunabilirliğinden etkilendiğine inanmaktadır; bu, şehrin farklı unsurlarının (yollar, kenarlar, bölgeler, düğümler ve yer işaretleri) tanınabilir bir model halinde düzenlenmesiyle sağlanır.

Üstelik Montgomery, kamusal alanın bir şehrin işlem tabanına ve okunabilirliğine katkısının yanı sıra sembolik bir anlam da taşıyabileceğini belirtiyor. İnsanlardan şehrin zihinsel bir haritasını çizmeleri istendiğinde, çoğu kişi meydan veya bahçelerle başlıyor. Bu durum, sivil alanın bir şehrin kimliğinin önemli bir unsuru olarak kabul edildiğini ortaya koymaktadır (Montgomery, 1998).

Montgomery'nin bahsettiği üç kavram daha vardır: psikolojik erişim, anlayışlılık ve bilgi sahibi olma. (Lynch , 1984) ise form unsurlarıyla ilgili olarak şehir performansının beş temel boyutunu önermektedir: canlılık, duyum, uyum, erişim ve kontrol. Konu, formun nasıl etkinlik, olumlu bir imaj ve dolayısıyla güçlü bir yer duygusu yaratabileceğidir. Lynch'in beşinci ilkesi olan "uygunluk", yer duygusunun nasıl uyarıldığını ortaya çıkarabilir. Aslında, iyi uyum sağlayan bir kentsel mekân, sakinlerinin projelerini başarılı bir şekilde sürdürmeleri için gerekli binaları, alanları ve ağları sağlar.

1.6.1. Kültürel ve Sosyal Talepler

Kent meydanları, çeşitli etkinliklere olanak sağlayarak ve her türden insanın katılımını teşvik ederek başarılı bir şekilde işlev görür. Aslında kent meydanları, farklı sosyal gruplara hitap eden çeşitli toplantılar, konserler ve festivaller gibi etkinliklerin düzenlenmesi açısından büyük bir potansiyele sahiptir.

Kent meydanlarında yemek yeme, izleme, buluşma, oyun oynama gibi çeşitli aktiviteler sağlanmalıdır. Bu tür faaliyetler, bir kentsel meydanın temel yapı taşlarıdır. İnsanların bir yere gelip tekrar gelmeleri için bir neden vermek, yapılacak şeylerin varlığına bağlıdır. Eğer bir alanda yapılacak bir şey yoksa o alan boş kalacaktır ve bu durum genellikle bir şeylerin yanlış olduğunu gösterir. Kent meydanı tasarımında, tasarımcı kent meydanlarının olası kullanıcılarının özelliklerini ve onların toplanma ve etkinlik mekânı yaratma gereksinimlerini dikkate almalıdır.

1.6.2. Sosyal Mekân ile İlişkisi

İnsanların kent meydanlarında toplanmalarının temel amacı sosyalleşmedir. Kent meydanları, insanların sosyalleşebileceği ve başkalarıyla birlikte olmaktan keyif alabileceği bir mekân olarak hizmet etme potansiyeline sahiptir. Kamusal Alanlar Projesi(PPS) şunu savundu: "Sosyallik bir yer için ulaşılması zor bir niteliktir, ancak bir kez ulaşıldığında şaşmaz bir özellik haline gelir." İnsanlar arkadaşlarını gördüklerinde, komşularıyla tanışıp selamlaştıklarında ve yabancılarla etkileşimde bulunma konusunda kendilerini rahat hissettiklerinde, bulundukları topluluğa ve onları besleyen yere karşı daha güçlü bir yer duygusu veya bağlılık hissetme eğilimindedirler.

Sonuç olarak, kent meydanları insanların sosyal etkinlikler için bir araya gelmelerine ve yüz yüze etkileşime girmelerine olanak sağlamalıdır. Kent meydanlarının sosyallik açısından başarılı olabilmesi için birçok faktör rol oynamaktadır. Kent meydanları sadece kolaylık ve rahatlık (örneğin, bank veya koltuk) sunmamalı, aynı zamanda buluşma yerleri ve konuşma alanları sağlamalı, farklı etkinlikleri artırmalı ve keyif veren bir ortam yaratmalıdır.

1.6.3. Aidiyet Duygusu

Shaftoe'e (2008) göre, farklı karaktere ve kimliğe sahip yerlerin olumlu bir şekilde akılda kalıcı hale geldiğine ve tekrar ziyaretleri çekebileceğine inanmaktadır. İnsanlar, benzersiz bir yerde oldukları hissine sahip olacaklar ve bu, karmaşık ama tutarlı bir alanla sonuçlanacaktır.

Dolayısıyla, kent meydanlarının kendine özgü kimlikleri varsa, insanları cezbedecektir. Bazen bir tarihi bina veya bölgedeki benzersiz bir simgesel yapı, kentsel meydanın kimliğini güçlü bir şekilde ifade edebilir. Bu sayede insanların bulundukları bölgeye ait hissedeceklerdir.

1.6.4. Peyzaj Düzenlemesi

Kent meydanlarının tasarımında estetik, gölgeleme, görsel perdeleme gibi farklı amaçlarla çeşitli bitkiler (ağaç, çalı, çiçek, çim vb.) kullanılabilir. Bitkiler ayrıca sert yüzeylerin veya keskin çizgilerin güçlü ve bazen rahatsız edici etkilerini

yumuşatmaya da yardımcı olur. Yeşil renk, sakinleştirici ve rahatlatıcı etkisiyle bilinir; bu nedenle dinlenme ve dinlenme alanları oluşturmak için bitkilerden faydalanılabilir. Ancak tasarımcının, meydanın ana karakterini korumak adına çok fazla bitki kullanmaktan kaçınması gerekmektedir (Memluk, 2013).

Shaftoe'e (2008) göre Yaz aylarında ağaçlar parlak güneş ışığından gölge sağlar ve kışın doğa ışığının kullanılabilirliğini en üst düzeye çıkarmak için yapraklarını dökerler" demektedir. Dolayısıyla ağaçlar, çiçekler, çimenler vb. bitkiler, insanların psikolojik ve ruhsal sağlığı üzerinde önemli etkiler yaparak, insanları bu alanları kullanmaya teşvik eder. Bu nedenle tasarımcılar, kent meydanlarında yumuşak peyzaj düzenlemelerine daha fazla yer vermeye çalışmalıdır.

1.6.5. Yaya Ulaşım İlişkisi

Erişim, kentsel meydanlarda coğrafi durumun temel alt kümelerinden biridir. Lynch'e (1984) göre erişim, ulaşılabilirlik unsurlarının miktarı ve çeşitliliği dahil olmak üzere, diğer kişilere, faaliyetlere, kaynaklara, hizmetlere, bilgilere veya yerlere ulaşma yeteneğidir.

En iyi meydanlara yürüyerek her zaman kolayca ulaşılabilir; çevredeki sokaklar dardır, yaya geçitleri iyi işaretlenmiştir, ışıklar araç için değil yaya için zamanlanmıştır, trafik yavaş akar ve toplu taşıma durakları yakındadır. Bir yerin erişilebilirliğini, çevresiyle olan hem görsel hem de fiziksel bağlantılarına göre değerlendirebilirsiniz. Başarılı kamusal alanlara ulaşmak ve bu alanlardan geçmek kolaydır. Hem uzaktan hem de yakından görülebilir. Bir alanın kenarı da önemlidir. Erişilebilir alanların park etme ciroları yüksektir ve ideal olarak toplu taşımaya uygundur.

Sonuç olarak, kent meydanlarına erişim kolay olmalıdır. Bu durumda lokasyon da önemlidir. Kent meydanlarının en iyi koşulu, toplu taşıma araçlarıyla ve yürüyerek ulaşılabilir olmalarıdır.

1.6.6. Çevre ve Meydan İlişkisi

Kent meydanlarının biçim boyutuna ilişkin bir diğer konu, meydanların şekli ve biçimidir (Krier, 1979). Kent meydanlarının plan şekillerini dikdörtgen, kare ve üçgen olmak üzere üçe ayırmıştır. Bu meydanlar, düzenli veya düzensiz olabilir. Krier'e göre, kent meydanının olası şekilleri çeşitlidir.

Memluk'a (2013) göre, kamu meydanının formu çevreden etkilenir, her ne kadar 'kare' kelimesi bir formu işaret etse de, bir kamusal meydan dikdörtgen, kare, daire, üçgen veya amorf gibi her türlü formda olabilir. Shaftoe'ye (2008) göre ise, "Başarılı kamusal alanların çoğu tamamen doğrusal değildir; çoğunlukla çevredeki alanın topografyasına ve dinamiklerine göre büyüyüp geliştikleri için" demektedir.

Sitte'ye (1986) göre kamusal alanın temel gereksinimi, tıpkı bir oda gibi, içindeki her noktadan yakın manzaralar sunan kapalı bir karaktere sahip olmasıdır. Bu mekânın merkezinin serbest tutulması gerekmektedir ve kamusal alan ile çevresindeki binalar arasında güçlü bir ilişki bulunmalıdır. (Akt., Madanipour, 1999, s. 882)

Sitte ayrıca şunu da önerdi: "Daha iyi bir çevreleme hissi yaratmak için binaların bağımsız olması yerine birbirine bağlanması gerekiyor." (Childs'a, 2004) göre, "Meydanlar, bir kentin dokusuyla çevrelenen açık hava mekânları olarak tasarlanmış ortak yaşam alanlarıdır." Meydanı çevrelemenin anahtarı köşelerinin işlenmesidir. Genellikle, meydanın köşeleri ne kadar açık olursa, çevrelenme duygusu o kadar az olur; ne kadar yapılaşmışsa, çevrelenmişlik hissi de o kadar büyük olur (Moughtin, 2003).

Kent meydanlarının yapılış biçiminin değerlendirilmesinde, meydanların biçimini ve çevrelenmişlik duygusunu göstermenin en iyi yolu şekil-zemin haritalarıdır (Yorulmaz, 2013). Sonuç olarak, yapılı form, kentsel meydanların şekil, form ve örtülülük özelliklerini tartışmaktadır. Kent meydanlarının oluşumunda çevredeki binaların konumları önemli rol oynamaktadır.

2. KAMUSAL MEKÂN OLARAK TAKSİM MEYDANI

Çalışmanın bu başlığı altında, Taksim Meydanı'nın tarihsel süreç içerisindeki değişimi ve Taksim Meydanı'nın tipolojik değerlendirmesi yapılacaktır. Taksim Meydanı yarışması irdelenecektir. Yarışmayı açan kurum ve bileşenleri açıklanacak, Bölüm sonunda ise yarışma verileri ve projeleri kamusallık açısından değerlendirilecektir.

2.1. Taksim Meydanı'nın Tarihsel Süreç İçerisindeki Değişimi

Taksim Meydanı'nın bulunduğu alan, zaman içerisinde pek çok değişiklik geçirmiştir. 16. yüzyılda, Taksim'den Pangaltı'ya uzanan yolun her iki tarafında Galata ve diğer çevre semtlerin mezarlıkları bulunuyordu. Fakat zaman içerisinde Beyoğlu semti, Pera bölgesindeki yoğun nüfus artışıyla beraber Galata tarafından İstiklal Caddesi boyunca genişledi ve böylece Taksim Meydanı'nın bulunduğu alan önem kazandı (Karaman ve İçözen, 1987).

Bu zamana kadar Kasımpaşa ve Ayaspaşa-Gümüşsuyu bölgelerinde Müslüman mezarlıkları, Pera Bölgesi'nin sonundaki Aya Triada Kilisesi'yle başlayan Rum mezarlıkları, Taksim'in Ayaspaşa tarafında Latin-Katolik ve Protestanların mezarlıkları ve Taksim'den Pangaltı'ya doğru Ermeni mezarlıkları yer almaktaydı (Kömürçüyan, 1988).

17. yüzyılda, Galatasaray'dan Taksim'e doğru uzayan cadde, Galata bölgesinde yoğun nüfuslu yerleşim alanlarından kaçan şehir sakinlerinin Taksim ve çevresinde, bağ ve bahçeler arasına yerleşmeleriyle genişlemiştir.

Pera'nın Taksim'e doğru gelişim süreci, Latin Veba Hastanesi'nin yanında yer alan ve 1731-1732 yıllarında I. Mahmut tarafından inşa edilen Taksim Maksemi ile belirginleşmiştir. Bu yapı, 1839 yılına kadar çeşitli eklemelerle genişletilmiştir. Bu dönemde Maksem, Tophane-Fındıklı, Beyoğlu-Galata ve Kasımpaşa'ya su dağıtan bir sistem olarak işlev görmüştür. 17. yüzyılda, Maksem çevresi önemli bir rekreasyon alanı haline gelmiştir (de Carbognano, 1993). 1802 yılında ise Taksim ile mezarlıklar arasındaki bölgeye, Rumeli ve Bursa'dan İstanbul'a sığınan Ermeniler yerleştirilmiştir (İnciciyan, 1976).

19.yüzyılda Dolmabahçe Sarayı'nın korunması ve vadisinin güvenliğinin sağlanması için askeri amaçlarla bir dizi yapı inşa edildi. Bu yapılar genellikle batılı tarzda tasarlanmış kışla mimarisi özelliklerine sahipti. Bu da dönemin batılılaşma sürecini yansıtıyordu. Taksim Kışlası, bu yapıların en eski örneklerinden biriydi ve geniş bir alana yayılan bir yapı kompleksi olarak Taksim Maksemi'nin önünden başlayıp eski Surpagop Mezarlığı'na kadar uzanıyordu (Tuğlacı, 1990). Kışlanın Pera'ya bakan cephesinde ise ahırlar yer almaktaydı (Kuruyazıcı, 1998). Mıgırdıç Balyan'ın 1803-1806 yıllarında inşa ettiği kışla, 1811 senesinde baş mimar Hafız Mehmet Efendi tarafından birkaç değişiklikler yapılarak tadilat edilmiştir (Cezar, 1991; Arslan, 1992).

31 Mart olayları sırasında, şahit olduğu çatışmalar sebebiyle kışla binası zarar görmüştür. Bu olaydan önce Topçu Kışlası olarak kullanılan bina, I. Dünya Savaşı'na kadar bu amaçla kullanılmıştır. Fakat savaş süresince ve sonrasında artık askeri faaliyetler için kullanılmamıştır. 1923 yılında avlusu stadyum olarak düzenlenmiş ve binanın yıkılmasına kadar bu amaç doğrultusunda hizmet vermiştir (Kuruyazıcı, 1998). Taksim'in ulaşım önemi, 1913'te Beyoğlu ile Şişli arasına elektrikli tramvay sisteminin kurulmasıyla artmıştır. Bu dönemde, alanındaki mezarlıkların taşınmasıyla beraber Ayia Trias Kilisesi ve etrafındaki konaklar, meydanın çevresini çepeçevre saran önemli unsurlar haline gelmiştir (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

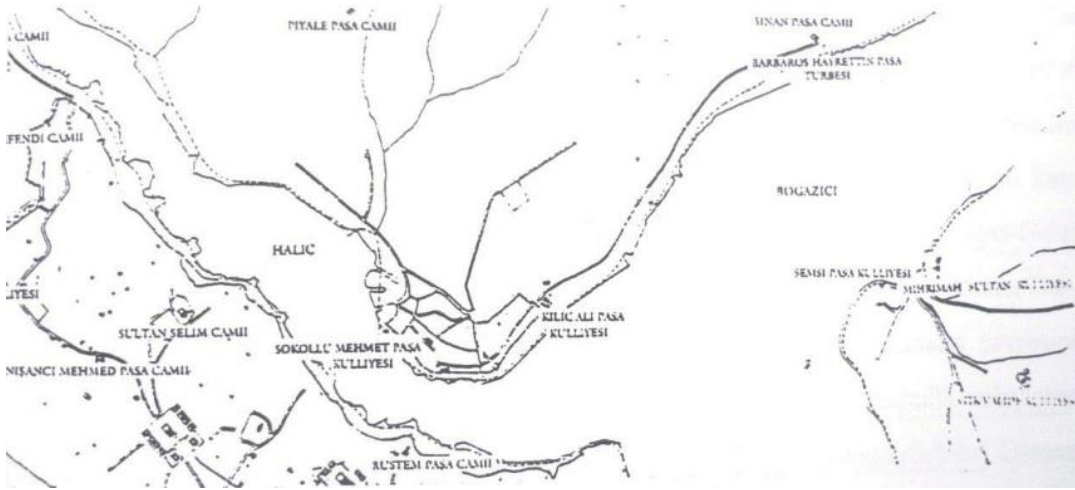
1925'ten sonra, Taksim ve Pera bölgelerindeki apartmanlar, Maksem sınırını aşarak genişlemeye başlamıştır ve bu genişleme Taksim, Talimhane ve Ayaspaşa yönelimli olacak şekilde gerçekleşmiştir.

Cumhuriyet yıllarında 1928'de inşa edilen Cumhuriyet Anıtı, çevresindeki alanın genişletilmesi ve bu genişlemenin dış kenarlarında yapılan halka şeklindeki trafik düzenlemesi, meydanı özgün bir kimliğe büründürmüştür (Dökmeci ve Çıracı, 1990). Aynı zamanda anıtın inşasıyla birlikte, bölgedeki yapılaşma mimari tarz açısından yeni bir yönelim kazanmıştır. Yeni binalarda, Batılılaşma ile birlikte gelen öğelerle Art-Deco tarzının cephelerle şekillendirmesi ve plan düzenlemesi görülmektedir (Batur, 1998).

Cumhuriyet döneminde, İstanbul'da ilk imar planı yapma zorunluluğunu getiren Beyoğlu Belediye Yasası kabul edilmiştir. Ancak 1936'ya kadar İstanbul genelinde bütünsel bir şehircilik uygulaması bulunmamıştır. Bununla beraber, batılılaşma sürecinde değişen yönetim yapıları ve toplumsal değerler, 19. yüzyılın başından itibaren planlama çalışmalarının ilk basamaklarını meydana getirmiştir (Sezgin, 1996).

1939 yılında Taksim Kışlası'nın yıkımı başladı. Bu yıkım öncelikle ahırlar ve önlerindeki ters kahvelerden, yani günümüzdeki Taksim Meydanı alanından başladı. Daha sonra, 1940 senesinde Topçu Kışlası olarak bilinen yapı, yani günümüzde Taksim Gezi Parkı'nın bulunduğu alan, yıkıldı (Yenileşen İstanbul, 1947).

Yıkılan alanın 26,000 metrekarelik bölümü daha sonra Taksim Gezi Parkı olarak bilinen İnönü Parkı'na ayrıldı. Ancak, park ile cadde arasındaki yükseklik farkı, caddeden Gezi Parkı'nın yalıtılmasına sebep oluyordu.

Şekil 15. İstanbul Kent Planı (1520-1603) (Kuban, 1996)

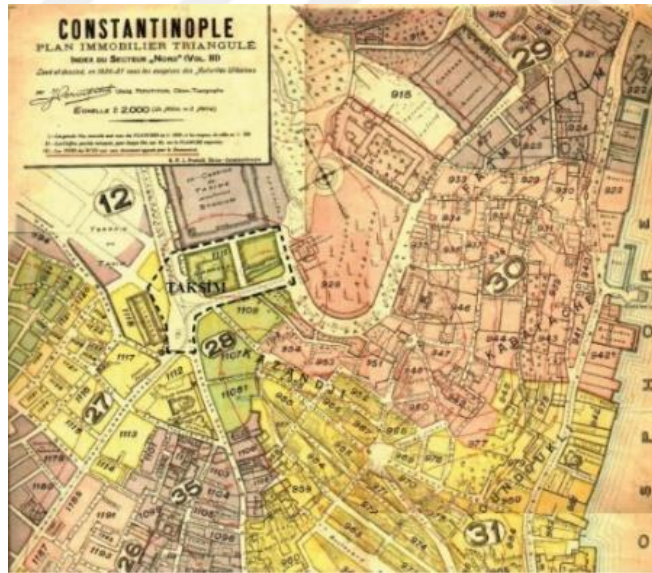
Kaynak: Kuban. D. (1996). *İstanbul bir kent tarihi; Bizantion, Konstantinopolis* (Çev. Z. Rona). Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

Daha sonra kazanan tasarım, 1946'da F. Kip ve R. Günay tarafından hayata geçirildi. Bu sayede parkın önünde, anıt ve opera binası arasında kalan alanda Cumhuriyet Meydanı oluşturuldu. Maksem duvarlarının önünde bulunan barakalar kaldırıldı ve Maksem duvarı temizlendi. Ardından, bu alana uzun ve dar bir havuz eklendi (Kuruyazıcı, 1998).

1930-1950 yılları arasında Taksim ve etrafında yapılan müdahaleler, yalnızca karar vericilerin kontrolünde olmasından dolayı eleştirilmiştir. Hem vali hem de belediye başkanı olarak görev yapan Lütfi Kırdar, alan üzerindeki tüm değişiklikleri denetleyen kişiydi. Bu dönemde, 1930'dan 1950'ye kadar İstanbul'un yönetimi tek bir elden yapıldığı için, şehrin gelişimini planlayan tek bir örgüttür (Boysan, 1999).

Opera binası 1969'da tiyatro, sergi ve diğer etkinlikler için tekrar düzenlenerek kültür merkezi olarak kullanılmaya başlandı ve 1977'den itibaren Atatürk Kültür Merkezi olarak adlandırıldı. Aynı dönemde günümüzde Etap Marmara ve The Marmara Oteli olarak bilinen Intercontinental Oteli, 1972'de Osmanlı Bankası binasının yıkılmasıyla inşa edildi (Karaman ve İçözen, 1987).

Şekil 18. Taksim Meydanı ve Çevresi, 1926-27, Pervititch

Kaynak: Jacques P. (1926). *Plan immobilier Triangulé, Constantinople*. 10 Nisan 2024 tarihinde

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/102354> adresinden edinilmiştir.

1986'da Tarlabası Bulvarı'nın genişletilmesi ve 1989'da İstiklal Caddesi'nin yayalaştırılması gibi iki önemli değişiklik, alan üzerinde yapılaşmaların yanı sıra büyük etkilere sebep olmuştur (Özsavaşçı, 1999).

Meydandaki bir başka önemli değişiklik metro sistemi ile ilgilidir. İstanbul Metrosu'nun temeli 1992 yılında atılmış ve ana durağı Taksim olarak belirlenmiştir. Sistemin ilk aşaması olan Metro Tanıtım Merkezi, 1995 yılında faaliyete geçmiştir (İstanbul'un Altın Yılları, 94/98, 1998).

1990'ların başında, İstanbul'un küresel kapitalist dünya tarafından dikkate alınması için çeşitli girişimler başlamıştır. 1993'te İstiklal Caddesi'nin trafiğe kapatılması ve tramvayın tekrar işletilmeye başlanması, Beyoğlu'nun yeniden canlanmasına yol açtı (Keyder, 2000). Türkiye'deki ilk McDonald's'ın Taksim'de açılmasıyla birlikte, hızlı tüketim kültürü toplumda kök salmaya başlamıştır (Can Kortan, 2003). İstanbul, 1990'ların Türkiye'nin küresel sahnede parlayan yüzü haline geldi. Taksim ise bu parlayan yüzün en önemli sembolü haline geldi (Öncü, 1997).

Şekil 19. Taksim Meydanı ve Çevresi, 1943-44, Pervititch

Kaynak: Jacques P. (1926). *Plan immobilier Triangulé, Constantinople*. 10 Nisan 2024 tarihinde <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/102354> adresinden edinilmiştir.

2.2. Taksim Meydanı'nın Tipolojik Olarak Değerlendirilmesi

Taksim Meydanı, meydan tiplerine göre incelendiğinde, net bir geometrik şekli olmadığı ve çevredeki binalar arasında tutarlı bir benzerlik göstermediği için, kapalı bir meydan tipolojisine uygun değildir.

Taksim Meydanı ile tanımlanmış meydan tipi arasında bazı ortak noktalar bulunmaktadır. Örneğin, Atatürk Kültür Merkezi, meydanın kısa kenarında belirgin bir konumda bulunması ve modern mimarisiyle dikkat çekmesi nedeniyle, meydanın önündeki faaliyetleri şekillendirerek meydan içindeki hareketliliği etkileyen önemli bir unsurdur. Fakat meydan tanımına etkisi bulunmamaktadır. Meydanın tanımlayıcı unsurlarından biri de Gezi Parkı'nın duvar ve merdivenleridir. Bu yapı, meydanın uzun kenarı boyunca uzanarak bir sınır oluşturur ve büyüklüğü ile ilgi çekicidir. Tasarımı, parka doğru olan hareketi teşvik etmek amacıyla yapılmıştır.

Taksim Meydanı, basın toplantıları, konserler ve farklı gösteriler için bir platform imkânı sunmaktadır. Aynı zamanda yüksek konumu ve geniş alanıyla izleyicilere rahat bir oturma ve seyir imkânı sunar. Otobüs duraklarının yer altına alınmasına rağmen günümüzde hala meydanla olan bağlantının sağlanamadığı ve meydanın işlevselliğini ve görsel çekiciliğini azaldığı görülmektedir. Bu durum, Taksim Meydanı'nın tipik olarak tanımlanmış meydan yapısına sahip olmasına rağmen, yanlış kullanımlar nedeniyle bu özelliğini tam olarak sergileyemediğinin göstergesidir.

Taksim Meydanı, çevresinde belirgin bir merkez noktası olmadığı için geleneksel bir meydan tasarımı olan çekirdek meydan tipi ile de uyuşmamaktadır.

Taksim Meydanı, belirsiz veya anlamsız boş alanlara sahip değildir ve çevresindeki yapılarla uyumlu bir oran sergiler. Bu nedenle, şekilsiz bir meydan tasarımına da sahip değildir.

Taksim Meydanı, kuzey-güney doğrultusunda uzanan ana yol ile doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılır. Bu yapısal bölünme, pratikte meydanın işlevsel olarak adeta iki ayrı meydan gibi kullanılmasına yol açar. Bu sebeple, meydanın bugünkü hali en çok gruplanmış meydan tipine uygun olarak nitelendirilebilir. Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde, batı kısmı Cumhuriyet Anıtı ile doğu kısmı ise Gezi Parkı ile belirlenmiş gibi, iki ayrı meydan alanı karşımıza çıkmaktadır.

2.3. Taksim Meydanı Yarışması

Kentsel tasarım yarışmaları; kamusal alanlarda stratejik olarak önemli olan bölgelerde, şehrin karakterini belirleyen doğal, kültürel, tarihi ve sosyal özellikleri dikkate alan özel plan ve projelerin yanı sıra, şehrin genel kimliğini oluşturmaya hedefleyen büyük ölçekli çalışmaları içermektedir. Orta ölçekte, binaların ve çevrenin bütünsel olarak nasıl tasarlanacağını ele alırken küçük ölçekte ise, kamusal boşlukların nasıl düzenleneceği üzerine yarışmalar düzenlenmektedir.

Haliç kıyı bandı, Taksim Meydanı, Kadıköy Meydanı, Bakırköy Meydanı, Bursa Çarşıbaşı Hanlar Bölgesi, Ankara Sıhhiye Kavşağı gibi şehirler için önemli olan ve tasarım yarışmalarına açılan bölgeler, katılımcıları kazananları, karar alma süreçleri ve ardından ortaya çıkan eleştirel tartışmalarıyla önemli bir konumda yer almaktadır. Bu tür kentsel alanların tasarımında, şehir kimliğine katkı sağlama amacıyla yapılan yarışmalar, çeşitli uzmanlık alanlarından katılımcıların bir araya gelmesini sağlar. Bu süreç, şehirlerin geleceğinin şekillendirilmesinde çok yönlü bir katılımcı süreci sunar. Karar vericiler için ise farklı seçenekler sunarak çeşitli seslerin duyulmasına imkân tanımaktadır.

Bu bağlamda, Kentsel tasarım yarışmalarının ana avantajı, çeşitli fikirlerin kentsel mekânların düzenlenmesi üzerine sunulmasını teşvik etmesi, bu fikirlerin uygulayıcılar veya yöneticiler tarafından değerlendirilmesine imkân tanınması ve bu değerlendirmenin kentsel tasarım alanında uzmanlaşmış bir jüri tarafından yapılmasını sağlamasıdır. Taksim Kentsel Tasarım Yarışması'nın hazırlık aşamasında çeşitli kurumlarla işbirliği yapılmış ve yerel halkın alanla ilgili talepleri dikkate alınmıştır.

2.3.1. Yarışmayı Açan Kurum Bileşenleri ve Sürecin İşleyişi

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı tarafından uluslararası iki kademeli olarak gerçekleşen Taksim Meydanı yarışması açılmıştır. Yarışma şartnamesinin hazırlık sürecinde, her aşamada katılımcı bir yaklaşımı esas alan "İstanbul Senin" ilkesine uygun olarak hareket etmiştir. Kamusal mekânların tasarım ve düzenlenmesine dair ilkeler, "İstanbul Kamusal Mekânlarına Kavuşuyor" temalı etkinlikler düzenlenerek, paydaşların görüşlerine başvurularak ve kent sakinlerinin ihtiyaçları dinlenerek oluşturulmuştur.

Bu ilkeler, kentin kamusal yaşamının önemli mekânsal unsurlarını oluşturan odaklar için yapılan katılımcı çalışmaların yanı sıra, genel olarak tüm bu alanlar için benimsenen ilkelere dayanmaktadır. Bu ilkeler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Katılımcı ve şeffaf yaklaşım
- Demokratik ve toplumsal ilişkileri geliştiren kamusal alanlar: Halkın bir araya gelip etkileşimde bulunabileceği, kentsel yaşam kalitesini artıran alanlar
- Her kesimden insanı içine alan düzenlemeler
- Kent kimliği ve tarihsel mirasın korunması
- Yerel koşullara ve çevreye uygun yapı ve kullanım yoğunluğunun belirlenmesi.
- Çevresel kalite ve kullanım konforunun artırılması
- Doğal çevreye duyarlı ve sürdürülebilir yaklaşımlar

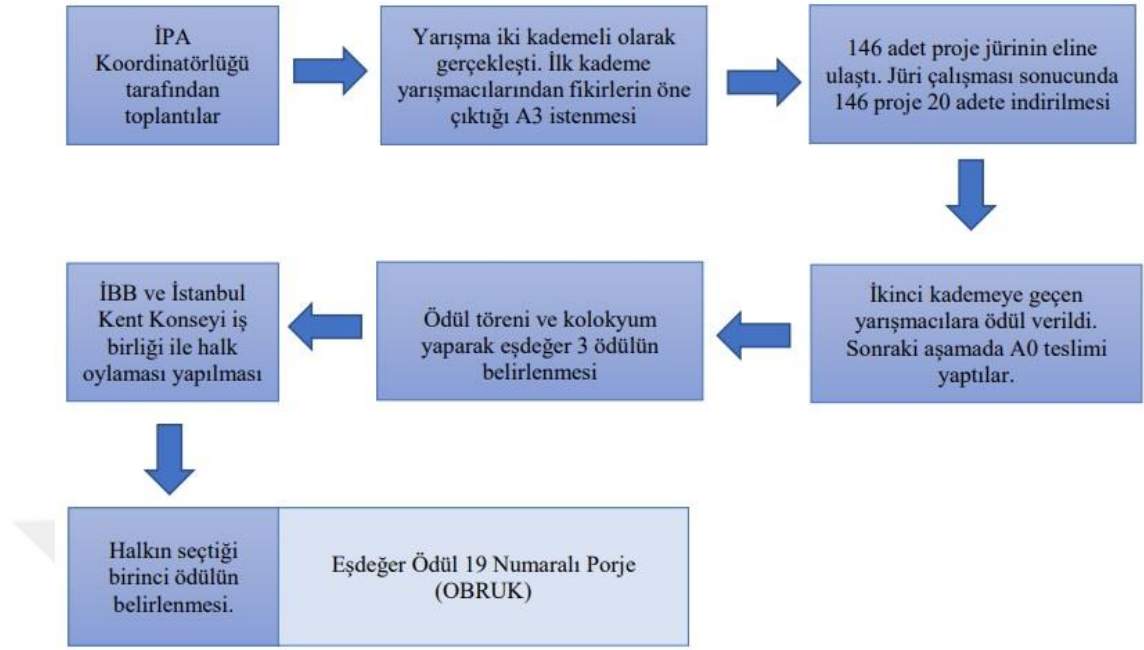
Yarışma şartnamesi titizlikle hazırlanmıştır ve jürilerin belirlenmesinden başlayarak tüm süreç boyunca ilgili yönetmeliklerin öngördüğü koşullarda toplantılar ve saha gezileri düzenlenmiştir. İPA Yarışmalar Birimi'nin koordinasyonu ile jüriler yeterince olgunlaşana kadar birçok toplantı gerçekleştirmiştir. Bu kararlı çalışma sonucunda tüm yarışma şartnameleri olgunlaşmış ve yayınlanmıştır. Yarışmaların hazırlık sürecinin özetini oluşturan şartnameler, gelecekte yarışma sonuçları ve projelerden bağımsız olarak korunacaktır.

Yarışma sürecinin başarısı, kurumsal desteğin yanı sıra yarışmacılar, jüri üyeleri ve danışmanların kalitesine bağlıdır. Kaliteli bir yarışma için, jürinin nasıl oluşturulduğuna dikkat etmek önemlidir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı (2022), jürinin nasıl oluşturulduğunu şu şekilde açıklamıştır: İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenen yarışmalar, farklı disiplinler için geniş bir çeşitlilikte ulusal ve uluslararası ölçekte organize edilmiştir. Yarışma jürilerinde yer alan danışmanlar, asli ve yedek jüri üyeleri, mimarlık, şehir planlama, peyzaj mimarlığı, endüstri ürünleri tasarımı, heykel, sanat tarihi, tarih, arkeoloji, iç mimarlık, elektrik mühendisliği, elektronik mühendisliği ve makine mühendisliği gibi alanlardan özenle seçilmiştir.

Bu seçim süreci, ilgili yönetmeliklere ve liyakat esasına uygun olarak titizlikle gerçekleştirilmiştir. Her yarışmada, yarışmanın içeriğine göre TMMOB'a (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) bağlı odalardan jüri üyeleri istenmiştir. Ancak, Taksim Kentsel Tasarım Yarışması gibi kentsel tasarım alanındaki yarışmalarda, ilgili yönetmelik gereğince jüri üyelerinin belirlenmesinde TMMOB'nin ilgili meslek odalarından adaylar arasından seçim yapılarak atanması öngörülmüştür. Bu yönetmelik maddesine rağmen, TMMOB Mimarlar Odası, TMMOB Peyzaj Mimarlığı Odası ve TMMOB Şehir Plancıları Odası'ndan jüri üyeleri talep edilmiş ve beş kişilik jürilerin üçü TMMOB'nin ilgili meslek odaları tarafından atanmıştır.

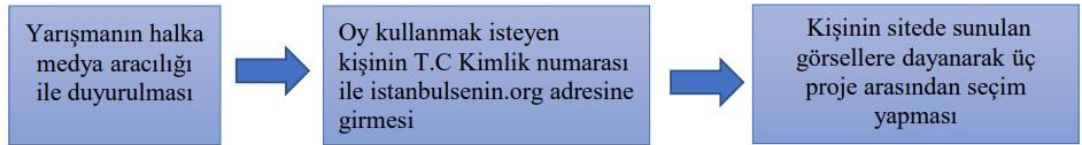
Taksim Meydanı ve çevresinin tasarım yarışması öncesi hazırlık aşamasında, yerel yönetim kentin tüm paydaşlarını bir araya getirebilmek amacıyla Kavuşma Durağı projesi hayata geçirilmiştir. Bu proje kapsamında düzenlenen Taksim Sergisi, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu tarafından açılmıştır ve bölgedeki etkinliklerin ilk adımını oluşturmuştur. Sergiye ek olarak, forum alanında düzenlenen ve 19 Şubat 2020 tarihinde gerçekleşen kamuya açık toplantıda, kentin çeşitli bölgelerinden gelen sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve vatandaşlarının görüşleri dinlenmiş ve katkıları toplanmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı (2022) tarafından düzenlenen yarışmalar, yalnızca ihtiyaçları karşılamak veya mesleki gelişimi desteklemekle kalmıyor, aynı zamanda tasarım kültürünün toplumun geniş kesimlerine yayılmasına da yardımcı oluyor. Bu sebeple, yarışma şartnamelerinin hazırlık sürecinden başlayarak, yarışma sürecinde gösterilen özen ve katılımcı yaklaşım, yarışma sona erdikten sonra da devam ettiriliyor. İstanbulluların yaşam, çalışma ve dinlenme alanları gibi kamusal mekânların tasarımlarında, sürecin her aşamasında İstanbulluların söz sahibi olması için eşdeğer ödüllerle toplumla beraber karar veriliyor. Bu yarışmalar, "İstanbul Senin" ilkesi ve "İstanbul Kamusal Mekânlarına Kavuşuyor" temalı etkinlikler çerçevesinde düzenlenip, paydaşlara danışılarak, kentlilerin ihtiyaçları dinlenip, görüşleri alınarak gerçekleştirilmektedir. Bu şekilde, katılımcı bir süreç benimsenmiş ve kurum tarafından desteklenmiştir.

Şekil 20. Yarışma Sürecinin İşleyişi

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Şekil 21. Oy Kullanma Sürecinin İşleyişi

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Yarışma iki kademeli olarak gerçekleşmiştir. Öncelikli olarak yarışmacılardan fikirlerin ön plana çıktığı A3 paftalar istenmiştir. Jüriye ulaşan 146 adet proje jürinin çalışması sonucunda 20 adede indirilmiştir. İkinci kademeye geçen yarışmacılardan A0 detaylı pafta teslimi yapmaları istenmiştir. Ödül töreni ve kolokyum ile 3 eşdeğer ödül belirlenmiştir. İBB ve İstanbul Kent Konseyi iş birliği ile halk oylaması yapılmıştır. Yarışma halka medya aracılığı ile duyurulmuştur. Halktan kişiler sunulan görsellerine bakarak 19 Numaralı Projeyi birinci seçmiştir.

Tablo 1. Yarışma Sürecinin Değerlendirilmesi

Yarışma Sürecinin Olumlu Tarafları	Yarışma Sürecinin Olumsuz Tarafları
→ Katılımcı ve şeffaf yaklaşıma dayanması → Her kesimden insanı içine alan düzenlemeler yapılmaya çalışılması → Doğal çevreye duyarlı ve sürdürülebilir yaklaşımların benimseme amacı güdülmesi → Çevresel kalite ve kullanım konforunun artırılmaya çalışılması	→ Kentin karmaşık yapısını anlamak için entelektüel bir bakış açısı gerekir. → Teknik alt yapısı olmayan kişilerin sunulan görsellerle hatalı karar vermesi olasıdır. → Nitelikli geri bildirimler sağlanamamıştır. → Projelerin halka sunumu yüzeyseldir. → Halka konu hakkında yeterli eğitim verilmeden projelerin oylamaya sunulması, hatalı kararlara sebep olabilmektedir. → Sürecin oylamadan sonra bitmesi yerine, projelerin olumlu tarafları birleştirilerek yeni bir fikir ortaya çıkarılabilir.

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

2.3.2. Yarışmada İzlenen Yöntemler

Kültürel, ekonomik, sosyal ve tarih çerçevesinde geçirdiği değişimlere yönelik tartışmaların merkezinde kentsel mekân kavramı bulunmaktadır. Sosyal ilişkileri mekânın bir türevi olarak değerlendiren belirleyicilik ile mekânı sosyal etkileşimlerin basit bir yansıması olarak inceleyen yapısalcılık arasında yaşanan çekişmeler, bugün mekânı gerek sosyal yaşamın belirleyicisi gerekse sosyal ürün olarak açıklayarak devam etmiştir. Toplumsal dinamikler ve mekân arsında her dönemde karşılıklı bir etkileşim vardır ve uzun karmaşık bir süreç neticesinde kentsel mekân sahip olduğu anlam ve biçime ulaşmıştır. Bu süreç, mekânın coğrafi konumun üzerinde, tarihsel sürecin yüklediği birikimle beraber anlamlı bir yer olma sürecidir.

Yerin gerçek anlamını, mekânın öyküsü, değişimi, yapılanlar, yıkılanlar ve o yerde yaşananlar anlatır. Taksimde farkı olmasının sebebi tarihi katmanlarıdır. Meydanın ve devamı olan kuzey güney akslarının, Beyoğlu, Elmadağ ve Tarlabası'nın, Atatürk Kültür Merkezi'nin Taksim Gezi Parkı'nın sosyal ve kültürel tarihleri aynı zamanda bu çok katmanlı yerinde tarihidir. Bu tarihe ilişkin gerek edebiyat gerek sinema gerekse görsel belge bağlamında zengin bir külliyat vardır. Bunlar sadece meydana ait değil, ülke genelinde toplumunda sosyal-kültürel geçmişinin mirasını barındırmaktadır.

Taksim, her dönemde ‘herkesin ve her şeyin mekânı’ olma özelliğine sahiptir. Tarihin her döneminde kamunun kendini ifade biçimlerine zemin olmuş, toplumun çeşitli kesimlerinden insanların kendilerine yer bulabildiği, kentin en önemli alanı olmuştur. Kentin farklı kesimlerinin buluşma noktası ve çok katmanlı kültürün yansımaları olan meydanlardır. Bu bağlamda Taksim Meydanı 19.Yüzyıldan günümüze kadar kentlinin nefes alabildiği nadir yerlerden biri olma niteliği barındırmakla beraber simgesel konumu ve temsili tarafıyla Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren her dönemde iktidarın mekân üzerinden güç gösterdiği, bir anlamlandırma aracı olarak algılanmıştır. Bu, mekânın çeşitli dönemlerde iktidar zemininde nasıl şekillendiğini bize sunarken aynı zamanda gelecekte de Taksim’in çeşitli taleplere sahne olacağının belirtisidir.

Günümüzde demokratik bir kentsel ‘kamusal alan’ ve ‘kamusal mekân’ yaklaşımı ile bu ve buna benzeyen mekanlara, şeffaf toplumsal müzakere metotları ile yaklaşılabilir. Bütün toplumsal kesimlerin duyarlılığı dikkate alınarak, talepleri dinlenebilir. Böylesine simgesel bir mekân için yalnızca mimari, kentsel tasarım ve peyzaj tasarımı önerilerinin oluşturulması yerine, ilişkiler sistemi düşünülere açık müzakere metotları ile toplumu ve mekânı kavuşturacak yeni yaklaşımlar ortaya konabilir.

Meydanda seneler boyunca tüketilen, üretilen, silinen ve tekrar üretilen göstergelerin arkasındaki tarihsel ve toplumsal aktörlerin niyetlerini, talepleri ve uygulamaları beraber ‘okuyabilmek’ Taksimi anlayabilmek için önemlidir. Yarışmanın temel amacı, Taksim için toplumun bütün kesimlerinin duyarlılıklarını kucaklayan demokratik bir kentsel kamusal alan deneyimi üretilmesidir.

Yarışma İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından Yarışma Kamu İhale Kanunu’nun yarışlarla alakalı yönetmeliği doğrultusunda açılmaktadır.

Taksim Meydanı Kentsel Tasarım Yarışması süreç kurgusu zemininde Türkiye tasarım ve yarışmalar pratiğine yeni bir yaklaşım önersin de bulunmaktadır. Bu yaklaşımın temeli gerek değerlendirme gerekse yarışmanın hazırlık çalışmaları süreci katılımcı bir metot kurgusuna dayanmaktadır. Ayrıca yarışma süreci Türkiye tasarım bazında bazı farklılıklar içermektedir. Jüri bu farklılıklar ile beraber aşağıdaki hususlara da dikkat çekmektedir.

- Ön hazırlık aşamasında katılımcı bir metot ile pratik ve doğru kullanımına elverişli veri sağlanması için;
 - Yarışma öncesi süreçte görüş ve fikir toplamak için anketleri, paneller ve sempozyumların yapılması.
- Projelendirme aşamasında yaratıcı ve yenilikçi çözüm fikirlerini, esnek, kısıtlama olmayan bir yaklaşım gösterilmesine yönelik olarak;
 - Kararlaştırılmış olan yarışma alanı sınırının altında kalmamak şartı ile, yarışmacıların esnek bir şekilde yorumlayabilmesi.
 - Kesin olan bir ihtiyaç programından ziyade, yarışmacıları kısıtlamayan daha yeni düşüncelere ve geliştirmeye elverişli bir ‘çerçeve program’ tanımlanması.
 - ‘Herkesin ve Her Şeyin Meydanı’ olarak tanımlanan yarışma alanının çağdaş ilkeler çerçevesinde düzenlemesi amacıyla değerlendirmeye dahil olan faktörlerin önceden belirlenmesi.
- Değerlendirme süreci için, katılım bir yöntem ile çoklu bir sistemi oluşturulmasına yönelik olarak;
 - Jüri üyelerinin tasarımları değerlendirmesi neticesinde üç tane eşdeğer proje seçilmesi.
 - Kolokyum sonrasında üç projenin açık bir şekilde meydana hazırlanacak olan geçici bir bilgilendirme merkezinde sergilenmesi.
 - Üç eşdeğer ödülün hangisinin uygulanacağına jürinin de içinde bulunduğu daha geniş bir grup ile kararlaştırılması.
 - Uygulanacak olan projenin şeffaf ve açık bir puanlama sistemi ile belirlenmesi.

Uygulama projeleri aşamasında seçilen tasarımın gerekli görüldüğü takdirde paydaşlardan gelecek öneriler doğrultusunda güncellenmesi, bu bağlamda imar planının tasarımcının önereceği gerekli plan notları ile yardımcı olarak yenilemesi ve uygulamaya koyulması sağlanacaktır.

Hazırlık çalışmaları dahilinde, halkın ve ilgili yerel yönetimin çeşitli kısımlarından gönüllükler, teknik konulardaki uzmanlar ve araştırmacılar ile yapılan görüşmelerin neticesinde toplanıp derlenen belge ve bulgular yarışmacılara aktarılmaktadır. Bura da ki amaç bu araştırmaların yarışmacılar için temel bakış açısı geliştirmesidir. Çalışma alanın ve etrafının toplumsal hayatımız içerisinde yüklendiği

çeşitli rollerini tüm yönleri ile anlamak ve yeniden okuyabilmek sadece sunulan belgeleme çalışmasının üzerinde olan bir araştırma süreci ile gerçekleşebilir.

- Yarışmacılardan, meydanı ve yakın çevresini toplumun bütün kesimlerini kapsayacak bir düşünce yapısı ile yorumlamaları,
- Çalışma alanının tarihsel süreci, taşıdığı tarihsel mirasa, üretmiş olduğu mekânsal ve kentsel hafıza ile beraber ekolojik duyarlılığa saygıyla hazırlanması,
- Tasarımların geçici kullanımlara elverişi altyapılar sağlanması,
- Kentsel hayat kalitesini ve konforunu arttıran, kamusal mekân değerlerini ön planda tutan öneriler geliştirmeleri,
- Yarışmacılardan proje alanının altyapı problemleri ile ilgili çağdaş çözümler üretmeleridir. Meydanın karmaşık altyapı ağının önerilecek üstyapı kararları ile her ölçekte bütüncül ve tutarlı bir yaklaşım ile düşünülerek, gece kullanımı ve bununla beraber güvenliği sağlayabilecek aydınlatma önerilerinin geliştirilmesi,
- Proje alanının yirmi dört saat kullanılması alışkanlığına yardımcı olacak, kent mobilyası, aydınlatma gerekliliklerini dikkatte alan önerilerin geliştirilmesi, güneş, rüzgâr vb. iklim şartları doğrultusunda geliştirilen çözümlerin üretilmesi,
- Alanın kimliğine uygun olacak şekilde, peyzaj tasarımlarının yapılması, uyumlu ve yerel bitki türleri ile sürekli ve kuvvetli kentsel peyzaj yaklaşımlarının tercih edilmesi, mevcut bitkisel dokunun muhafaza edilmesi ve iyileştirilmesini gözetten önerilerin sunulması,
- Taksim Meydanı önemli ulaşım noktalarının düğüm yeri olarak görülmektedir. Bu işleviyle bile yüksek bir potansiyele sahiptir. Bu açıdan baktığımızda toplu ulaşım ile destekli, metro ve istasyonları ile bağlantıları kuvvetlendiren trafik ve yaya çözümlerinin sunulması,
- Taksim Meydanında sanatın hayata geçirilmesine imkân tanımak için sanatı ve sanatçıyı da önerilere dahil ederek, metro gibi ulaşım altyapısını kültürel-sosyal etkinlikler ile doyurarak kamunun kullanımına açan önerilerin sunulması,
- Kentsel hayata zenginlik katan ve projenin etki alanı sınırlarında bulunan kültür merkezlerinin, kamu binalarının, eğitim kurumlarının tekrar değerlendiren önerilerin sunulması,

- Taksim Meydanı'nın simgesel değeri ve etkileşim alanı metropol düzeyinin üstündedir. Bu bağlamda Taksim Meydanı'nın, kamusal etkileşim ve iletişim alanındaki rolü ve toplumun demokratik ifade özgürlüğü alanı olma iddiasının da göz önünde bulundurulması,
- Yarışmacıların Meydanı'nın kuvvetli yaya aksı ve kentsel yeşilin keşiştiği düğüm noktası olduğunu dikkate alarak, tasarımlarında proje alanını kent ile bir bütün olarak düşünmeleri,
- İstanbul'un temel sorunlarından bir tanesi olan yeşil alanın yetersizliğidir. Bir planlamanın gerekliliği olarak tasarım önerilerinden kamu faydasını koruyan. Kamusal yeşil mekânlar üretilmesi,
- Yarışmacılardan metropol hayatının bir parçası olan hareket ve hız kavramlarını elverişli ve konforlu birer mekânsal deneyim haline çevirecek şekilde yorumlamaları,
- Gezi Parkı, Prost'un 1937 yılında önerdiği yeşil yapının günümüzde ulaşan yeşil bir parçası olarak değerlendirilebilir. Uygulanmış yeşil program içinde park, yoğun kentleşme karşısında parçalanmış yeşil alanlara çevrilmiştir. Parkın kent bağlamı, ölçeği ve Taksim Meydanı ile olan fiziksel ilişkisini dikkate alan, yenilikçi düşünce yapısı ile yeşil alan ve kamu alanı olarak işlevinin artırılması,
- Tasarımlarda güncel şehircilik ilkeleri dikkate alınarak uygulanabilirlik, bakım, işletme ve sürdürülebilirlik konularının göz önünde bulundurulması,

Beklenmektedir.

'Taksim Kentsel Tasarım Yarışması' ile amaçlanan yarışmaya konu olan tasarım probleminin çözülmesidir. Söz konusu problem değerlendirilirken, özgün, ekonomik ve nitelikli tasarım yaklaşımlarının, günümüz mimarisine yol gösterecek yenilikçi ve işlevsel çözümlerin geliştirilmesi önemlidir. Bununla beraber çağdaş bir çevre ve tasarım görüşü geliştiren proje ve müelliflerinin belirlenmesi; güzel sanatların özendirilmesi, ilgili meslek gruplarının ve yan disiplinlerin gelişmesi, etik değerlerin yer etmesi, ekiplerin uluslararası platformda rekabet gücü kazanmalarına elverişli koşulların sağlanması hedeflenmektedir.

2.3.3. Yarışma Verilerinin Kamusallık Açısından Değerlendirilmesi

Bellek mekânları, geçmişin yeniden hatırlanması ve unutulmaması için önemli bir sembol olarak görülür. Bu mekânlar, toplumsal belleğin bir ürünüdür ve geçmişin canlandırılmasında etkili oldukları için baskın otoritenin değişim isteğinin amacı haline gelmiştir. Türkiye'nin perspektifinden bakıldığında, değişimin en çok dikkat çeken kamusal alanı Taksim Meydanı'dır. Taksim'in değişimi ve dönüşümü, sadece Cumhuriyet'in ilk yıllarıyla sınırlı değildir.

Alanın dönüşüm süreci, Osmanlı Dönemi'nden günümüze kadar süregelen bir süreklilik göstermektedir. Taksim Meydanı ve çevresi, mevcut iktidarın kendi ideolojisi doğrultusunda mekânı dönüştürme isteğinin odak noktasında yer alır. Bu alan, her dönemde toplumsal belleğin sürekli olarak derinleştiği ve belleğin mekânsal ifadesinin en yoğun şekilde hissedildiği bir noktadır.

Mekân, toplum için taşıdığı değer ve geçmişi hatırlatan etkisiyle, farklı zamanlarda egemen gücün toplumu istekleri doğrultusunda şekillendirme çabalarının bir aracı olmuştur. Bu bağlamda, belleğin tekrar şekillendirilmesi hedeflenerek çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Bu çabalar bazen kabul edilebilir bir seviyede gerçekleşirken, bazen de halkın iktidara karşı başlattığı bir direnişe dönüşerek dönüşüm süreciyle karşılaşırız.

Sonuç olarak, tarihi merkezde yer alan bir meydanın günümüz uygulamalarıyla yeniden düzenlenmesi girişiminde, halkın iradesinin dikkate alınması gerektiği açıktır.

Toplumsal katılımı ön planda tutan bir stratejiyle başlatılan 'Taksim Senin, Karar Senin' sloganı ile öne çıkan Taksim Meydanı Tasarım Yarışması, olumlu yönleri olmasına rağmen, birçok eksik yönü de bulunmaktadır.

İstanbul'un güncel nüfusunun 15,90 milyon (Nufusu.com, 2023) olduğu göz önünde bulundurulduğunda, geleceğinin halkın inisiyatifine bırakıldığı bu önemli mekân üzerindeki yarışmaya katılan grup sadece 209.728 kişiden oluşmuştur. (İmamoğlu, 2020).

Genel halkın oylamaya katılma konusunda çekimser kalması ve sadece küçük bir kesimin katılım sağlaması, temelde sunulan üç proje arasında beklentilerin karşılanmamasından kaynaklandığını söyleyebilir miyiz?

Yarışmaya katılımın az olmasının bir başka sebebi, katılımcılara yeterli şartların sağlanmaması, yarışmanın duyurulması için gereken özenin gösterilmemesi veya en önemlisi, katılımcıların yarışmanın sonuçlarının gerçekten hayata geçirileceğine dair güvenlerinin oluşturulamamış olması olabilir.

Bu doğrultuda tasarımcılar, azınlık oluşturan bir grup olarak çeşitli platformlarda eleştirilerini dile getirmiş olsalar da genel olarak halkın çoğunluğu sessiz kalmıştır.

Taksim'in tarihini dikkate almayan değişim önerileri beklenen etkiyi ortaya çıkaramamıştır. Yarışma, günümüz koşullarında şimdilik önemsiz gibi görünse de seçilen 19 No'lu projenin doğrudan uygulanması durumunda toplumda yeniden tartışmalara yol açacağı açıktır. Tartışmalar sürdükçe, Taksim toplumun mekânı olmaktan çıkarak, her dönem farklı ideolojilerle yeniden şekillendirilen büyük bir inşaat alanı olmaya devam edecektir.

2.3.4. Yarışma Verilerine Eleştiriler

Her yarışmanın sonunda yapılan değerlendirmelerle sürekli gelişen ve ilerleyen 'katılımcı tasarım süreci', birçok tartışmayı beraberinde getirmiştir. Toplumsal duyarlılığı artıracığı ve tasarımcılar ile paydaşlar için değerli bir girdi sağlayacağı düşünülen halkın görüşlerinin, mevcut sorunların ve ihtiyaçların tanımlanması, malzeme veya model seçimi gibi konularda önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ancak diğer taraftan, kentin karmaşık yapısı içinde uzmanları bile zorlayan kültürel, sosyolojik, ekolojik ve ekonomik konuların çözümü için entelektüel bir bakış açısı olmalıdır. Bu durumda, teknik altyapıya sahip olmayan kişilerin, genel görsellere dayanarak, kent gibi önemli bir toplumsal yaşam alanında geri dönüşü olmayan hatalı kararlar alması mümkündür. Bu nedenle, yerel yönetim, yarışma koordinatörlüğü, sivil toplum kuruluşları temsilcileri, tasarımcılar ve son kullanıcılar olan halk gibi paydaşların, koordineli bir şekilde, sürecin tümünde etkin bir şekilde işbirliği yapmaları gerekmektedir. Genellikle uzun vadeli olarak planlanan katılımcı tasarım çalışmaları, yerel yönetim politikalarıyla sıklıkla uyumsuzluk göstermekte ve sürecin hızlandırılması için basitleştirilirken aslında ana amacından uzaklaşmaktadır. Öte

yandan, yarışmaların açılmasında kullanılan yönetmelikler, özellikle katılım sürecini kısıtlayarak hareket alanını daraltmaktadır.

Katılımcı tasarım sürecinin başarısı, kurulan sistemin nitelikli geri bildirimler ve şeffaflıkla sağlanabilir. Bu genellikle ilk aşamada mevcut sorunlar ve ihtiyaçlar üzerine odaklanarak başlar. 'Kentsel Estetik' kavramı, toplumun algısına, bilgi birikimine ve kültürel alt yapısına göre değişir. Bu sebeple, katılımcı süreçte sorulan sorular, 'beğeni' ve 'güzellik' kaygılarından ziyade, net, anlaşılır ve objektif olmalıdır. Kamusal alanın geçmiş, mevcut ve gelecekteki kullanıcılarını düşünen, dönemsel bağlamlardan daha fazlasını değerlendiren bir yaklaşım benimsenmelidir

Kamusal alanlar, sadece belirli bir döneme ait değildir (Arendth, 2003). Bu alanlarda yaşayan ve yaşayacak olan nesillerin de önemli bir rolü vardır. Bu nedenle, bu alanlarla ilgili kararların, ilgili sosyo-kültürel değerlendirmeyi yapabilen kişiler tarafından alınması gerekmektedir. Yani, katılımcı süreçte mevcut kullanıcılar olan halkın fikirleri önemlidir ancak tek başına belirleyici olamaz. Kullanıcı tercihleri tasarım sürecine girdi sağlar, ancak bu girdiler uzman bir ekip tarafından çağın gereksinimleri ve gelecek projeksiyonları da dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

Birçok ülkede gözlemlenen yöntemlere bakıldığında, katılımcı sürece dahil olacak topluluk genellikle konuyla ilgili eğitime tabi tutulur ve tasarıma katkıda bulunur. Ancak Türkiye'de, halkın konuyla ilgili eğitimden geçirilmemesi en büyük eksikliklerden biri olarak öne çıkar. Bu nedenle, uzmanlık gerektiren konularda tüm katılımcılar öncelikle bilgilendirilmelidir. Alanın mevcut durumu ve sosyo-kültürel yapısıyla ilgili hassasiyetler, uzman ekip tarafından hazırlanan sunumlar aracılığıyla halka aktarılmalı ve tasarımın temelini oluşturacak önemli noktalar halk ile paylaşılmalıdır.

Katılımcı tasarım sürecinin ileri aşamalarında, nitelikli geri bildirimler ve şeffaf bir sistemle beslenen halk ile tasarımcılar/yarışmacılar arasında bir köprü oluşturulacaktır. Temel konular belirlendikten sonra, tasarım ekibi; yerel bilgi, sosyo-kültürel bilgi, problemler ve ihtiyaçların belirlenmesinde halkın katkısından yararlanacaktır. Bu katılım; paneller, söyleşiler, sergiler gibi çeşitli halk aktiviteleri aracılığıyla çok yönlü olarak gerçekleştirilebilir ve süreçte önemli bir rol oynar.

Son aşamada, tasarım sürecinin zenginleşmesi ve en uygun sonuca ulaşılması için, kazanan yarışmacılar ve diğer ödül alan projelerin ekipleri arasında değerli özgün fikirlerin birlikte değerlendirilebileceği bir kolektif yaklaşım oluşturulabilir.

Yarışma katılımcılarının ürettiği fikirler, ödül alan projeye uyumlu bir şekilde uygulanabilir. Bu süreçte, halkın ve paydaşların fikirlerinin yanı sıra, kentsel ölçekteki sivil toplum kuruluşlarının arabuluculuk ve düzenleyici rolü ile yarışma jürisinin denetleyici rolü, sistemin bütünlüğü açısından önemlidir.

Sonuç olarak, katılımcı tasarım süreçleri, sadece basit seçimlerle sınırlı kalmayıp tüm paydaşlarla etkileşime dayalı, nitelikli geri bildirimleri içeren ve şeffaf bir yapıda olmalıdır. Aynı zamanda, teknik konularda uzman desteği alınarak güçlendirilmelidir.

2.3.5. Yarışmada Ödül Alan Projelerin Kamusal Açısından Değerlendirilmesi

Taksim Kentsel Tasarım Yarışması için belirlenen süre sonunda, 146 farklı proje yarışmaya katıldı. Bu projeler arasından 3'ü (Proje 15, 16 ve 19) eş değer bulunarak halk oylamasına sunulmuştur.

Sunulan projeler, bellek teması üzerinden incelenmiş ve toplumsal belleğin aktarımı odaklı olarak değerlendirilmiştir. Taksim Kolektifi (Proje 15), Taksim Meydanı'nı farklı bir bakış açısından izlemeye imkân veren ve aynı zamanda Taksim Meydanı'ndan İstanbul'u görmeye imkân tanıyan yaya köprüleriyle kullanıcılara yeni bir deneyim yaşatmaktadır.

Ayrıca, Gezi Parkı'nın gece ve gündüz aktiviteleriyle tekrar düzenlenmesi, hemen önündeki boşluğun çeşitli ihtiyaçlara hitap eden çok yönlü bir alan olarak planlanması, meydana canlılık katan bir alan haline getirilmesi ve yeşil alan konseptine uygun olarak düzenlenmesi gibi şartnamedeki anahtar kavramlara vurgu yapılmıştır. Fakat tasarım, toplumsal bellek unsurunu aktarmada yalnızca Gezi Parkı'nın geçmişi ve Taksim'in sembolik tramvayı ile sınırlı kalmıştır (Konkur İstanbul, 2020a).

Bu durum, mevcut iki sembolün kullanılmasıyla referans yapılan ve önceki bölümde aktarılan anıları ve olayları yansıtan başka herhangi bir fikirle

desteklenmediği bellek teması açısından düşünüldüğünde, projenin bellek olgusunu işlemede yetersiz kaldığını göstermektedir.

Herkesin ve Her Şeyin Meydanı (16 No'lu) adlı proje, yeşil alanın artırılması, etkinlik alanlarının ve farklı etkinliklere imkân sağlayan meydan tasarımının yanı sıra şartnamedeki yeşil alan talebine ve toplumun her kesimini birleştirme hedeflerine odaklanırken, bellek kavramını desteklemek için Gezi Parkı, tarihi öneme sahip mekanlar ve artık adı dahi anılmayan Taksim Bahçesi gibi yerlerle ilişkilendirme yapmaktadır (Konkur İstanbul, 2020b). Bununla beraber, projenin yer altında oluşturulan "Bellek Müzesi" fikri, toplumsal belleği kısmen en iyi şekilde kurgulayan ve yansıtan bir fikir olarak değerlendirilmektedir.

Mekânın belleğini gelecek nesillere aktarmak için oluşturulan bir müze, sürdürülebilir bir bellek ortamı sağlar. Ancak müzeler, kendi yapısı gereği sahip oldukları belleği yansıtır ve bu bağlamdan ayrılarak yeni bir bağlama -müze yapısına- taşır. Söz konusu bellek, mekân içinde sergilense bile o anı sabitleyerek mekâna yeni bir işlev kazandırır ve değişime uğratar (Madran, 2022).

Bu durum, müze yapısının sahip olduğu kapsamı yansıtmamasıyla birlikte, bu kapsamı oluşturan gerçek bağlamı ortaya koyan bağlam arasında bir çelişki yaratır. Bu nedenle müze yapılarının içinde bulundukları mekânı yeniden üretmek yerine, yeni bir konumda değerlendirilmesi daha uygun bir uygulama olacaktır.

Bu perspektifle müze kavramının bağlamsal özellikleri, belleğin doğasına uygun olmayan bir uygulama şekli olarak değerlendirilir- zira müze işlevi belleği değiştirmektedir.- Bu nedenle, bellek temasını işleme konusunda başarısızdır ancak müzenin konumu gereği, zamanla meydandan kopuk bir bağlam oluşturarak anıları hatırlamaya katkı sağlayacağı düşüncesiyle belleğin sürdürülebilirliği açısından başarılı olduğu düşünülmektedir.

Obruk (19 No'lu) adlı proje, taşıt trafiğini meydanın çevresindeki önemli yapılarla olan ilişkisini bozmayacak şekilde düzenlemeyi amaçlar. Ayrıca meydanın toplu taşıma ağını geliştirir, halkın katılımıyla yeşil alanları artırır ve Gezi Parkı'nı güncel etkinliklerle canlandırır. Bu yaklaşım, meydanın çevresindeki sembol yapılarla olan bağını korumayı, yeşil alanları artırmayı ve çeşitli etkinliklerle güçlendirmeyi odak noktasına alır.

Tasarımcı, projenin tanıtımında sıkça yeşil alan vurgusu yaparken, bellek temasının izlerinin göz ardı edildiği fark edilmektedir (Konkur İstanbul, 2020c). Ayrıca Gezi Parkı'na açılan teraslar, parkın karakterinden oldukça farklı bir atmosfer oluştururken, obruk kavramı ise tamamen meydanın tarihine aykırı bir yaklaşım olarak görülmekte, alandaki değişimleri ve içine yerleştirilen aktivitelerle ziyaretçileri geçmişten koparan bir etki oluşturmaktadır. Bu yönde yapılan fiziksel müdahalelerin, meydanın zengin tarihini göz ardı ettiği düşüncesiyle, projenin bellek teması açısından başarısız olduğu düşünülmektedir.

Üç proje, yarışmanın başlangıcında belirlenen bellek temasını ele alarak, belleğin yeniden oluşturulmasına yönelik farklı yaklaşımlarla tasarlanmıştır. Bu projeler, nostaljik tramvay ve bellek müzesi fikirlerinin dışında olarak, sosyo-kültürel etkinliklere odaklanarak dikkat çekmektedir.

19 numaralı projedeki "obruk" detayı, meydanın derin tarihine tamamen zıt düşen bir öge olarak değerlendirilmektedir. Bu özellik, Taksim'in geçmişi ve günümüzden tamamen ayrı bir kullanım ve mekân deneyimi sunarak belirlenen yeni etkinlikleri gerçekleştirirken dışarıda bir alan hissi yaratmaktadır.

Bu bağlamda, Lefebvre'in (2014) mekânın tanımına atıfta bulunularak, meydanın tasarımcılar tarafından sadece fiziksel özellikleriyle ele alınması ve geçmişle günümüz pratiklerinden soyutlanması, zihinsel olarak tasarlanan projelerin gerçek mekânda uyumsuz olmasına yol açmıştır. Projelerin tasarımında vurgulanan yeni mekân pratiği oluşturma amacıyla, kartezyen unsurlara ağırlık verilmiş ve yaşanan mekânın toplumsal özelliği nedeniyle sahip olduğu tüm imgelerin dışarıdan müdahale ile bastırılması ve böylece belleğin tekrar yapılandırılması karşılık bulmuştur.

Üç proje, bellek teması üzerine odaklanarak değerlendirilmiştir ve bu projelerin hepsi belleğin yeniden oluşturulmasına katkıda bulunacak şekilde farklı bir bakış açısıyla tasarlanmıştır. "Nostaljik tramvay" ve "bellek müzesi" gibi belirgin vurguların dışında, projeler genellikle sosyo-kültürel etkinliklere odaklanarak dikkat çekmektedir.

19 No'lu projenin içinde bulunan "obruk" unsuru, meydanın zengin tarihine uyum sağlamayan ve belirlenen yeni faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde Taksim'in

geçmişiyle ve bugünüyle hiçbir bağlantısı olmayan bir kullanım modeli sunarak, mekândan ayrı bir deneyim oluşturuyor gibi görünmektedir.

İstanbul'un toplumsal hafızasına büyük etkisi olan meydanlar, geçmişi ve bu meydanlarla ilişkilendirilen önemli yapılar dikkate alınmadan tasarlanmıştır. Bu durumda, projelerin uygulanmasıyla birlikte meydanın toplumsal, siyasal ve kültürel bağlamlardan bağımsız, çağdaş bir kültür merkezi haline gelmesi ve ortak geçmişin unutulması riskiyle karşı karşıya kalınacaktır.

Projelerin halka sunulmasıyla beraber, her bir projenin genel olarak görsel açıdan çekici peyzaj öğelerine odaklandığı gözlemlenmektedir. Fakat bellek mekânlarının özelliği, geçmişle gelecek arasında bir köprü oluşturmak olduğu halde, meydanın geçmişi genellikle yeni yapılar ve tasarım anlayışlarıyla göz ardı edilmekte ve çoğunlukla meydanın sembol yapılarının dışında kalan alanın, Gezi Parkı'nın devamı gibi peyzaj unsurlarıyla doldurulmaya çalışılmaktadır. Alanın etrafını saran ağaçlar, çevreden bağımsız yeni bir kültür ve sanat ortamı oluştururken, yarışma Taksim Kentsel Tasarım Yarışması'ndan Taksim Peyzaj Tasarım Yarışması'na doğru bir dönüşüm geçirmektedir.

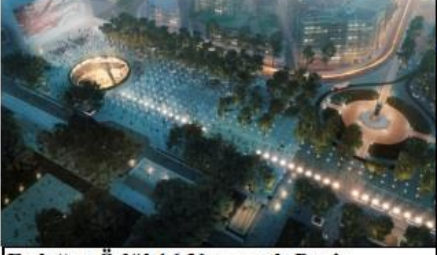
Üç projenin oylamaya sunulmasıyla birlikte, arka planda yapılan ön değerlendirme ve dayatmanın etkilerinin azalması, seçimin toplumun iradesine bırakıldığı izlenimini yaratır. Bu durum, sürecin toplumsal açıdan sorunsuz bir şekilde işlemesine katkıda bulunur. Fakat hedef stratejilerde belirtilen bellek mekânının sürekliliği ilkesinin nihai ürünün değerlendirme aşamasında algı yanılsamalarına yol açtığı ve katılım vurgusunun belleğin yeniden yapılandırılması sürecinde etkili bir yaklaşım olarak kabul edildiği düşünülmektedir.

Katılımcı sürecin işleyişini değerlendirdiğimizde, öncelikle kamusal alanın tanımına en genel hali ile bakmamız gerekir. Kamuya ait işlerin yapıldığı alan şeklinde tanımlanmaktadır. Kamu ise ülke halkının tamamıdır.

Taksim Meydanı günümüzde hala kitlesel aktivitelerin yapılabileceği yerdir. Geçmişten günümüze süregeldiği gibi meydan ile ilgili alınacak kararların herkese açık demokratik bir süreçten geçerek alınması gereklidir. Kamusal hayat ve kamusal hayatın sembolü olan meydan politikadan çok daha önem arz etmektedir.

Bu doğrultuda tasarlama yapılırken karar mekanizmaları açık ve tek taraflı bir süreç yerine kent kullanıcıları ile beraber yürütülecek demokratik bir sürece ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda yapılan Taksim Meydanı yarışması, kamusal alanın kullanıcıları ile bütünleşmesi zeminden yola çıkmasına rağmen, yukarıda bahsedilen eşdeğer ödüle layık görülen proje tasarımlarından ve yarışma yönteminden de görüleceği üzere kent kullanıcıları sürece doğru ve etkin bir şekilde katılım sağlayamadığı görülmektedir.

Tablo 2. Ödül Alan Projelerin Olumlu ve Olumsuz Tarafları

	OLUMLU YÖNLER	OLUMSUZ YÖNLER
Eşdeğer Ödül 15 Numaralı Proje 	► Taksim Meydanı'ndan İstanbul'u görme imkanı tanıyan yaya köprüleri. ► Uyumlu tekrarlanan açık alan serisi.	► Yükseltilmiş alanın çevreyle ilişkisi zayıflatması. ► Toplumsal bellek duygusunu aktarmada yalnızca Gezi Parkı'nın geçmişi ve Taksim'in sembolik tramvayı ile sınırlı kalması.
Eşdeğer Ödül 19 Numaralı Proje 	► Gezi Parkı'nı daha yeşil bir açık alana çevirme potansiyeli barındırması. ► Yeşil planlamanın toplu ve gönüllü olarak geleceğe taşıma fikri	► Yeşil alan vurgusu yapılırken bellek kavramı göz ardı edilmiştir. ► Obruk kavramı ise tamamen meydanının tarihine aykırıdır.
Eşdeğer Ödül 16 Numaralı Proje 	► Üst ölçekteki yeşil bağlantıları vurgulayan yaklaşım. ► Yeşil hatlar ve sosyal programlar yardımıyla çevredeki cadde ve sokakların tekrar canlandırılması.	► Toplumsal bellek ve aidiyet duygusunu aktarmak için oluşturulan Bellek Müzesi yapısı gereği sahip olduğu belleği yansıtır. Söz konusu bellek mekan içinde sergilense bile o anı sabitleve mekanı değişime uğratar.

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

2.3.5.1. Eşdeğer Ödül 15 Numaralı Proje ve Jüri Sürecinin Değerlendirilmesi

Proje Ekibi

Müellifler: Şerif SÜVEYDAN, Mimar / Burcu SEVİNÇ YILMAZ, Mimar / Rıfat YILMAZ, Mimar / Süleyman YILDIZ, Mimar / Sezer BAHTİYAR, Mimar / Murat GÜVENÇ, Kentsel Tasarımcı / Herman SALM, Peyzaj Mimar

Danışmanlar: Gülsün TANYELİ, Mimar / Uğur TANYELİ, Mimar / Evrim GÜREL SÜVEYDAN, Grafik Tasarımcı / Duygu ÇAKIR, Elektrik Mühendisi / Gürden GÜR, Mimar / Erdem ÖZLÜ, İnşaat Mühendisi / Cantekin TURAN, İnşaat Mühendisi / Hakan MİNTAŞ, Çevre Mühendisi / İpek DUBEN, Sanatçı / Cem KOZAR, Mimar / Özkan ÇALIŞKAN, İnşaat Mühendisi / Ertuğrul AĞAOĞLU, Elektrik Mühendisi / Ömer ALTUN, Elektrik Mühendisi / Duygu ERTEN, İnşaat Mühendisi / Bilge KOBAS, Mimar / Zeynep UŞŞAKLI, Mimar

Şekil 22. 15 Numaralı Proje Kentsel Tasarım Planı Ölçek: 1/2000

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Taksim Meydanı köklü bir tarihi geçmişe sahip olduğundan tasarlanması zor olan boşluktur. Geçmişin gölgesi, mevcut durum ve gelecekteki süreç göz önünde bulundurulduğu zaman da tasarlanmasının ne denli zor olduğu görülecektir. Taksim Meydanı için her kapsamlı proje başlarken meydana ait miras görmezden gelinerek süreç ilerletilmeye çalışılmıştır. Netice başarısız olmuştur. Tamda bu noktada Taksim

Meydanına bakıldığında, tarihsel katmanların birbirileri ile ilişkilendirilmediği gibi aynı zamanda ‘Taksim Meydanı’nın mirasının korunamayıp, izlerinin silikleştiği bir kent boşluğu haline gelmiştir.

15 numaralı projeyi incelediğimizde; günümüzde var olan boşluğun tasarlanmasında, Taksim mirasının izlerini yansıtırken aynı zamanda, günümüzdeki ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte düzenlemelerin yapılmasını hedefledikleri görülmektedir.

Tarihi katman veya tasarım restorasyonunun ötesinde varoluşu itibariyle kompleksi bir yapısı olan kamusal mekanının yapısına duyarlı katılıma elverişli ve sürece hizmet eden meydan tasarımı ihtiyaçlara cevap verecektir.

Boşluğun katılımcı kullanımı ile beraber ‘yer’ haline gelmesine izin vererek, esnek bir plan izlenmelidir. Kentte yaşayan insanlar tamda bu noktada tasarıma dahil olarak kentsel mekânı sahiplenecek bu sayede kullanacakları mekân üzerinde hak sahibi olabileceklerdir. Bu sayede ‘boşluk’ anlam kazanarak toplumsal etkinlikler ve etkileşimler için altyapı oluşturulması hedeflenmiştir.

Projede bu amaç doğrultusunda, bazı ilkeler önerilmiştir. Taksim Meydanı için yerine uygun olmayıp yerin ruhunu yansıtmayan ve kültürel referansları ile beraber yeni ideolojiler empoze edilerek geçmiş katmanları yok sayılarak arka planda yeni kimlik kazandırmayı empoze etmeye çalışan tasarımlardan uzak durulmalıdır. Kullanıcı katkısını benimseyen katmanlı ve halk için açık bir süreç ortaya konmalıdır. Aynı zamanda kullanıcılara mekânsal çerçevenin doğru şekilde işlenmesi bu doğrultuda halk tarafından yöneltilen önerilerin potansiyellerinden yararlanmak öngörülmelidir.

Taksim Meydanı ve Gezi Parkı toplumsal etkinlikler ve uzlaşmalar için mekân oluşturmali, ortak zemin olmalıdır. Kamusal mekân olmadığında toplumsal buluşmalar etkinlikler zeminden yoksun olacaktır tamda bu noktada karşılıklı etkileşimlere olanak sağlayan alanlar oluşturmanın kritik önem taşıdığını söylemek gerekir.

Taksim Meydanı kamusal alan olarak, özellikle bir planlama neticesinde ortaya çıkmamıştır. Topçu Kışlasının askeri kullanımının son bulması sonucunda talim alanı, toplumun farklı kesimlerinden kişilerin bir araya gelerek etkileşim içine girdiği, resmi

kutlamaların yapıldığı bir gezinti mekânı haline gelmiştir. Taksim için çok fonksiyonel ve açık meydan fikri ilk olarak Talimhane düzlüğünde ortaya çıkmıştır. Bu tarih itibarıyla kendi kendine oluşan kamusal alana resmî kurumların nizam verme eğilimleri ile topluma açık boşluğun canlı değişkenleri arasında süregelen bir gerilim olmuştur. Başlangıçta Talimhane düzlüğü, sonrasında Topçu Kışlası'nın bahçesi, daha sonra ise Gezi Parkı'nın merdivenlerine bakan çok fonksiyonlu boşluk daima toplumun her kesimi için açık serbest buluşma ve ifade alanları oldular.

Taksim'in karakteristik özellikleri tüm sıra dışı kentsel planlama hareketlerine direniş göstermiştir. Fakat 2012 Taksim yayalaştırma projesi ile beraber Taksim'in köklü tarihi geçmişi ile ilişkisi zarar görmüştür. Siyasal gerilimler neticesinde Gezi Parkı'nın fiziksel müdahaleler ile değiştirilmesi ve yayalaştırma başlığı altında büyük müdahalelerde bulunulması sonucunda günümüzde Taksim Meydanı ve Gezi Parkı düzenlenmiş anlamsız bir boşluğa evrilmiştir.

Bu doğrultuda 15 numaralı proje 4 katmanlı programı önermiştir.

1. Mekânsal Kurgu

Taksim'in mirasına hassas olarak yaklaşan, mekânın süreç içerisinde kaybettiği özellikleri tekrardan kazanılmasını sağlayacak mekânsal kurguya ihtiyaç vardır.

Şekil 23. 15 Numaralı Proje Taksim Meydanı Mekânsal Kurgu

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 24. Topografya/koridor ve Engeller

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 25. Kent Parkları/mesafe

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 26. Bariyerler/ Birinci Gezi Sınırlarının Tanımsızlaşması , İkinci Otellerin Sağır Bahçe Duvarları, Üçüncü Atatürk Kitaplığı'nın Bahçe Duvarları, Dördüncü Yer Altı Taşıt Yolunun Bariyerleri

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

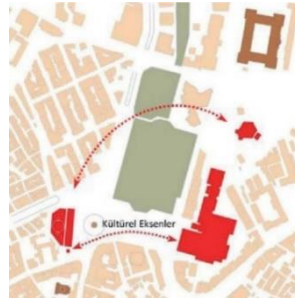
Şekil 27. Kent Morfolojisi/ Taksim Çevresindeki Kentsel Dokunun Morfolojik Çeşitliliği

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 28. Kentsel Akslar/Birinci Ticaret ve Rekreasyon Aksları; İkinci Cumhuriyet Anıtı Merkezli L Formlu Akslar; Üçüncü Talimhane Sokak Doku, Dördüncü Gezi Parkı Merkezi Aksı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 29. Kültürel Eksenler

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Mekansal Kurgunun Bileşenleri

Var olan tanımsız boşluğu esnek bir şekilde birbiri ile ilişkilendirerek bağlantılı mekanlar ağına evrilmesini sağlayan bir kurgunun oluşturulması gerekmektedir. Geçmişten gelen izler kimi yerde geri planda kalarak bazıları ise kent okuması içerisine dahil edilerek mekânsal tanımlamalar için referans oluşturacaktır. Önerilen kurgu kentliler için altılık görevi görmekle beraber, kamusal mekânı asıl şekillendirecek olan kentlinin açık katkısı olacaktır.

Taksim boşluğunun parçaları:

1. Cumhuriyet Anıtı ve ana akslar
2. Gezi Parkı
3. Talimhane'nin meydana uzanan kısmı
4. Taksim Meydanı
5. İstiklal Caddesi ve Sıraselviler bağlantısı
6. Atatürk Kitaplığı
7. Intercontinental Otel'in batısındaki yeşil alan, eski Taksim

Bahçesi'nden kalan bölüm

Şekil 30. 15 Numaralı Proje Taksim Boşluğunun Bileşenleri

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

2. Çekim Noktaları

Çeşitli gereklilikleri karşılayan esnek bir program gereklidir.

3. Erişim ve Bağlantılar

Taksim ve Gezi Parkı'nın bağlantı noktalarının fazlalaştırılarak kentli ile etkileşimine olanak sağlanmalıdır.

4. Taksim için Katılımcı bir Platform

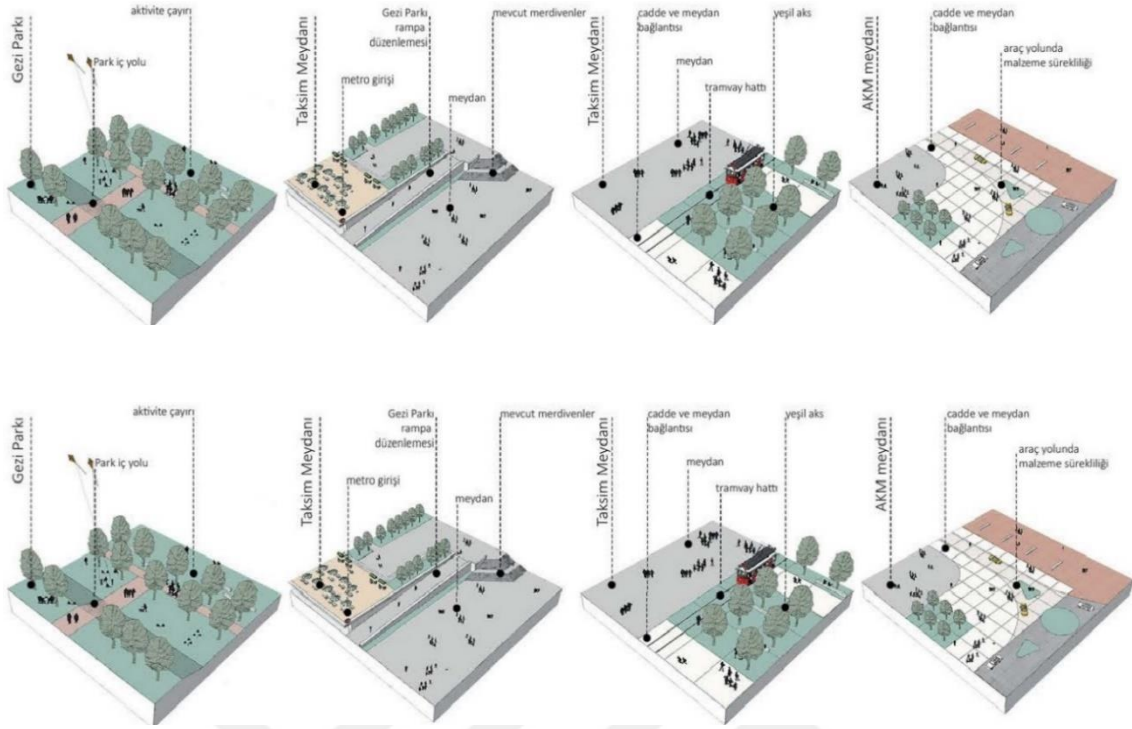
Taksim'in başkalaşım sürecini yönetmek için oluşturulmuş katılımcı bir organizasyon oluşturulmalıdır.

Erişim ve Bağlantılar

Yaya Köprüsü

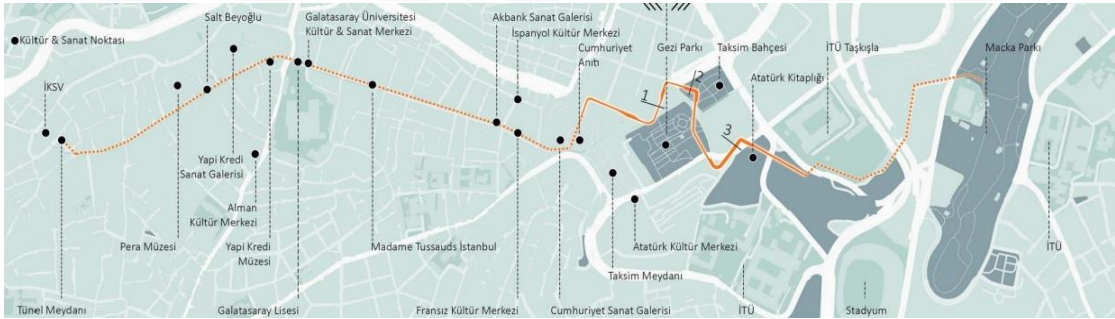
Taksim ve Gezi Parkı yayalar için sınırları netleşmemiş belirsiz bir ulaşım ağının içerisinde. Mevcut ulaşım ağı, metro ve otobüs çıkış noktaları göz önünde bulundurularak yayalar için çizgileri belirli engelsiz bir erişim planlaması oluşturulmalıdır. Diğer bir taraftan ise, mekânsal faktörler engelsiz yaya dolaşım ağını desteklemelidir.

Kentsel erişebilirliğin artırılması amacıyla, İstiklal Caddesi, Taksim ve Geziyi Maçka'ya bağlayan yaya köprüsü gerekmektedir. Farklı bağlantı noktalarını sinematik bir gezi yolu boyunca birbiri ile ilişkilendiren bu köprü aynı zamanda, Prost tarafından öngörülen makul bir Boğaz manzarasına, kültürel akslara sahip Gezi Parkı'nın mirasına tekrar hayat verecektir. Taksim ve Gezi ile Maçka ve Nişantaşı'ndaki sıkışık konut alanının topografik engellerinin üzerinden geçirerek birbiri ile ilişkilendirmesi yaya köprüsünün diğer önemli bir katkısıdır.

Şekil 31. 15 Numaralı Proje Alternatif Yaya Aksları

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

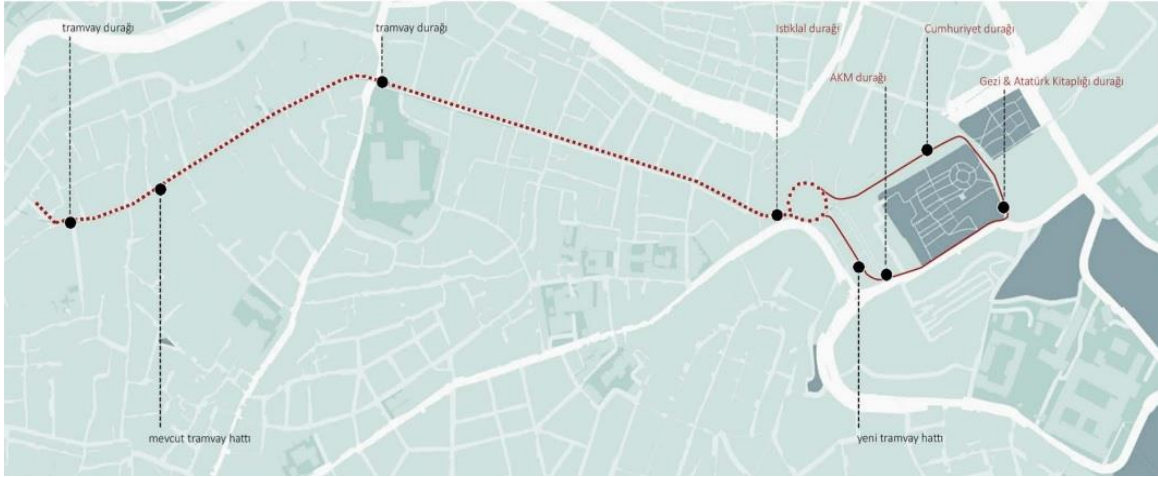

Şekil 32. 15 Numaralı Proje Yaya Üst Yolu Bağlantısı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Yeni Tramvay Hattı

Günümüzde kullanılan tramvay hattı kentin kullanıcıları tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Gezi Parkı etrafında ring oluşturacak şekilde uzatılan tramvay hattı sayesinde Taksim, Gezi Parkı ve İstiklal'in bağı güçlenerek kullanım alanı da artırılmış olacaktır

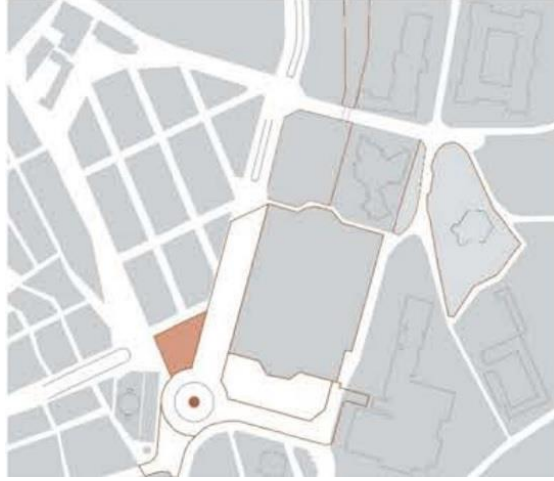

Şekil 33. Yeni ve Eski Tramvay Hattı Güzergâhı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Eksik Talimhane Parçası

Taksim ile Talimhane arasında geçiş noktası özelliği gösteren mevcuttaki boşluktur. 80’li yıllarda bahsi geçen bölgedeki yağı yıkıldığında yerine tanımsız bir boşluk geçmiştir. Talimhane’nin Taksim’e dönük kısmını oluşturan ve bir dönem İstanbul’un popüler kültür hayatının önemli unsurlarından bir olan Kristal Gazinosu’nun da yer aldığı yapı Anıt’ın etrafındaki dairesel formu da tarifliyordu. 15 numaralı projede Anıt tarafına doğru bakan bir amfi ile yapı ile aynı zemin izine oturan bir saçak önerilmektedir. Yapılan amfi sayesinde günlük açık hava etkinlikleri için etkili bir çekim noktası oluşturulurken aynı zamanda saçak ve amfi Anıt’ın etrafındaki dairesel bölgenin tanımını kuvvetlendirecektir.

Şekil 34. Talimhane

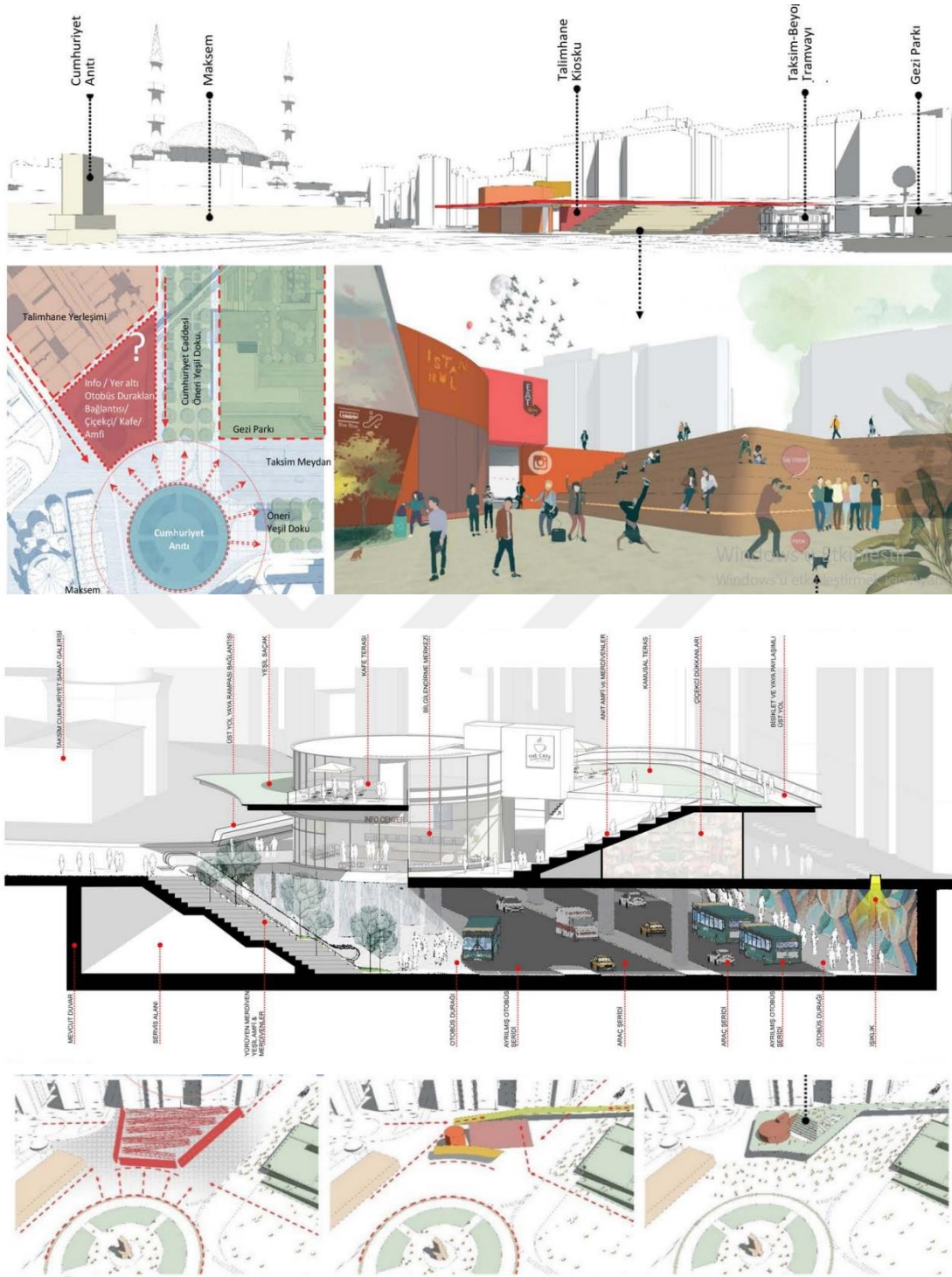
Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Tam da bu noktada yayalaştırma projesi kapsamında yer altına alınan otobüs duraklarının meydan ile temasını kopartmamak amacıyla, gün ışığının yer altında kalan mekanlarla buluşmasına olanak sağlayacak bir galeri boşluğu planlanmıştır. Mekân kalitesini arttıracak olan yer altındaki duraklardan meydana doğru açılan basamaklı amfi ise yön duygusunun oluşmasında büyük bir yarar sağlayacaktır.

Şekil 35. 15 Numaralı Proje Taksim Meydanı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 36. Eksik Talimhane Parçası

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Cumhuriyet Anıtı ve Ana Akslar

Açıldığı gün itibariyle Taksim için referans noktası özelliği taşıyan Cumhuriyet Anıtı aynı zamanda etrafındaki dairesel bölge ve bu bölgeyi bölen + şeklindeki iki eksen kentsel mekânın ana referanslarıdır.

Yayalaştırma hareketinden sonra okunabilir özelliğini yitiren Anıtı yeniden ön plana çıkararak okunabilirliğini kuvvetlendirmek amacıyla Anıtı merkez olarak belirleyip; iki eksen boyunca yayılan bir grid önerilmiştir.

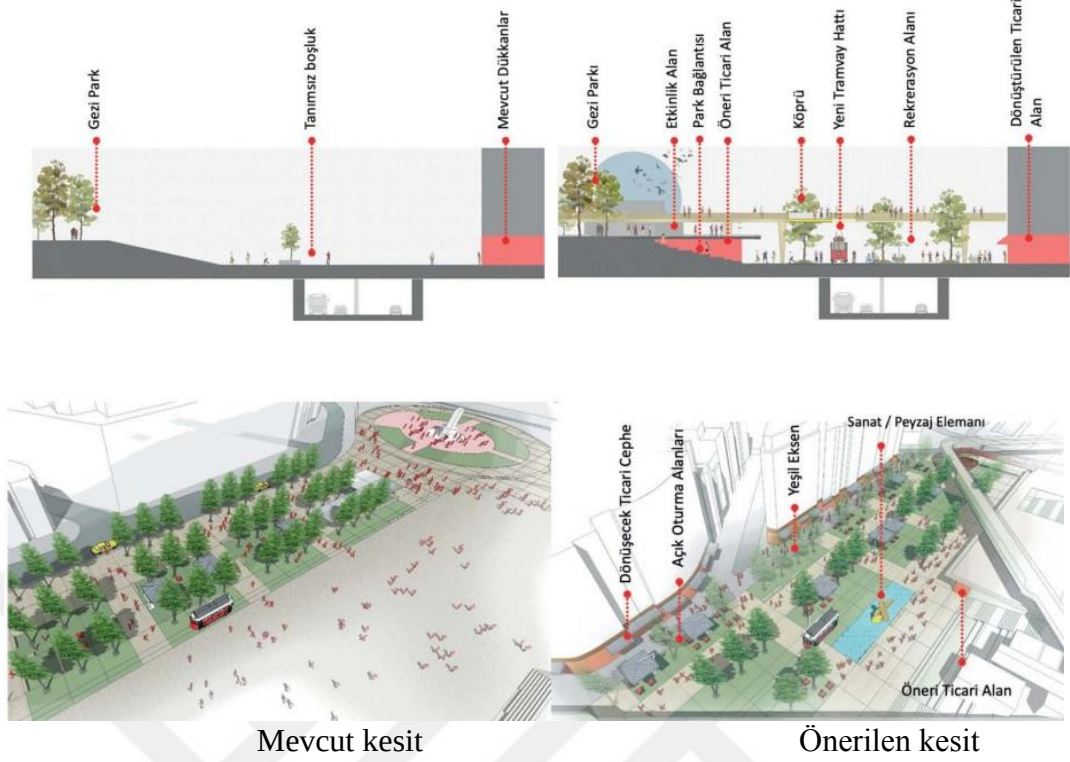
Zemin kaplama deseniyle beraber yeşillenmiş yüzeylerin sınırlarını ve ağaçların konumlandırmalarını da mekân kurgusunu belirleyen gridin katı geometrik düzenidir. Mevcutta bulunan Taksim boşluğu bu eksenler sayesinde kuzey güney ve doğu batı yönünde birbiri ile ilişkili 3 bölüme ayrılacaktır.

Bu bölümler: Talimhane'nin meydana doğru uzanan parçası, yüzünü Gezi Parkı'na çevirmiş olan Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin girişidir. İki odak noktası eksenlerin bitiş yerlerine vurgu yapmak amacıyla belirlenmiştir. Kuzey güney ekseninin de Park kotuyla bağlantısına olanak sağlayan spiral bir rampa Gezi Parkı'nın terasına ulaşım sağlaması için heykelsi bir unsur olarak önerilmiştir. Taksim'de yapılacak olan törenler öngörülerek doğu batı ekseninde anıtın hemen karşısında bir bayrak direği konumlandırılmıştır. Bunlarla beraber ayrıca, AKM'nin anıtsal cephesi, Taksim mirasına saygıdan dolayı açık bırakılmıştır.

Şekil 37. Cumhuriyet Anıtı ve Ana Akslar

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

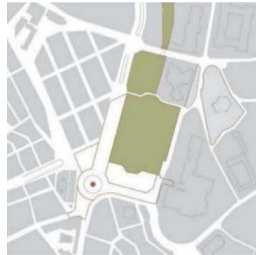

Şekil 38. Taksim Meydanı Kesitleri

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Gezi Parkı

Geniş bir avlusu ve bu avlu çevresinde düzenlenmiş odaları ile beraber Gezi Parkı'nın orijinal planı klasik bir sarayı hatırlatır. Parkın Prost planının tekrar okunması ile beraber çeşitli etkinliklerin düzenlendiği açık hava mekanına evrilmesi mümkündür.

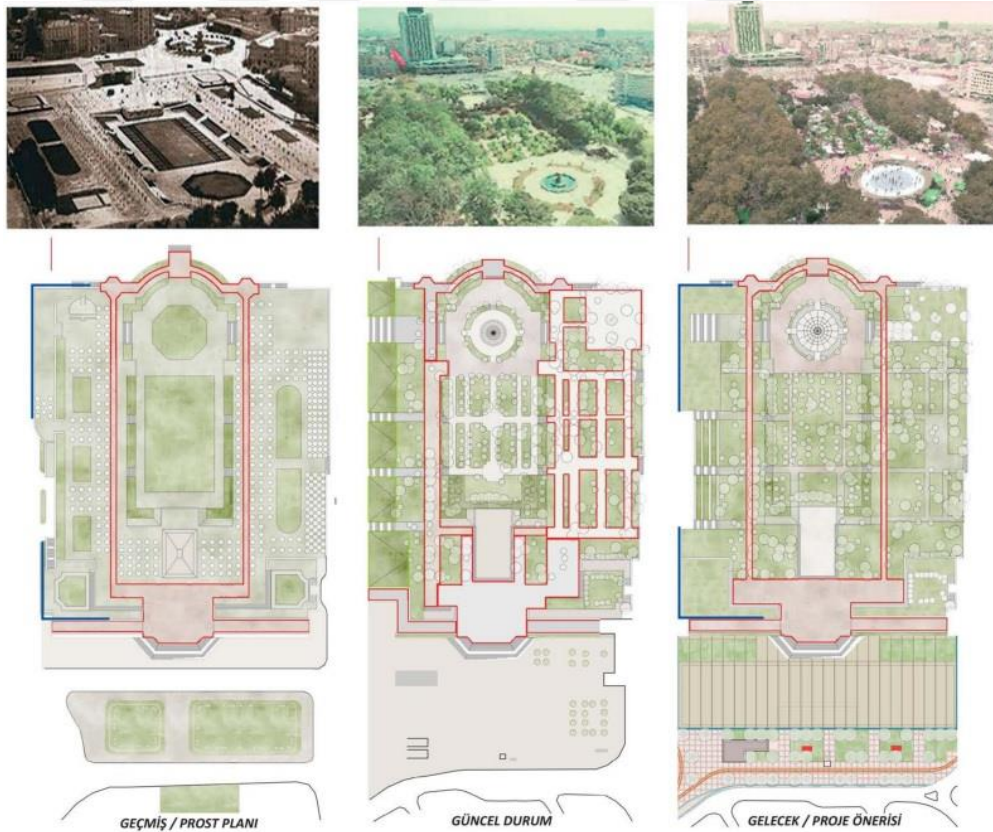

Şekil 39. Gezi Parkı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Gezi protestoları sırasında park; açık hava sergileri, forumlar ve etkinlikler için kullanılarak kamusal mekân için en yaratıcı kullanım alanı olarak ortaya çıkmıştır. Parkın kullanımına ilişkin bu deneyimler sosyal hafızada hala canlı olmakla beraber parkın işlevlendirilmesine ilişkin cesur alternatifleri de beraberinde getirmektedir.

Yeni bir mekânsal düzenleme ile yeniden canlandırılacak olan Gezi Parkı'nın mevcut ağaçlar, gezi dolaşım alanları ve mekânsal akslar orijinal planda olduğu gibi korunacaktır. Yeni düzenlemede esnek kullanım alanları oluşturulacak, açık hava etkinlikleri gerek sabit gerekse geçici mekânsal organizasyon alternatifine sahip olacaktır. Park alanı içerisinde, geçici etkinlikler için çekim noktaları ve pasif reaksiyon alanları birlikte bulunacaktır. Resmi toplanma alanı olarak, Gezi Parkı'nın merkezinde bulunan çayır ve mevcutta bulunan fiskiyeli havuzun bulunduğu yerde düzenlenen forum alanı düşünülmüştür.

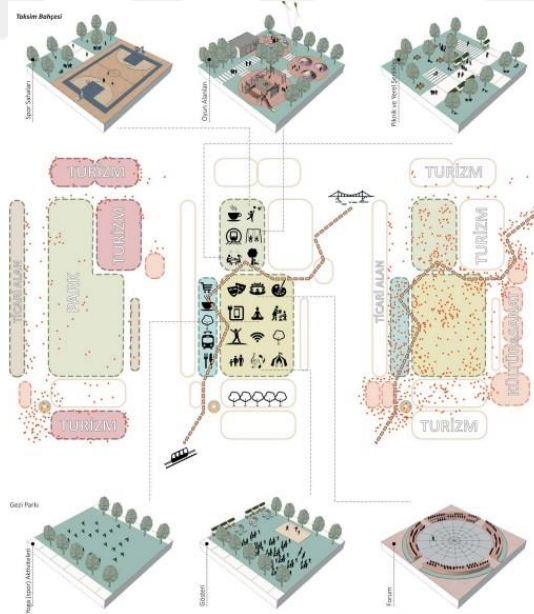
Şekil 40. Gezi Parkı'nın Zaman İçerisindeki Değişimi ve Proje Önerisi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Cumhuriyet Caddesi yönündeki yeşil şev Gezi Parkı'nın mekânsal tarifine ve parkın bütünlüğünü zedeleyecek olumsuz bir müdahalede bulunulmuş, Gezi Parkı ile cadde arasındaki etkileşim zayıflamıştır. Bağlantıları kuvvetlendirmek ve sınırı tekrar tarifienebilir hale getirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda Gezi Parkı'nın Cadde yönüne orijinal tasarımın tabanında, yeniden okunmasıyla bir dükkân sırası ile birlikte iki kot arasındaki yaya bağlantısına olanak sağlayacak bir amfi önerilmiştir.

Gezi Parkı'nın kuvvetli bir karakter kazanması için orijinal sınırları ile buluşması gerekmektedir. 'İç park' olarak tanımlanan Gezi, farklı işlevlendirilmiş alanları içeren 'dış park' ile kuvvetlendirilecektir. Gezi sınırları içerisinde yalnızca kültürel etkinlikler için ayrılmış büfeler bulunurken, Taksim Meydanı ve Cumhuriyet Caddesi tarafındaki eksenlerde oluşturulmuş dış park ticari birimleri içerecektir.

Gezi Parkı gibi kesin sınırlara sahip olmayan Taksim Bahçesi, sahip olduğu enformel karakter, süreç içerisinde meydana gelen kayıplardan sonra günümüze gelen mirasıyla göze çarpmaktadır. Kent parkı olarak Gezi kentlinin gündelik yaşamının parçası haline gelmesi hedeflenmeli, bu doğrultuda Taksim Bahçesinde düzenleme yapılmalıdır.

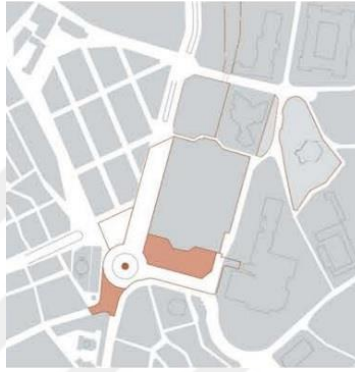

Şekil 41. 15 Numaralı Proje Gezi Parkı İşlev Şeması

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Taksim Meydanı

Henri Prost'un meydan için oluşturduğu senaryoya baktığımızda, Gezi Parkı'nın merkez aksında yüzünü Boğaza ve Tarihi Yarımada'ya doğru dönmüş bir teras olarak kurguladığını söyleyebiliriz. Ancak alanın güneyinde bulunan otel bloğu ve yapı adasının inşası ile bu fikir uygulanabilirlikten çıkmış oldu. Uzun bir süre boyunca Taksim Meydanı yalnızca gösteriler sırasında halk kitlesi tarafından kullanılan bir alan olmuştur. Taksim Meydanına Gezi Parkı'nın mekânsal devamlılığına destek olan, parkın sonuncu ve en büyük etkinlik alanı olarak tanımlanması gerekmektedir.

Şekil 42. Taksim Meydanı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Gezi Parkı ve Taksim Meydanının geleneksel mermer merdivenleri yüz yüze bakmaktadır. Bu tarihi merdivenler izleyicilerin karşı tarafta bulunduğu bir sahne görevinde kullanılabilir. Meydanın işlevini arttırmak amacıyla; gerektiği zaman geçici kullanıma sahip strüktürler kurulabilir. Taksim Meydanı, festivaller, kutlamalar, protestolar, konserler için gereksinim duyulan zemini oluşturur. Alandaki diğer bir geçiş noktası ise İstiklal Caddesidir. Cadde ile meydanın bağlantısını sağlayacak olan dar üçgen, yaya eylemlerini yönlendirmesi, kısa süreli beklemler, buluşma noktası belirlenmesi gibi amaçlar doğrultusunda kullanılacak kentsel bir unsura gereksinim duymaktadır. Önerilen, bu gereksinimleri karşılamak üzere Cumhuriyet Anıtı etrafındaki dairesel mekânı kuvvetlendirecek bir saçaktır. Saçak aynı zamanda geçmişte aynı konumda yer alan tramvay durağı saçağının yeniden okunarak işlevlendirilmesidir.

Şekil 43. 15 Numaralı Proje Gece Kullanımı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 44. 15 Numaralı Proje Gündüz Kullanım

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/#flipbook-df_12566/6/ adresinden edinilmiştir.

Eşdeğer Ödül 15 Numaralı Proje İçin Jüri Sürecinin Değerlendirilmesi

İkinci aşamaya geçişte jüri raporuna göre, projenin önerdiği açık alan uyumlu bir biçimde tekrarlanan açık alan serisi olumlu bulunarak, projenin en kuvvetli taraflarından biri olarak değerlendirilmiştir. Sosyal program ve mekânsal tasarım kararları tutarlı, olumlu ve çeşitli bulunmuştur. Program, sosyal sürdürülebilirlik açısından gelecek vadetmektedir. Alternatif bir yaya akışını ve bağlantıları yükseltilmiş yapı şeklinde yaratma fikri güçlüdür. Eleştirilen kısım yükseltilmiş yapının bulunduğu alandaki çevreyle olan etkileşimidir. Örneğin Talimhane tarafındaki tarihi yapı bloklarından parkın görünümünü kapatması sorgulanmaktadır.

Jürinin tavsiyesi, yükseltilmiş zemindeki yaya yolu ağaçlar, mevcut binalar ve kentsel eseler ile kurduğu etkileşim ile ilişkilendirilerek dikkatli bir şekilde tasarlanmalıdır. Köprü ihtiyacı tekrar değerlendirmeli ve bu bağlamda revize edilmelidir. Topluma açık olan Gezi Parkı için önerilen tasarım konsepti ayrıntılı bir şekilde sunulmalıdır. Projenin önerdiği pavyonlar açıkça tanımlanarak detaylandırılmalıdır. Jürinin önerisi, Taksim Meydanı ile Gezi Parkı arasında bulunan tarihi merdivenleri muhafaza etmektir. Korunan merdivenlerin yeni mekânsal tasarım ile uyumlu hale getirilmesi tavsiye edilir. Meydanın işlevsel olarak tasarlanması ile beraber Cumhuriyet heykelinin çevresi de tanımlanmalıdır. Daha kuvvetli bir kimlik kazandırmak amacıyla asfalt alanlara daha çok özen gösterilmelidir. Programatik gereklilikler tekrar değerlendirilmeli Mimari dil bu doğrultuda yeniden ele alınmalıdır.

Dinamik kentsel akışkanlık ve meydandan Maçka Parkı'na doğru yeni bir mekânsal deneyime olanak sağlayan yükseltilmiş köprü, zemin seviyesi ile bağlantısı ve bağlantı için sağlanan tipolojileri ile olumlu olarak değerlendirilmiştir.

Jüri raporuna göre, Maçka Parkı ile Taksim Meydanı arasındaki yaya akışının yaya köprüsü aracılığı ile sağlanması olumlu bulunmasına rağmen Cumhuriyet Bulvarı cepheleri için ölçek, güzergâh ve yaya köprüsü ile birlikte oluşacak olan bazı mekânsal sorunlara sebep olacaktır. Projenin sunduğu erişebilirlik tramvay hattının uzatılması ile desteklenmektedir. Ulaşım noktalarını iyi tanımlamak, yayaları, farklı katları yeraltı ve yerüstü mekânları kolayca bütünleştirerek şehrin aktif görüntüsünü gözler önüne serer. Biçimsel boşluğu açık alanlar dizine dönüştürme fikri ve tasarıma da katılımcı yaklaşım takdir edilmektedir.

Peyzaj düzenine, endemik ve mevcut türlere ve kaldırım imarına saygılı dikim planı olumlu olarak değerlendirilmiştir. Proje Eşdeğer Ödüle layık görülmüştür.

Jüri tavsiyesi, projede engeliler için erişebilirlik planı uygulanmalıdır. Projenin önerdiği, Gezi Parkı ile Maçka Parkı'nı birleştiren yaya köprüsü olumlu görülmüştür. Fakat Cumhuriyet Bulvarı üzerinde yürüme yolunun zemin seviyesinde bırakılması veya düşey bağlantı yapılarının konumlarının veya boyutlarının tekrar düşünülmesi tavsiye edilmiştir. Alandaki kot farklılıkları dikkate alınarak yaya köprüsü ve kaldırımlar için detaylı yapısal bir çalışmanın başlatılması gerekir. Gezi Parkı'nın sert peyzajı yerini yeşile bırakmalıdır. Nostaljik tramvay hattının uzatılması detaylandırılmalıdır. Ulaşım bağlantı noktaları için yer altı boşlukları genel tasarım kararları ile bağdaştırılarak bütüncül olarak ele alınmalı mekânsal kaliteleri arttırılmalıdır. Önerilen yaya köprüsünün yüksekliği, boyutu ve çizdiği güzergâhı mevcutta bulunan ağaçlar temelinde detaylı bir şekilde çalışılmalıdır. Sert ve yumuşak peyzaj arasındaki ilişki yaya köprüsü üzerinden çözülerek detaylandırılmalıdır. Önerilen yumuşak peyzajı devam ettirmek amacıyla yaya köprüsü kesit detayları ileri seviyeye taşınmalıdır.

2.3.5.2. Eşdeğer Ödül 19 Numaralı Proje

Proje Ekibi

Müellifler: Kutlu İnanç BAL, Mimar (Ekip Temsilcisi) / Hakan EVKAYA, Mimar / Barış EKMEKÇİ, Peyzaj Mimarı / Münire SAĞAT, Peyzaj Mimarı / Olgu ÇALIŞKAN, Şehir Plancısı

Danışmanlar: Selen CAMBAZOĞLU, Arkeolog, Art Tarihçi / Figen Kıvılcım ÇORAKBAŞ, Mimar, Restoratör / Pınar EVRENOSOĞLU, Sosyolog / Yasin İLEMİN, Vahşi Yaşam Uzmanı, Biyolog / Levent Y. İNCE, Grafik Tasarımcı / Pınar ERSÜ, İç Mimar, Aydınlatma Tasarımcısı Yardımcılar: Yasemin KILIÇ, Mimar / Serhat ÇAKIR, Mimar / İpek GÖNÜLLÜ, Mimar / Kıvanç MUTLU, Mimar / Lal Gülten ÖNER, Mimar / Eda Nur MOTCU, Mimarlık Öğrencisi / Sevi ÖZDEMİR, Mimarlık Öğrencisi / Sina ÇİFTÇİ, Mimarlık Öğrencisi / Berke CANBAZ, Peyzaj Mimarlığı Öğrencisi

19 numaralı proje, Taksim'in İstanbul'un üç yüz senelik tarihini yaşamış, önemli bir mekân olduğu yaklaşımını benimser. Sıradan bir kentsel planlamanın Taksim'in tarihsel süreç içerisindeki mirası göz önüne alındığında, mekânın tarihsel birikimi, ona yönelik olan kentsel tasarımı sıradanlığın dışına çıkarmıştır.

Şekil 45. Taksim ve Çevresi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

Tasarımcının her dokunuşu, yüzyıllar boyunca burada yaşamış; iz bırakmış herkesin kentsel belleğine saygı göstermeli, hitap etmelidir. Çünkü Taksim ‘kentsel mekân’ kavramının gerekliliklerini gerçekten yerine getiren her kentsel mekânda olduğu gibi, her yaştan, her dilden, her fikirden insanın kendini burada konumlandırabildiği bir biz-mekân, bizim mekandır.

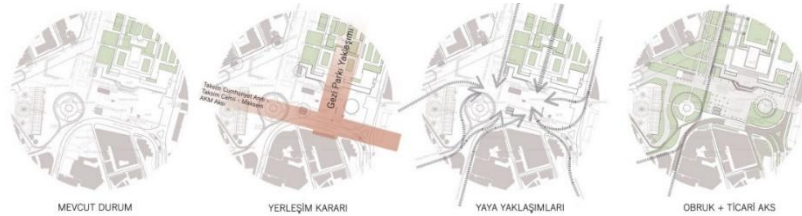
1732 senesinde Maksem'in inşasından sonra süratle gelişen Pera/Beyoğlu-Şişli eksini üzerinde bulunan Taksim, günümüzde Gezi Parkı'nın bulunduğu Topçu Kışlası ile beraber askeri bir odak haline gelmiştir. Taksim, kavşak noktaları arasında canlı bir kamusal mekâna dönüşürken, süreç içerisinde geleneksel ile modern ortasında kalan ve bunları birbirine bağlayan geçiş mekânı olmuştur.

Belleğimizdeki Taksim imgesinin vazgeçilmesi ise Cumhuriyet'in ilanı ile beraber 1928 yılında bölgeye yapılan Cumhuriyet Anıtıdır. Genç Cumhuriyet ile

beraber toplumun sosyalleşebileceği, törenlerin kutlandığı, etkinliklerin yapıldığı coşkulu tören ve kutlama alanı olarak kentlinin yeniden yorumlayarak ürettiği, ekonominin, iş ve ticaret merkezi haline gelmiştir. Bu amaç doğrultusunda geliştirilen Gezi Parkı kentlinin yoğun olarak kullandığı meydan ile beraber yeşil alanın merkezi olarak kente katılmıştır.

1940’lardan günümüze kadarki süreç içerisinde; kentlinin belleğinde, İstanbul denildiği zaman kentin en önemli bağlantı noktalarının kesiştiği bir buluşma noktası olan Taksim ilk akla gelen mekânlardan biri olmuştur. 2013 senesinde trafiğin yer altına alınması ile birlikte Taksim’in eski canlılığı ve hareketi sekteye uğramıştır. Bu yarışma ile beraber Taksim’i eski canlılığına kavuşmasını sağlamak ve daha yeşil ve yürünebilir hale getirilmesi amaçlanmıştır.

Projenin amacı, Taksim’in bu tarihi dönüşüm fırsatını değerlendirirken, İstanbul için yurt dışındaki çağdaş örnekleri kalitesinde bir kentsel mekân kazandırmaktır. Projenin yaklaşımı kenti ve meydanı bütünleştirmeye yöneliktir. Bunu yaparken yeraltına konumlandırılmış olan otobüs ve metro istasyonlarına ulaşımı yine yerin altına yapılacak olan mekanlar ile tekrar düzenlemektir. Park ve meydan yeraltı ve üstü bir bütündür.

Şekil 46. 19 Numaralı Proje Kullanım Şekli

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

Proje tasarımıda ki temel kaygı Taksim'in yakın tarihinden gelen izleri mümkün olduğunca muhafaza etmek ile beraber, Taksim mirasına saygılı bir gelecek tasarlamaktır.

Bu çerçevede Taksim/OBRUK, dört ana prensip üzerine öneri sunaktadır:

- Ağcıma dokunma!
- Yeryüzünü geri getir
- Hatalarla yüzleş
- Geçmişle geleceği buluştur

Bu prensipler özelinde tasarımıda ortaya konulan stratejiler şu şekildedir:

- Alanın etrafındaki tüm binalara Gezi Parkı'nın yeşilini yaymak
- Betonun karşın, toprak zemini ve yeşil alanı baskın kılmak
- Yeraltı ve yerüstü kullanım alanlarını bütünleştirmek
- Tarihi miras mekânlarını yeni kentsel mekanlar ile kavuşturmak

Projenin amacı tarihi mirası göz ardı etmeksizin onları yeni bir kentsel mekânın ögesi haline getirirken, yenilikçi ve aynı zamanda korumacı bir yaklaşımı kente kazandırmaktır. Doğa ile bütünleşen, çevreci, güvenilir ve rahat bir kentsel mekân tasarlamaktır.

Yeni Taksim, sunduğu yeni mekânlar ile beraber sanatı ve sanatçıyı kent ile buluşturmayı hedefleyen, hayatı sanat ile bir araya getiren yaratıcı bir mekân özelliğinde olmak istemektedir.

Taksim Meydanı ve Gezi Parkı, günümüze kadar pek çok toplumsal eylemin, buluşmanın meydana geldiği, pek çok duygunun paylaşıldığı bir dışa vurum ve bellek mekânıdır. Bu doğrultuda Taksim için önerilecek olan kentsel tasarım, geçmişin izlerini yok etmeden yeni ve yenilikçi olanı ortaya koymak, onu yeniden yorumlayarak, bir mekânsal tasarım yaklaşımını hayata geçirmek gerekmektedir.

Taksim/Obruk meydanının sahip olduğu kentsel karakteri göz ardı etmeksizin, aynı zamanda Gezi Parkı ile bütünleşerek, kuvvetli bir mekân algısını amaçlamaktadır. Yaya akışına olanak sağlayacak geniş zemin üzerinde ağaçlar ile beraber konforlu yaya mekânlarının oluşmasını sağlarken aynı zamanda geniş çaplı kitlesel buluşmaları da mümkün hale getirir.

Böylelikle alanın Gezi Parkı ile mekânsal devamlılığı sağlarken aynı zamanda Sıraselviler Caddeleri tarafından da meydan karakteri korunmuş olur.

Bu sebeple, Taksim yalnızca kitlesel buluşmaların gerçekleştiği özel gün ve kutlamaların yapılmasıyla aktifleşen bir mekân olarak değil, aynı zamanda gündelik yaşam içerisinde de aktif olarak farklı kesimlerden ve kültürlerden kullanıcıları barındıran ve farklı kitlelerin diyaloga gireceği bir arada bulanacağı demokratik bir yaşam alanı şeklini alabilecektir.

Taksim trafiğinin yer altına alınması ile beraber oluşan anlamsız boşluğun ve mekân kullanımındaki belirsizliğin önlenmesi gerekmektedir. Gezi Parkı'nın önünde bulunan meydan, tanımsız bir beton zemine oturmakla beraber, alana gelen kentlinin konforlu bir şekilde hareket edip keyifli vakit geçirebilecekleri şartlara sahip değildir.

Hâlbuki ki kentsel dokunun merkezinde bulunan Gezi Parkı'nın yeşil yüzeyin meydana doğru uzatılması ile daha çok insanın ağaçların altında gezebileceği, kentlilerin birbiriyle özgürce fikir alışverişinde bulunabileceği doğa ile bütünleşik bir kentsel mekân yaratılabilir.

Gezi Parkı ve meydanın büyük tek bir mekân olarak algılanabileceği bir bütünlüğe kavuşması yeşilin yaygınlaşması sonrasında oluşacak olan Yeni Taksim ile mümkün olacaktır.

Taksimdeki ikili yapıyı bütünlüğe kavuşturamayın amaçlayan kentte yaşayanların hareketlerine alan sağlayacak şekilde sert zeminli alanlara ve meydana ağaç dikimi yapılmalıdır.

Proje için öneri geliştirilirken öncelikli olarak üç faktöre dikkat edilmişti:

- Alan içerisinde bulunan bütün simgesel noktaların muhafaza edilerek geleceğe aktırılması
- Yeşil alanın devamlılığını kullanarak meydanın çevreyle olan kanallarını kuvvetlendirmesi
- Yeşillendirme operasyonunu Taksimden başlayarak kentin tamamına yayılacak biçimde düzenlenmesi. Bu bağlamda, Taksim merkezli yeşillendirme önce yakın çevre ile başlayıp; sonrasında kentsel dokunun bütününe yayılarak, İstanbul'un yeşil dokusunu kuvvetlendirecek bir başlangıç noktası olacaktır.

Şekil 47. Taksim ve Çevresi Yeşillendirme

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

Kentsel Bağlam

Taksim'in konumu ve fonksiyonu sebebiyle gündüz nüfusu bir milyonu bulmaktadır. Bu yoğun ilginin tek sebebi Taksim'in sadece işlevsel karakterinden kaynaklı değildir. Aynı zamanda yerel halkın ve yabancı turistlerin algısında ki önemli yerinden kaynaklanmaktadır.

Taksim, gerek metronun Ayazağa-eski Atatürk Havaalanı hattı üzerinden gerekse, Kabataş'a direkt olarak föniküler hattı sayesinde toplu taşıma ile son derece ulaşılabilir bir konuma sahiptir. Bu sebeple turizm ve ticaret merkezi olmasının yanında aynı zamanda halkın kolaylıkla ulaşım sağlayabileceği sosyalleşebileceği bir erişim düzeyindedir. Bu fırsatın değerlendirilerek, Taksim'in dönüşümü için işlevsel hale getirilmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda günümüzdeki şekliyle Gezi Parkı gerektiği değeri görememekte ve ulaşması gereken kullanım düzeyine erişememektedir. Gezi Parkı'nı kentlinin günlük yaşantısının daha canlı bir parçası haline getirmek için, Gezi Parkı'nın içinde yer aldığı yeşil kentsel ekosistemin birer parçası olan Kadırgalar Vadisi'ne oturan Maçka Demokrasi Parkı ve Kongre Vadisi ile birleşmesi önerilmektedir. Taksim bu şekilde, Harbiye ve Dolmabahçe tarafına doğru uzanan geniş yeşil bölgenin merkezi olarak tekrardan kuvvetlenecektir.

Bu vizyon bağlamında, Proje/OBRUK, strateji olarak Taksim'in etrafındaki park ve yeşil alanları ile etkileşimini arttırarak erişim ve bağlantı ilişkisini kuvvetlendirmeyi benimsemiştir. Bu doğrultuda projesinin önerisi: İBB Atatürk Kitaplığı ve Taşkışla'ya erişimini sağlayan Mete Caddesi'nin yayanın kolaylıkla kullanabileceği, bir paylaşımlı sokağa çevirmektir. Bu paylaşımlı yol, Taşkışla önünden devam ederek Kongre Vadisi içerisinden Cemil Topuzlu Açık Hava Tiyatrosu'na kadar uzanan bir yaya ve araç bağlantısının başlangıcı olacak aynı

zamanda meydanı kütüphane, dolmuş ve otobüs duraklarına daha kuvvetli bir şekilde bağlayacaktır. Böylelikle konser sonrasında Cemil Topuzdan çıkanlar kolaylıkla Taksim'e erişebilecektir.

Taksim 19.yüzyılın sonunda kentin güney-kuzey ekseninde yeni oluşan iskeletinde bulunan bir geçiş noktası haline gelmişti., Maksem'e dokunarak uzanan bu doğrusal yönelim Topçu kışlasının inşası ile beraber kuvvetlenerek gelişimini devam ettirdi.

Şekil 48. 19.Yüzyıl Sonunda Taksim ve Yakın Çevresi

Kaynak: Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

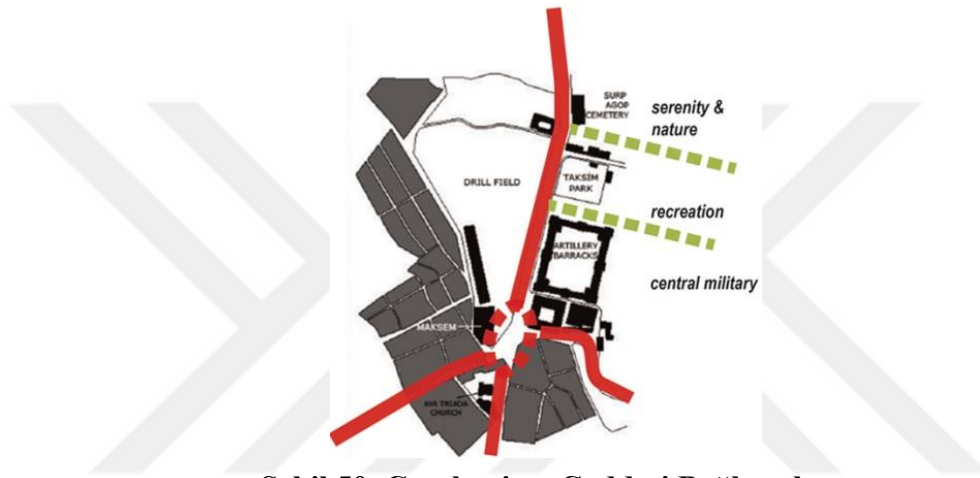

Şekil 49. 19 Numaralı Proje Taksim ve Yakın Çevresi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

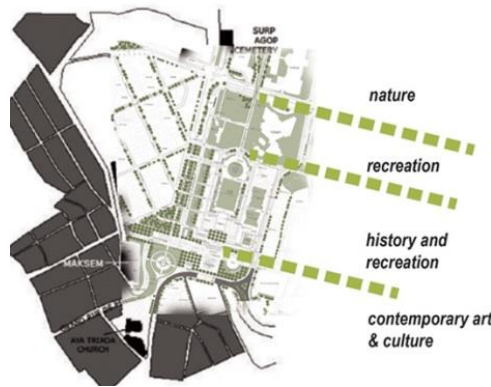
Taksim/OBRUK projesi, uzun yıllardır var olan bu eksenı miras kabul ederek geleceğe taşır. Gezi Parkı'nın batı sınırı tasarımı yapılırken bu eksenı kuvvetlendirmek hedeflenmeli ve bu doğrultuda, onu alana Harbiye-şişli tarafından ulaşılabilirlikte ana ulaşım kanalı haline getirmek gerekmektedir.

Taksim/OBRUK projesinin öneriş: gúnümüzde Cumhuriyet Caddesi olarak bilenen bir ana bağlantı yolu olmasının haricinde úzerinde çeşitli mekânsal bölüntüleri bulundurarak geçiş eksenı olan tarihi kuzen-güney eksenini, bu çoklu mekânsal yapıyı değer olarak kabul ederek tasarımın asal bir bileşeni haline getirmektedir.

şekil 50. Cumhuriyet Caddesi Bağlantıları

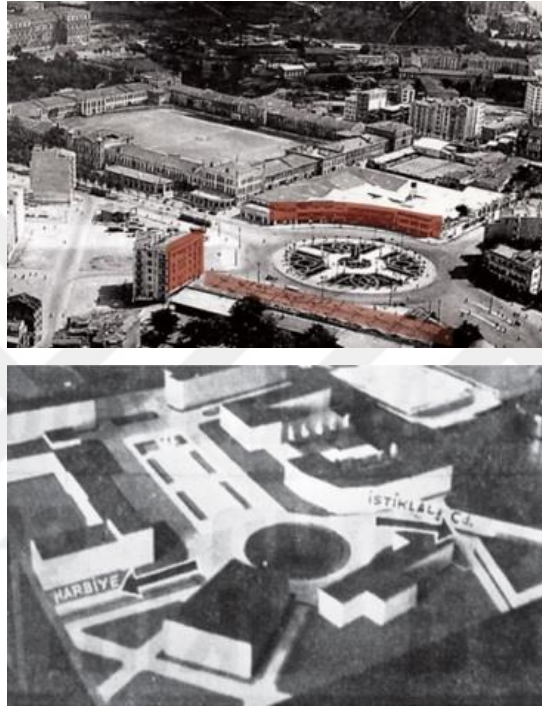
Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

şekil 51. 19 Numaralı Proje Cumhuriyet Caddesi Bağlantıları

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

1928 senesinde Meydana konumlandırılan Cumhuriyet Anıt'ı ile beraber meydan, kentsel odak olma özelliğini kuvvetlendirmiştir. Anıtın önüne inşa edilen Taksim Kristal Gazinosu ile beraber mekânda tanımlı kapalılık hissi oluşturulmuştur. 1921 senesinde buna benzeyen bir mekân algısı Taksim Stadyumu'na dönüştürülen ve İstanbul'un ilk stadyumu olacak Topçu Kışlası'nda da bulunmaktadır. Dönemin pek çok spor etkinliğine ev sahipliği yapan stadyum, o dönem için kapalılık hissinin avlusunda hissedildiği bir kent mekânıdır.

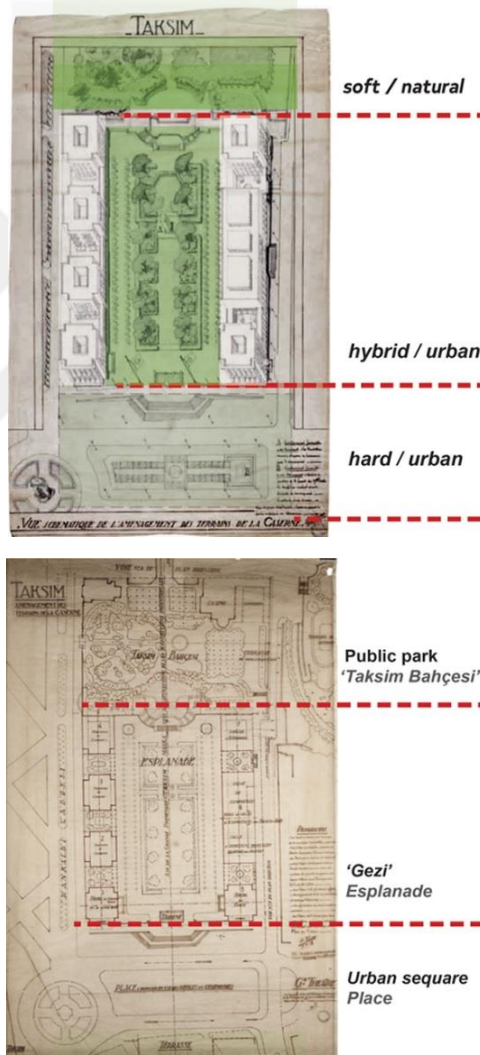
Şekil 52. Mekânda Tanımlı Kapalılık Algısı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

1928 senesinden günümüzde kadarki süreç içerisinde aynı konumda bulunan Cumhuriyet Anıtı'nın sembolik önemini vurgulayan Taksim/OBRUK Cumhuriyet Anıtı'nı kuzey-güney ekseninin odağı haline getirir. Aynı zamanda etrafında önerdiği peyzaj düzeni ile beraber algılanabilir kapalılık hissinin kuvvetlendiren mekânsal yapı ile destekler.

Görevi İstanbul'un ana planını yapmak olan Fransız şehirci-mimar Henri Prost, tasarımıyla meydana özgün bir bakış açısı ile yaklaşır. Henri Prost Taksim Stadyumu'nun yıkımını öngörmekle beraber Prost'un önerisi, günümüzdeki Gezi

Parkı üzerinde isimin ‘Gezi’ dediği yeni kentsel mekân tipolojisidir. Öngörüsü ile beraber günümüzde mekân kullanıcılarının sosyalleşebileceği Gezi Parkı’nın zeminine hazırlayan bu plan, yıkılan Kışla’nın izleri üzerinde, birbirine paralel olan iki farklı kamusal yapıyı parkın iki tarafında konumlandırır. İki bina yeşil alanın dışını kaplar. Planın en önemli özelliği Osmanlı dönemden kalan karakteristik kesitleri tekrardan yorumlamasıdır. Sırası ile Taksim Bahçesi(park), İnönü Gezisi ve kent meydanı oluşturulmuştur. Böylelikle günümüzdeki mekânsal organizasyonun zemini hazırlanmıştır.

Şekil 53. Henri Prost’un Önerisi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

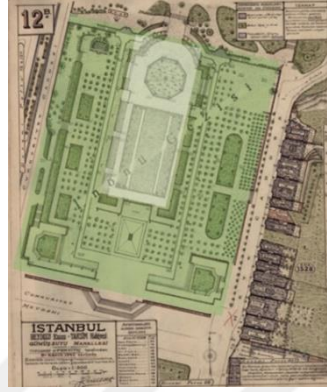
Tarihsel süreç içerisinde oluşmuş bu mekânsal farklılaşmayı tasarımın bir parçası olarak kabul eden Taksim/OBRUK projesi aynı zamanda bahsi geçen karakteristik kesitleri (park, gezi, meydan) olduğu gibi tekrar yorumlamak yerine kendi iç bütünlüğünü muhafaza ederek geçişlerine olanak verir. Böylelikle yeşilin yayılımı alanın tamamında tek tik park alanı oluşturmak yerine farklı yeşil mekân olanakları ile beraber mekânı zenginleştirmeyi hedeflemektedir.

Şekil 54. Prost'un Planı Doğrultusunda Düzenlenen Kentsel Park

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

Prost tarafından günümüze kadar olan süreçte Gezinin karakteristik özelliği korunarak tekrardan yorumlanmıştır. Parkın zemininde kullanılması öngörülen sıkıştırılmış toprak zemin insanların üzerinde rahatlıkla yürüyebileceği kullanışlı bir alan sunmaktadır. Bununla beraber park içerisinde yağmur suyunun kolaylıkla emilmesine olanak tanıyan toprak zemin tercih edilmiş olacaktır.

Şekil 56. 1939 Prost'un Gezi Planı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

Prost'un tasarımına yakın bir tasarım yaklaşımı üretilmiş olup; insanların üzerine basmadığı bir çim alanın ortasında bulunan ağaçlar yerine insanların ağaçların arasından rahatça yürüyebildiği açık alan yaklaşımı ile beraber kentsel yüzey uygulanmıştır.

Şekil 57. 1939 Gezi Parkı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

1950'lerden sonra Taksim Meydanı ve Gezi Parkı artık merkez özelliği gösteren, varış, sosyalleşme, buluşma ve aktarmanın yoğunlaştığı bir düğüm noktası haline gelmiştir.

İlerleyen süreçte The Marmara olarak isimlendirilecek Continental Oteli ve AKM kompleksinin inşası ile beraber alandaki mekânsal kapalılık hissi ve nirengi algısı da kuvvetlenecektir. Bu sayede Taksim'in merkez noktası oluşu da kuvvetlenmiştir.

Şekil 58. 1950 Senesi Gezi Parkı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

Yüzey trafik akışının önlenmesi için yüzey trafiğinin altgeçitler yardımıyla yer altına alınmasıyla beraber meydan tamamen araç trafiğine kapatılmıştır. Bu bir taraftan park ve meydanın bütüncül olarak tasarlanmasına fırsat verecek önemli bir imkânı yanında sunmaktadır. Bu doğrultuda yapılacak olan tasarım müdahalesinin, Gezi Parkı ile birlikte ortaya çıkan ve daha sonraki değişimiyle beraber mümkün hale gelen bu yeni bütüncül mekân algısını göz önünde bulundurması gerekmektedir. Çünkü meydan ve park arasındaki algısal bariyer artık bulunmamaktadır.

Şekil 59. 19 Numaralı Proje Gezi Planı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

Taksim, durakların, yeraltı yolu inşası ve ona bağlı olarak çevresel yaya bağlantılarının güçsüzleşmesi ile beraber yaşayan bir odak bölgesi olma vasfını kaybetmiştir.

Bu doğrultuda Taksim/OBRUK projesi alanın dış bağlantılarını yaya öncelikli yeşil eksenler ile kuvvetlendirerek Taksim’i eskiden olduğu gibi canlı bir hale getirmeyi hedeflemektedir. Belirsiz ve bütüncül olmayan mekân algısını, Parkın yeşil yüzeyini alanın tamamına yayarak engellemeyi çalışacaktır.

Son on yılda, alanın kitlesel deneyimi, Taksim’deki meydan ve park ikiliğini ortadan kaldırarak kentsel mekânı bütün olarak tekrar üreten bir karakterde

yorumlanmasıyla oluşmuştur. Bu çerçevede, Taksim/OBRUK Park'ın yeşil yüzeyini alanın tamamına yayarak algı bütünlüğünü tekrar kazandırmayı amaçlamaktadır.

Yaklaşım

Doğa kendi haline bırakıldığı zaman kontrolsüz bir şekilde yayılma eğilimi gösteren yapıdadır. Gelişmiş şehirlerde bile terk edilmiş mekanları hızlı bir şekilde bitkilerin sardığı görülür. Bitkiler boş mekanları yer edinerek mekânı sararak dönüştürme kapasitesine sahip olmakla beraber en zorlu kentsel koşullara da uyum sağlama özelliğindedirler. Bitkiler gerek yüzeydeki çatlaklar olsun gerekse dönel kavşak adaları olsun yüzey alanına kolaylıklar yayılma eğilimi gösterirler. Çok fazla fark edilmemekle beraber bu eğilimin kentsel ekosistem üzeninde çevresel etkisi oldukça fazladır.

Projenin önerdiği yeşilin işgali (GO) uygulaması ile birlikte, kenti yeşillendirme hareketini toplumsal bir faaliyet haline getirmeyi amaçlarken; aynı zamanda, doğanın yayılcı gücünü toplumsal katılım ile hayatın içine katarak kentin ekolojik yaşam kalitesinin yükseltilmesini benimser.

Şekil 60. 19 Numaralı Proje Önerisi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

Yöntem

Go uygulaması ile gönüllü olan katılımcılar belediyeden aldıkları tohumları kentin farklı noktalarına dağıtacaktır. Böylelikle kentin yeşile dönüşümü kendiliğinden şekillenen kolektif bir faaliyet olarak gerçekleşecektir.

Kent içerisinde boş mekanlarda, terkedilmiş parsellerde ekilen bitkiler yeşil yüzeyin artarak görünür hale gelmesine sebep olacaktır. Yeşillendirme hareketi Taksim ile başlayarak bu zeminde tüm kente yayılacaktır.

Şekil 61. 19 Numaralı Proje Yeşilin İşgali

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

Taksim için Yaratıcı Mekân Üretimi

Gezi, fazla kullanılmayan mekanların aktifleşmesi bağlamında yenilikçi bir mekânsal deneyimi simgelemektedir. Bu bağlamda yaratıcı mekânsal üretimi söyleminin toplumsal bir örneği olarak kabul edilebilir.

Önerilen kentsel proje, eski canlılığını yitirmiş olan Taksim Meydanı ve çevresi için yeterince kullanılmayan alt kent ve mekanlarının yenileyecek müdahaleleri katalizör olarak kullanan kent stratejileri üzerine kurgular. Taksim/OBRUK projesinin çıkış noktası, yaratıcı mekân üretiminin en önemli unsurlarından biri olan sanat ve sanatın değiştirici gücüdür. OBRUK projesinin amacı, yaratılan kentsel yeraltı mekanlarının ressam, sanat tarihçisi, müzisyen gibi sanatsal üretime katılan aktörlerin alana gelmesini sağlayarak kendiliğinden örgütlenme içi ortam hazırlanmasıdır. Sanat deneyimi ve özgür mekanların dışavurum noktası olan Taksim'i tekrar eski canlı haliyle buluşturabilmektir.

Kentin üretken kısmının potansiyelini arttırmak amacıyla alternatif yeraltı sanat kompleksi önerilmiştir. Taksim'in merkezinde kurulacak olan yeraltı sanat platformu, sanatçıların etkileşimli olarak halka ile buluşmasını sağlayacaktır. Bu şekildeki etkileşimli bir ortamın olması, sanatın sadece toplumsal düzeyde ilerlemesi için değil, bununla beraber mekânın yaratıcı üretimini de mümkün kılacaktır. Önerilen sanat kompleksi, kurumsal planlamadan ziyade kendiliğinden gönüllü olarak örgütlenen yaratıcı bir özgürleşme mekânı olması gerekmektedir. Kentim merkezi yerlerinde bulunmayan insanların da kapsamlıdır. Bu bağlamda Belediye mekânı 'işleten' değil, temel ihtiyaçları giderirken aynı zamanda mekâna erişim olanağını düzenlemelidir.

Mekânın yaratıcı üretimi için program çeşitliliği büyük önem arz etmektedir. Taksim Meydanı'nın her kökenden, kültürden yaşam tarzından farklı insanı aynı mekânda buluşturma özelliği ve canlılığı ön görülemeyen yayalaştırma kararı sonucunda ortadan kaldırılmıştır. Bu bağlama mekân için sanatın buluşturucu ve etkileşimi tetikleyen tarafını kullanmak gerekecektir.

Taksim için yaratıcı mekân önerisi, düşük bütçeli sanatsal etkinliklerin kent merkezinde bulunabileceği mekânları olanaklı hale getirmeyi hedeflemektedir.

Çeşitli zamanlarda esnek biçimde sanat atölyeleri, galeri ve kamusal sanat mekânlarına dönüştürülerek tekrar programlanabilecek bir açık mekân yaklaşımı tercih edilmektedir. Böylelikle gerek yeryüzünde gerekse yer altında tasarlanacak olan mekânsal kalite ile beraber hem içinden geçmekten zevk alacağı hem de sanatsal üretime katılmak isteyeceği bir ortam yaratılmış olacaktır. Bu şekilde güvenilir ve canlı bir kamusal alan oluşumunun zemini hazırlanmış olacaktır.

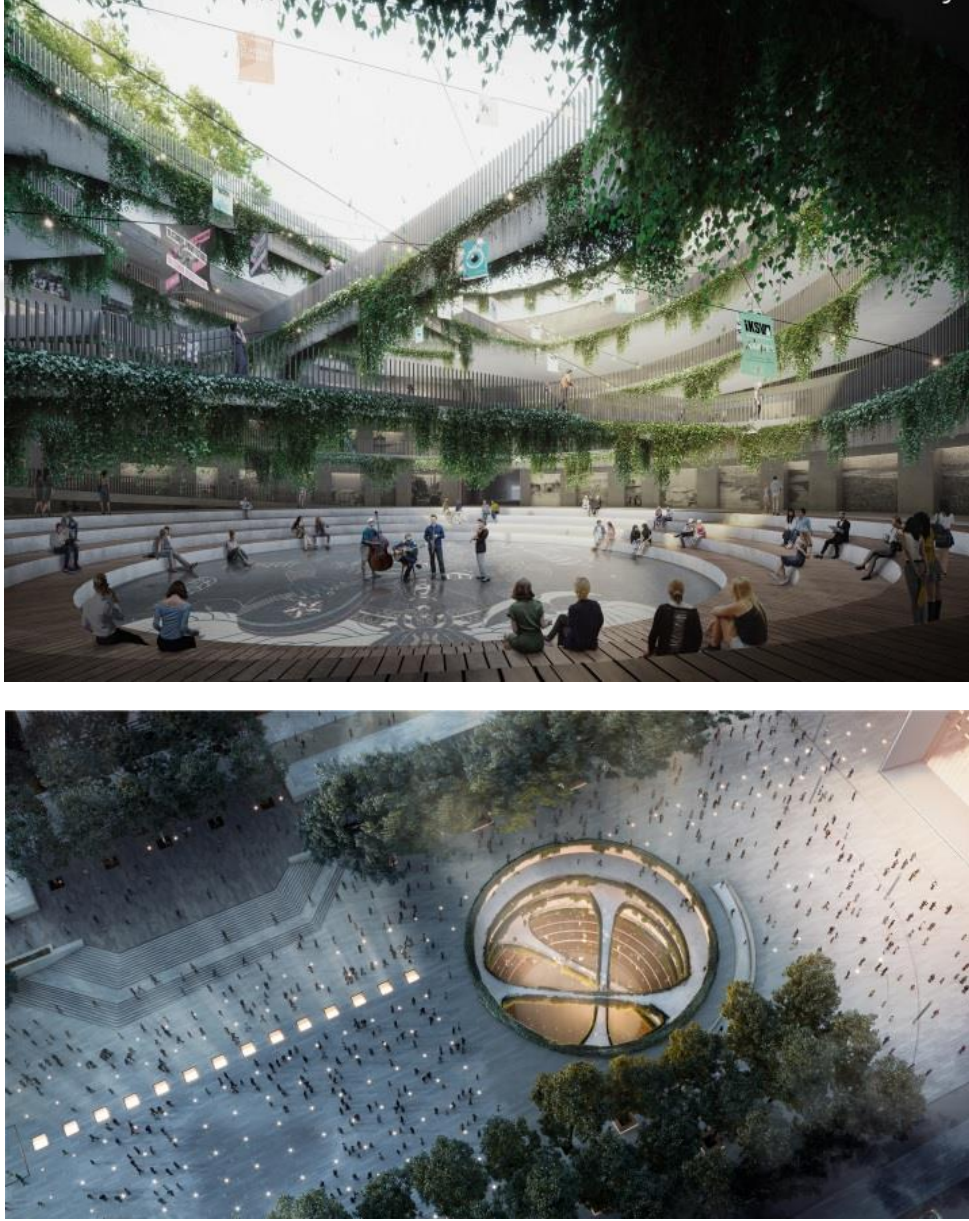
Şekil 62. 19 Numaralı Proje Dinlenme Alanı Önerisi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

Kültürel yönden çeşitliliğe sahip İstanbul gibi bir kent için sanata ve kültüre dayalı bir kentsel programın etkileşimi geliştirici olumlu bir etkiye sahip olacağı kesindir. Bu bağlamda önerilen program, kapsayıcı bir kamusal alanın ortaya çıkmasında stratejik önem arz etmektedir. Daha güçlü bir gelecek umudu geliştirmek için bütün toplumu ve kullanıcıları kapsayan bir kamusal alan gerekmektedir.

Projedeki amaç, Taksim'in, canlı yerüstü ve yeraltı mekânları ile kentlinin sanatsal üretim sürecine direkt olarak katılım sağlayacağı bir kültürel gelişim merkezi haline gelmesidir.

Taksim/OBRUK sanatı kentsel mekân deneyimlemenin ana bileşeni haline getirmeyi ile edinmek ile beraber, böylelikle kentlinin kentine olan bakışını olumlu yönde etkileyecek bir değişim sürecini başlatmış olacaktır. Yaratıcılık, barış, tolerans ve uyumlu birliktelik yakın tarihte çok fazla üzücü olay yaşamış olan mekânın imgeleri olacak ve mekân bu imgeler doğrultusunda değişim geçirecektir.

Şekil 63. 19 Numaralı Proje OBRUK Kullanımı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/#flipbook-df_12771/1/ adresinden edinilmiştir.

Eşdeğer Ödül 19 Numaralı Proje İçin Jüri Sürecinin Değerlendirilmesi

İkinci aşamaya geçişte jüri raporuna göre, ilerlemeye bağlı beş adımda gerçekleşen kavram arayışı, öneriyi kavram bakımından çok güçlü hale getiren bir anlayışa sahiptir. Obruk sadece simgesel olarak değil bununla beraber doğanın iyileştirici gücüne dikkat çekerken kamusal yaşamı şekillendiren bir göreve de sahiptir. Obruk tarafından metafor ile tanımlanan şifa kavramı, güçlü bir kentsel boşluk elde etmeyi başarmıştır. Bu açıdan öneri ilginç ve umut verici olarak değerlendirilmiştir. Tasarım, Gezi Parkı'nı daha yeşil bir açık alana çevirme potansiyeli barındırmaktadır. Cumhuriyet Caddesi, Atatürk Anıtı'ndan sonra bir kültür alanının parçası olmakla beraber önerilen açık yeşil alan için Obruk ana bağlayıcı olduğu Atatürk Kültür Merkezine kadar devam etmektedir. Gezi Parkı farklı planlar ile sınırları belirlenmiştir. Ekolojini yenilenmesi öngörülmektedir. Genel olarak bakıldığında, tasarım yaklaşımı olumlu bulunmuştur. Jüri öneriyi yaratıcı bulmuştur. Fakat projenin tutumu yerin bağlamına, gerçekleri zemininde tutarsızlığı yansıtmaktadır.

Jüri tavsiyesine göre, kentsel bağlam ile yeşil alan arasında bir ilişki olmalıdır. Obruk ve kentsel bağlam fikri projenin gücünü yansıtmaktadır. Bu doğrultuda yapısal dilin şehirci bir yaklaşım ile tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir. Kentsel bağlam ile mantık çerçevesinde ilişki kurulmalı ve günlük kentsel ihtiyaçlara yanıt vermelidir. Mevcut mekânsal hiyerarşi yapısının nasıl değiştirildiği tekrar gözden geçirilmelidir. Sınır duvarları boyunca devam eden kırsal özellikler tekrar değerlendirilmelidir. Kentte yeşilin uygulanması esnek olmalı ve kentsel koşullara göre uyarlanmalıdır. Yeraltı kamusal alanların stratejisi tekrar değerlendirilmelidir. Parkın tasarım programı ve meydan ile kesişimi yeniden değerlendirilmelidir. Parkın yeşil yapısı daha ekolojik hale getirilmelidir. Obruk 'un ölçeği, yeri çevresi değerlendirilmeli, Obruk 'un tasarımı daha açık bir şekilde anlatılmalıdır. Cumhuriyet Bulvarı ve Gezi Parkı ile yaya bağlantısı kuvvetlendirilmelidir.

Oylamaya geçişte jüri raporuna göre, projede Prost Planı'nın katmanları korunurken, toplumsal belleğin sürekliliğini güçlendirmek için kullanıcıların kentsel etkinlikleri için zenginleştirilmiş bir kentsel senaryo sunmaktadır. Yeşil alanları ile meydanı tekrar ölçeklendiren proje aynı zamanda AKM'den kentsel sahne ve güçlü

bir kültürel alan aksı sunmaktadır. Kültürel aks üzerinde kamusal yaşam üretmeyi amaçlayan aynı zamanda doğanın iyileştirici gücünün önemini vurgulayan Obruk, kentsel boşluğu tekrar konumlandırırken funiküler sistem ile birleştirmiştir. Bahsi geçen tekrar ölçeklendirme ve yer değiştirme, önceki iddiaların kesinliğini rasyonel hale getirmiştir. Yeşil alanı genişleten proje, Cumhuriyet Bulvarı ile sınırını ve Tarla başı Bulvarı ile birleştiğini kesin bir dil ile tekrar tanımlamaktadır. Fakat projenin önerdiği yeşil alanın İstiklal Caddesi'ne doğru genişletilmesi ana akışı dikkatte almayarak yaya hareketini engellemektedir. Çeşitli sivil gruplar aracılığı ile geliştirilen dijital uygulama ve toplu yeşillendirme, günlük yaşantı için çok katmanlı bir kentsel senaryo sunmaktadır. Yeşil planlamasının toplu ve gönüllü olarak geliştirilerek geleceğe taşınması fikri projenin en önemli niteliklerinden biridir. Proje Eşdeğer Ödüle layık görüldü.

2.3.5.3. Eşdeğer Ödül 16 Numaralı Proje

Proje Ekibi

Müellifler: Bünyamin DERMAN, Mimar / Dilek DERMAN, Mimar / Mehmet KADIOĞLU, Şehir Plancısı / Redife KOLÇAK, Peyzaj Mimarı

Danışmanlar: Mustafa AKKAYA, Aydınlatma Uzmanı / Gülay ZORER GEDİK, Akustik Danışmanı / Neşe YÜĞRÜK AKDAĞ, Akustik Danışmanı / Sibel SARIKAYA, Yangın Danışmanı / Nur URFALIOĞLU, Restorator Mimar / Emre ILICALI, İnşaat Mühendisi / Yeşim DEMİR, Grafik Tasarımcı / Britta NAGEL, Müze Plancısı, Sergi Tasarımcısı / Serhan ÇAYCILAR, Makine Mühendisi / Yusuf TIMBİR, Yapı mühendisi / Selahattin ÖZDENİZ, Elektrik Mühendisi / Tanju ÖZELGİN, İç Mimar, Endüstriyel Tasarımcı / Günnur ÖZSOY, Sanatçı / Semih ALTIN, Çevre Mühendisi Yardımcılar: Berk ÖZDEMİR, Mimar / İsmail Hakkı TUNÇAY, Mimar / Hasan ÖGÜT, Mimar / İdil DERMAN, Mimarlık Öğrencisi

Projenin amacı, yıllar içerisinde meydanlara yapılan farklı müdahaleler ile birlikte, meydanların yaşam alanı olmaktan çıkarak bir geçiş alanını evrilmesiyle kimliğini kaybetmesine karşın, meydanın tekrar ülkenin ve kentin belleği haline gelerek gece ve gündüz yaşayan herkesin ve her şeyin meydanı olmasıdır.

Mimari mekân dediğimiz sadece bir yer olmaktan öte kurgusu biçimlenişi tarihi, çevresi ile kurduğu ilişki ile birlikte bir yaşantının tanımınıdır.

Her kullanıcı ile farklı deneyimlenen, anlam bulan bir yaşam alanına dönüşmesi için nesne ve özne etkileşiminin olması gerekmektedir. Tasarlanan mekân, zamandan soyutlanmayan bir nesnedir. Mekânın algısını, hareketin yönü kullanıcının duygusal ve düşünsel bakış açısı farklılaştırmaktadır. Mekânsal deneyim, içinde bulunulan zamana ait parçaların oluşturduğu mekânın keşfidir. Meydanlar, sokaklar, parklar kent kültürünü yansıtan kentsel mekanlardır. Taksim Meydanı ve çevresi tekrar düzenlenirken projenin tasarımının ana fikri, mekânın diyalektikidir. Yani tasarlanan mekânın her kullanıcıyla farklı deneyimlenerek anlam kazanmasıdır.

Kent Sahnesi Olarak Taksim Meydanı

Proje kapsamında meydanın kentle ve mevcut çevresel dokusu ile ilişkisi incelenmekte, meydan yaşanan ve izlenen bir kent sahnesi olarak görülmektedir. Bu bağlamda mekânsal deneyimin bellekle ve hareket yönüyle ilişkisi üzerine çalışılmıştır. Mete Caddesi, Cumhuriyet Caddesi, Talimhane, İnönü Caddesi, Tarlabası Bulvarı, Sıraselviler, İstiklal Caddesi meydan yaklaşımları düzenlenmiştir. Bu bağlamda meydanı saran ve kimliğini oluşturan Gezi Parkı, Atatürk Kültür Merkezi, Günay Bloğu Apartmanları, Taksim Maksemi, Taksim Cami ve Cumhuriyet Anıtı gibi Taksim'in ayrılcı noktaları ile meydanın mekânsal ilişkisi tekrar yorumlanmıştır.

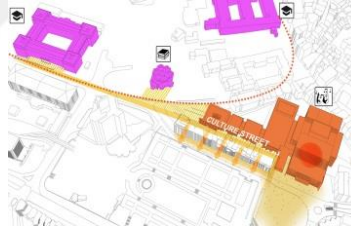

Şekil 64. 16 Numaralı Proje Önerisi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Önerilen peyzaj düzenlenmesiyle; Taksim Meydanı'nda, mekânın kullanımının organizasyonuna yardımcı olan ve hareket sürecini düzenleyen köklü yüksek ağaçların varlığı arttırılmıştır. Taksim Meydanı'nın Land marklarından biri olan Taksim Cumhuriyet Anıtı'nın meydanın her tarafından görülmesine özen gösterilmiştir. Zemin ve cephe arasında ilişki düzenlenirken, Güney Bloğu Apartmanları, Atatürk Kültür Merkezi, Taksim Cami ve Gezi Parkı meydanı tanımlayan ve sınırlandıran faktörler olarak değerlendirilmiştir.

Ağaçların altında kafeler ve oturma alanları gibi kentlinin etkileşime gireceği, sosyalleşeceği alanlar oluşturulurken, aynı zamanda meydan festival, konser, sergi ve kutlama gibi çeşitli kullanım alanları için alt yapı oluşturacak şekilde düzenlenmiştir. Meydan tarafından Tarlabası bulvarının başlangıç noktasında yapılan kademeler yardımıyla kay kay pistleri, kuru havuzlar, seyir bankaları oluşturulmuştur. Taksim'in ismini aldığı Taksim Maksemi esi sular ile buluşturulması sağlanmıştır. Atatürk Kültür Merkezi ve Meydanı'nın kesiştiği noktada tasarlanan yansıma havuzu ile birlikte mekân belliğindeki kültür merkezinin konumuna vurgu yapılması amaçlanmıştır.

Şekil 65. Eğitim Binaları ile Entegre Edilmiş Yeni Kültür Sokağı Aksı

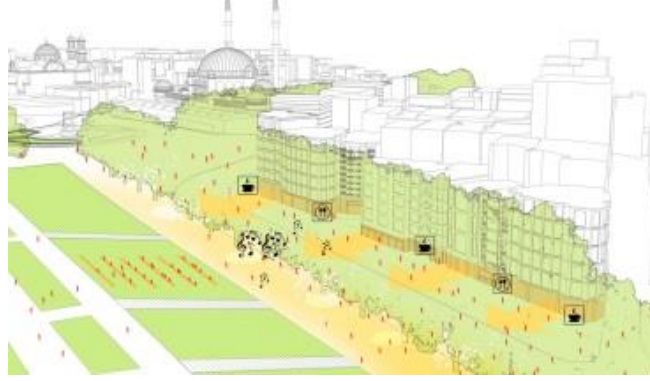
Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 66. 16 Numaralı Projeye Göre Mete Caddesi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

16 numaralı projeye göre; Mete Caddesinde zemin seviyesinde artan sosyal fonksiyonlar ile yeni kültür sokağına bağlanan alt geçitler olarak hizmet verebilir.

Şekil 67. 16 Numaralı Proje Cumhuriyet Caddesi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Cumhuriyet Caddesi boyunca olacak dükkanlar, kafeler ve sokak sanatı ile Taksim'in kültürel ve sosyal yapısı güçleniyor

Şekil 68. Ağaç Altın da ki Dinlenme Alanları

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 69. 16 Numaralı Proje Yeni Taksim Meydanı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

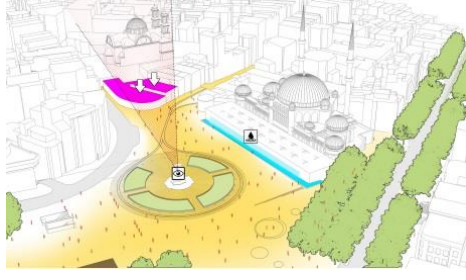
Şekil 70. 16 Numaralı Proje İçin Taksim Bahçesi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 71. 1910 Taksim Bahçesi Tasarımı Yeni Peyzaj Sınırlarına Adaptesi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 72. Görüşü Engelleyen Bina Yüksekliklerinin Azaltılması

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Meydan ile kilise arasındaki görüşleri engelleyen binaların yükseklikleri azaltıldı.

Taşıtlar için Yol

2013 senesinde Taksim Meydanı için yayalaştırma çalışmaları neticesinde trafiğe açılan yeraltı araç yolu, mekânın kullanımına ilişkin herhangi bir yarar sağlamadığı gibi mekânı ölçeksizleştirmiştir. Aynı zamanda Meydanı hareketsizleştirerek özellikle akşam saatlerinde kullanıcılar için ıssızlaştırmıştır. Yeraltı araç geçidi Cumhuriyet Caddesi ve Tarlabası Bulvarı'nın yol kimliğine zarar vererek, Haliç'e doğru uzanan bulvarın yaya akışıyla birlikte Taksim Camii'nin meydan ile oluşturduğu ilişkiyi problemli hale getirmiştir.

Şekil 73. Cumhuriyet Caddesi Araç Trafikinin Yer Altına Alınması

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Projenin önerisi, yeraltında olan araç dolaşım hattının yerüstüne alınmasıdır. Gidiş-geliş olarak düzenlenen ağaç yolu ile meydan ve etrafının sınırlarının belirlenmesi, iki tarafı ağaçlandırılmış yaya yollarıyla mevcut doku ile ilişkilendirilmesi, Cumhuriyet Caddesi, Tarlabası Bulvarı ve İnönü Caddesi'nin kimlik

kazanması, bahsi geçen ana ulaşım noktalarının Taksim Meydanı yaklaşımlarının ön planı çıkarılması, Tarlabası Bulvarı yaya akışının rahatça gerçekleşmesi ve meydanın hareketlenmesi önerilen projenin ana hedefleri arasındadır.

Şekil 74. Gezi Parkı Çevresinin Yeşil Ağaç Dokusu ile Kuvvetlendirilmesi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Projenin önerisi Mete Caddesi hizasındaki Kütüphane çıkmazının Taşkıışla, Atatürk Kitaplığı ve AKM'yi birbirine bağlayan bir kültür sokağı olarak düzenlenmesidir. Ayrıca proje hedeflerinin arasında, Mete Caddesinin şerit sayısı azaltılarak trafik akışının azaltılması bu bağlamda genişleyen yaya yollarıyla Gezi Parkı ve park tarafına bakan bloklar boyunca zevkli bir yaya akışının sağlanması vardır. Genişleyen yaya yolunun hem Mete Caddesi hem de Kültür Sokağı'na bakan blokların zemin katlarının açık alan olarak kullanılmasına olanak tanıyacak ve iki sokağın birbiri ve park ile bağlantısını sağlayacak olan kafe, restoran gibi sosyal mekanların kullanımına olanak sağlayacağı ön görülmektedir.

Şekil 75. Yeni Dikilen Ağalar ile Meydan ve Çevresinin Kimliğini Geri Kazanması

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Gezi Parkı

Gezi Parkı'nın girişine yapılmış basamaklar ve basamaklar ile yükseltilmiş olan geniş bir teras, gerek meydana yapılacak olan törenlerin kolaylıklar izlenmesi gerekse, parka anıtsal bir giriş oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Girişin iki tarafında rampalar bulunmaktadır. Önerilen proje de Taksim Meydanı ile Gezi Parkı'nın irtibatı Prost'un planı doğrultusunda planlanmıştır. Hem parka açılan bir teras hem de konser miting gibi meydana farklı etkinlikler için parkın girişi sahne olarak kullanılabilir. Topçu Kışlası'nın mekânsal izi parkın etrafını saran yoğun miktardaki yüksek ağaçlarla mekânsal bellekteki konumunu belirtirken aynı zamanda Taksim Meydanı'nı mekânsal ölçekte tanımlar. Gezinti alanı olarak tanımlanan parkın üst giriş kotu, panorama terası ve etkinlik alanıdır.

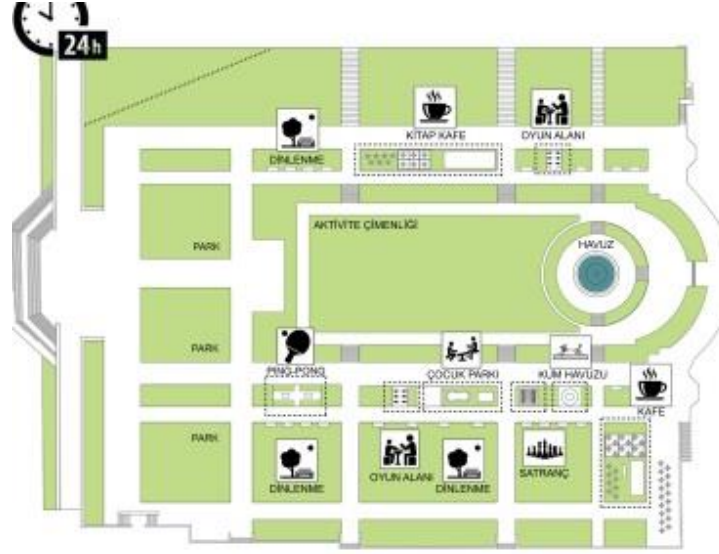
Şekil 76. Meydanda Ağaçlar Altında Dinlenme Alanı

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 77. 16 Numaralı Proje Gezi Parkı'nın Üst Kotları

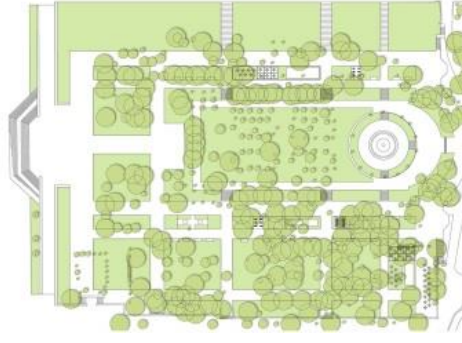
Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 78. Park Aktiviteleri

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Parkın alt mekânı ise; çim peyzajı ve mevcut ağaçların taşınması ile farklı etkinlikler için bir kent alanına çevrilmiştir. Bu kent alanı, yıkıldığı vakte kadar avlusunda futbol maçlarının oynandığı ve konserler verildiği kışlanın Taksim Stadi olarak anıldığı günlere gönderme olarak, yaz geceleri açık hava sinema gösterilerin yapılacağı sergilerin düzenlendiği kışın ise buz pistine dönüştürülen bir alana dönüştürülmesi önerilmiştir. 1910 senesinden günümüzde kadar ulaşabilen parkın bitiminde bulunan Taksim Bahçesi, 19.yüzyılda yapılaşmaya başlayan bölgenin konut alanları için tasarlanmış kent yeşilidir. Prost'un planında Gezi Parkı peyzaj özelliklerinden farklı tutularak orijinal durumuna göre, kıvrımlı yollarla serbest düzende tasarlanmıştır. Projenin önerisi aynı yaklaşım korunarak Taksim Bahçesi için mevcuttaki ağaçları muhafaza ederek orijinal bir peyzaj dili kullanmaktır. 1949 yılında Taksim Bahçesi ile Harbiye'den gelen yeşil aksı ve yayayı birbiri ile etkileşime girmesini sağlamak ve birbirine bağlamak amacıyla inşa edilmiş olan yaya köprüsü proje kapsamında bir yeşil ulaşım ve manzara koridoru olarak değerlendirilmiş, köprünün parkla bağlantı rampaları tekrar düzenlenmiştir.

Şekil 79. Mevcut Ağaçlar

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 80. 16 Numaralı Projenin Önerisi Olan Ağaçlar

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Taksim Bellek Müzesi

Mekânın belleği içerisinde geçmişe ait birçok iz barındırır. Geçmişini bilmek, tekrar canlandırmak amacıyla değil geleceği tasarlarken kaybolmamak, kim olduğunu unutmamak için önemlidir. Taksim'in sadece İstanbul tarihi için değil Türkiye tarihi için de önemli bir parça konumdadır. Bu saygınlık ile beraber araç yolunun yer üstüne alınması ile işlevini kaybeden Cumhuriyet Caddesi yeni bir mekânsal tasarım ile birlikte Taksim Bellek Müzesi'ne çevrilmiştir. Bu müzede Maksem'den Taksim Stadı'na, yıkılarak kent parkına çevrilen Kışlaya, 1 Mayıs olaylarından Gezi direnişine kadar devam eden mekânın tarihi birbiriyle etkileşimli bir anlatım ile sergilenecektir. Taksim Meydanı günlük etkinliklerin merkezi haline gelmişken meydanın altı ise mekânın belleğini korumaktadır. Sergi, müze, konferans gibi farklı etkinlikler

insanların kullanımına sunulan bu negatif mekân meydanın kullanımına ilişkin katkıda bulunan yeni bir landmark olmuştur. Müzenin girişi Prost planı ile uyumlu olarak Gezi Parkı'nın Cumhuriyet Caddesi tarafından Taksim Meydanı'na doğru bakan köşesinde bulunur. Bu sayede meydanla feniküler hattı, metro ve metro çıkışlarıyla ilişkilendirilmiştir. Müzenin tavanında bulunan pencereler sayesinde meydan ile müze arasında etkileşim sağlanırken görsel bağ güçlenmiş olur.

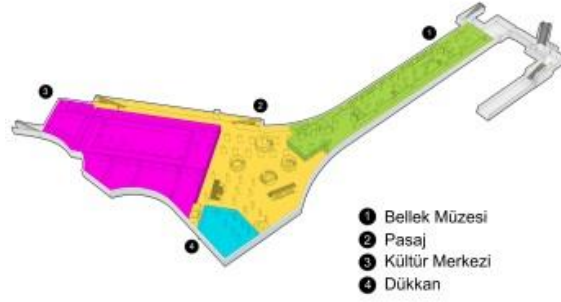
Şekil 81. 16 Numaralı Proje Üstten Görünüş

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

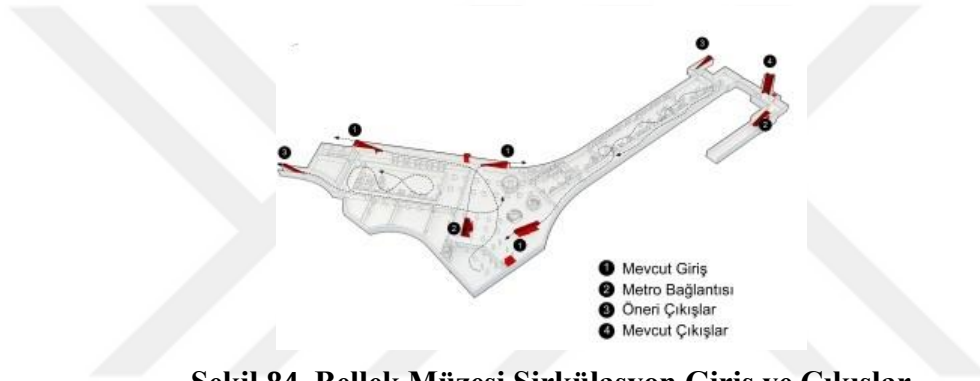
Şekil 82. Bellek Müzesi

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 83. 16 Numaralı Proje Program

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Şekil 84. Bellek Müzesi Sirkülasyon Giriş ve Çıkışlar

Kaynak: Konkur. (2020, 11 Eylül). *Taksim kentsel tasarım yarışması*. 20 Nisan 2024 tarihinde https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/#flipbook-df_12755/1/ adresinden edinilmiştir.

Eşdeğer Ödül 16 Numaralı Proje İçin Jüri Sürecinin Değerlendirilmesi

İkinci aşamaya geçişte jüri raporuna göre, proje önerisinin Taksim Meydanı'na yaklaşımı, yaşanabilen ve izlenebilen hareketli bir kent sahnesidir. Projenin yönetime dayalı yaklaşımı ise, alana farklı güzergahlardan mekânsal yaklaşımına dayanmaktadır. Bu doğrultuda önerinin amacı, AKM, Gezi Parkı, Aya Triada Kilisesi, Taksim Su Deposu ve Cumhuriyet Anıtı gibi land mark olan yapılar göz önünde bulundurularak meydanın etrafı ile olan ilişkisini tekrar yorumlamaktır. Öneri, mekânsal büyüme ve başkalaşım, meydan sınırları, bağlantılar, mekânsal çerçeve ve bu çerçevenin Gezi Parkı'na olan etkisi, sosyal programlar ve olumlu olarak değerlendirilen park programı yönünden meydana yaklaşımlarını sistematik bir şekilde izah etmektedir. Önerinin üst ölçekteki yeşil bağlantıları vurgulayan yaklaşımı

ve yeşil hatlar ve sosyal programlar yardımıyla çevredeki caddelerin ve sokakların tekrar canlandırılması olumlu olarak değerlendirilmiştir. Gezi Parkı'nın mekânsal tasarımı için olan öneri, biçimsel dilini koruyor ve çimlerin ekilmesiyle daha okunaklı bir hale getirmesini sağlamasıyla çok net ve güçlü bulunmuştur. Açık alan etkinlikleri için yerüstünden ziyade yeraltı ve müze kullanımı olumlu olarak değerlendirilmiştir. Fakat karenin tekdüze yüzey özellikleri tasarım niteliğini azaltmaktadır.

Jüri tavsiyesine göre, proje alanı için kentsel aktiviteler ve işlevler aracılığı ile daha belirgin bir mekânsal kimlik kazandırılmalı, kentsel yaşam kalitesi ve kamusal alan değerleri geliştirilmelidir. Proje önerisi, Sosyal örüntünün mekânsal açıklaması ile beraber Kültürel sokağının mekânsal niteliğini tekrar değerlendirmelidir. Meydan ve etrafı için ağaç sınırları, metro çıkışı, peyzaj gibi konularda verilen tasarım kararları olası kamusal faaliyetlere ve yaya akışına dayalı ve detaylı bir şekilde geliştirilmelidir. Ayrıca jüri önerisi, park programı ve parkın doğu-batı aksının etrafının meydan ile ilişkilendirilerek detaylı bir şekilde tanımlanmasıdır. Jüri, Gezi Parkı'ndaki güçlendirilmiş ağaç sınırları ile çevrili birleşik çim önerisi onaylamaktadır. Fakat park ve Taksim Bahçeleri için detaylı bir strateji geliştirilmelidir. Otobüs durakları ile müze arasındaki ilişki gözetildiği kadar yerüstü ve yeraltı arasındaki kesitsel ilişkilerde dikkate alınmalıdır. Yansıtma havuzu tekrar ölçeklendirilmelidir. Gezi Parkı'nın yeni ağaç dikim ve mevcutta bulunan ağaçları için planlar geliştirilmelidir.

'Kentsel Mekânın Belleğinin Geleceğin Vizyonu ile Birleştirilmesi' projesi temelde yeşil programı genişletmekle beraber Gezi Parkı'nın rehabilitasyonuna dikkat çekmektedir. Proje önerisi, Taksim Meydanı'nı üstünde düşünülerek hayat sahnesinde yaşanması gerekli bir kentsel sahne olarak tanıtmaktadır. Yoğun insan kullanımı ve çeşitli faaliyetler yeni kent parkı tarafından kullanıcıya sunulmaktadır. Projenin Cumhuriyet Bulvarı boyunca yüzeydeki trafiği alarak yer altı mekanını ise müzeye çevirmesini mimari olarak iyi açıklamaları ve detayı tanımlamalar yapmaları gerekmektedir. Yeşil kenarlar ile tekrar tanımlanan Taksim Meydanı, insanlar için gündelik hayatları içerisinde bir kent sahnesi sunuyor. Fakat Aya Triada Kilisesi'nin önünde bulunan yapılar içine öneri tekrar değerlendirilmelidir (Alan Kilise Vakfı'na aittir).

Oylamaya geçiş jüri raporuna göre, park'ın gelecek kuşaklar için en az müdahale ile zenginleştirilmesi ve şehrin ortasındaki yeşil parkın özleminin karşılanması projenin en değerli tarafıdır. Projenin Taksim Bahçesi kısmı ve bu bölge geliştirilen peyzajın mevsimler değişimin dikkate alınarak yapılması jüri tarafından büyük beğeni toplamıştır. Aynı zamanda yeşil bağlantılara dikkat çeken proje fikri, meydan ve park için gömülü yeşil bir manzara sunan ağaçların yoğunluğunun fazlaştırılması güçlü bulunmuştur. Fakat yeşil görüntünün sürdürülebilirliği ve bakımı sorgulanmıştır. Ağaçların büyüme hızı göz önünde bulundurularak ayrıntılı bir dikim programı geliştirilmelidir. Proje Eşdeğer Ödüle layık görüldü.

Jüri tavsiyesine göre, proje önerisi engelli kullanıcılar için erişilebilirlik programı uygulanmalıdır. Yüzeydeki toplu taşıma hareketlerinin kurgulanarak detaylıca açıklanmalıdır. Ayrıca dolmuş de otobüs durakları, taksi yolları düşünülmelidir. Bir sıra kent mobilyası büfe ve küçük perakende alanları Cumhuriyet Bulvarı ile kenarı boyunca tanıtılabilir. Yer altı müzesi ile yer altı müzesi arasındaki ilişki kuvvetlendirilerek, bütünleştirilebilir. Ayrıca ışık alması için delikler ve ek girişler eklenmesi önerilebilir. Taksim Meydanındaki kaldırım yapıları ve sert peyzaj kimliği ayrıntılı bir şekilde açıklanmalıdır. Projenin hedeflediği yoğun kentsel ormanı oluşturabilmek için dikilecek olan yeni ağaç türlerinin standartları ile mevcutta bulunan yeşil yapı uyumlu olmalıdır. Önerilen yeşil alan oluşturulması için zaman ölçeğini göz önünde bulundurularak ayrıntılı bir tasarım yapılmalıdır. Bu bağlamda ilgili meslek grupları ile iletişim haline olunması çok önemli bir faktördür.

2.4. Yarışma Projelerinin Göreceli Değerlendirilmesi

Bu bölümde, genel olarak meydanlar için ortaya konmuş olan ve birinci bölümde açıklanan ölçütler göz önüne alınarak, eşdeğer ödüle layık görülen üç proje değerlendirilmiş ve tablo haline getirilmiştir.

Eşdeğer ödüle layık görülen projelerin tasarımında ön çıkan ortak hususlar öncelikle meydana ait tarihi mirası koruyarak aynı zamanda günümüzdeki ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte tasarım prensibinin benimsenmiş olmasıdır. Bununla beraber Taksim Meydanı ve çevresini eski hareketliliğine kavuşturarak, toplumsal etkinlikler ve uzlaşma için ortak zemin olmasının sağlanmak istenmesidir. Gezi Parkını

etkinliklerin, dinlenme alanların olduğu bir alana dönüştürmek, aynı zamanda karşılıklı etkileşime olanak sağlayan alanların oluşturulmaya çalışılmasıdır.

Buna ek olarak Gezi parkı ve Taksim Meydanı'nın çevresiyle olan etkileşimi yetersiz bulan üç eşdeğer ödüle sahip projenin ortak kaygısı ulaşım kolaylığı ve erişebilirliği artırma hususu olurken önerdikleri çözüm önerileri ve ana ulaşım aksları konusunda farklı yaklaşımlar benimsemişlerdir. Aynı zamanda üç eşdeğer ödüle sahip proje araç trafiğinin yeraltına alınmasının Taksim'in bütünlüğüne zarar verdiği ve çevre ile ilişkisini sekteye uğrattığı hususunda ortak bir düşünceye sahiptirler.

Üç eşdeğer ödüle sahip projede odak noktası ve meydanın kimliğini oluşturan ortak noktalar Cumhuriyet Anıtı, Atatürk Kültür Merkezi, Gezi Parkı olarak değerlendirmektedir. Bazı projelerde bu landmarklara başkaları da eklenmektedir. Projelerde farklılaşan hususlara bakarak kendi içlerinde değerlendirme yaptığımızda;

15 numaralı eşdeğer ödüle sahip proje için en önemli tasarım kaygısı arasında bulunan mekânsal kurgunun Cumhuriyet Anıtı, Gezi Parkı, Atatürk Kitaplığı, İstiklal Caddesi ve Sıraselviler bağlantısı, Talimhane'nin meydana uzanan kısmı, Atatürk kitaplığı çevresinde gelişmekte olup; proje kentsel erişebilirliği arttırmak için İstiklal caddesi, Taksim ve Geziyi Maçka'ya bağlayan yaya köprüsünü önerisini ön planda tutmaktadır. Aynı zamanda Taksim, Gezi Parkı ve İstiklal 'in bağını kuvvetlendirerek kullanım alanının arttıracak yeni tramvay hattı önermektedir.

19 numaralı eşdeğer ödüle sahip proje için ise, ana prensipler: Gezi Parkı'nın yeşilini tüm alana yaymak, betona karşı toprak zemin kullanmak gibi yeşil alanın devamlılığını kullanarak meydanın çevreyle olan bağlantısını güçlendirmektir. Bu sayede Taksimden başlayarak tüm kentin yeşillenmesi hedeflenmektedir.

Buna ek olarak, Kadırgalar Vadisi'ne oturan Maçka Demokrasi Parkı ve Kongre Vadisi ile birleşmesi önerilmektedir. Taksim bu şekilde, Harbiye Dolmabahçe tarafına uzanan geniş yeşil bölgenin merkezi haline gelecektir. Görüldüğü üzere 19 numaralı eşdeğer ödüle sahip proje strateji olarak erişim ve bağlantı ilişkini kuvvetlendirmek için Taksim'in etrafındaki yeşil alanlar ile etkileşimi artırma prensibini benimsemektedir.

19 numaralı eşdeğer ödüle sahip proje belirsiz ve bütüncül olmayan mekân algısına çözüm olarak yine yeşil yüzeyi alanın tamamına yaymak olduğunu

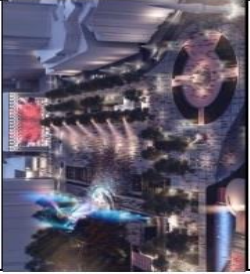
söylemektedir. Ayrıca kentin üretken kısmının potansiyelini arttırmak için yeraltı sanat kompleksi önerisinde bulunmaktadır. Bu yönüyle de diğer eşdeğer ödüle sahip projelerden ayrılmaktadır.

16 numaralı eşdeğer ödüle sahip projeye baktığımızda, meydanın yaşam alanı olmaktan çıkarak geçici bir alana dönüşmesine karşın yeniden ülkenin ve kentlinin belleği haline getirmek amacıyla tasarımına yön verdiği görülmektedir. Taksim Meydanı'nı yeniden düzenlerken mekânın diyalettirliğini yani her kullanıcı için farklı deneyimler ile farklı anlamlar kazandığına vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda meydanı kent sahnesi olarak görmektedir. Çalıştığı kısım mekânsal deneyimin bellekte ve hareket yönüyle olan ilişkisi üzerinedir. Bu noktada diğer eşdeğer ödüle sahip projelerden ayrılmaktadır. Üç eşdeğer ödülde temel tasarım kaygısı olan kolay ulaşım ve erişebilirlik problemine karşın Mete Caddesinin şerit sayısını azaltarak, trafik akışının azaltılması ve bu bağlamda yaya yollarının park tarafına bakan blokları boyunca zevkli bir yaya akışının sağlanmasıdır. Aynı zamanda etkileşimi sağlamak için Taksim Bahçesi ile Harbiye'den gelen yeşil aksı birbirine bağlamak amacıyla yaya köprüsü inşa edilmesini önermekte ve yeşil ulaşım olarak değerlendirmektedir.

16 numaralı proje mekânın kimliğini oluşturmada önemli gördüğü noktalar: Gezi Parkı, Atatürk Kültür Merkezi, Güney Bloğu Apartmanları, Taksim Maksemi, Taksim Cami ve Cumhuriyet Anıtıdır.

Taksim belleğini korumak için ise; Cumhuriyet Caddesini yeni bir mekânsal tasarım ile Taksim Bellek müzesine çevirmeyi önermektedir. Bu yönüyle diğer eşdeğer ödüllerden ayrılmaktadır.

Tablo 3. Ödül Alan Projelerin Ölçütlere Göre Değerlendirilmesi

Sosyal Mekan ile İlişkisi	Kültürel-Sosyal Talepler	Aidiyet Duyusunu	Çevre ve Meydan İlişkisi	Peyzaj Düzenlemesi	Yaya Ulaşım İlişkisi
Eşdeğer Ödül 15 Numaralı Proje Taksim ve Gezi Park'ının bağlantı noktaları fazılaştırılarak kenti ile etkileşimine olanak sağlamaya çalışılmıştır.	Yeni düzenlemede esnek kullanım alanları oluşturulacaktır. Açık hava etkinlikleri gerek geçici gerekse mekansal organizasyon alternatifine sahip olacaktır. Park alanı içerisinde geçici etkinlikler için çekim noktaları ve pasif alanlar beraber bulunacaktır.	Toplumsal bellek ve aidiyet duygusunu aktarmada yalnızca Gezi Park'ının geçmişi ve Taksim'in sembolik travmayı ile sınırlı kalmıştır.	Önerilen alternatif bir yaya akışını ve bağlantılarını yükseltilmiş yapı şeklinde yaratma fikri beraberinde yükseltilmiş yapının bulunduğu alandaki çevreyle etkileşimini kaptaması olasılığını getirmesi muhtemeldir.	Gezi Parkı ve çevresini ağaçlandırarak yeşili yaymak ve ağaç altlarında dinlenme alanları oluşturmak.	Kentsel erişilebilirliğin artırılması amacıyla, İskiklal Caddesi, Taksim ve Geziyi Maçka'ya bağlayan yaya köprüsü kullanılmıştır. Taksim Meydanı'ndan İstanbul'u görmeye imkân tanıyan yaya köprüleriyle kullanıcılarına yeni bir deneyim sunmaktadır.
Eşdeğer Ödül 19 Numaralı Proje Yeşil alanın devamlılığını kullanarak meydana sosyal mekanlar ile ilişkisini kuvvetlendirmeye çalışılmıştır.	Sosyalleşme alanları oluşturmak için Gezi Parkı'na açılan teraslar, parkın karakterini yansıtmaktadır.	Yeşil alan vurgusu toplumsal bellek ve aidiyet duygusunun önüne geçmiştir.	Obruk kavramı meydana tarihine aykırı olmakla beraber alandaki değişimleri ve içine yerleştirilen aktivitelerle ziyaretçileri hem geçmiş ile hem çevre ile ilişkisini koparmaktadır.	Go uygulaması ile göndüllü olan katılımcılar belodiyeden aldıkları tohumları kentin farklı noktalarına dağıtacaktır. Böylelikle kentin yeşile dönüşümü kendiliğinden şekillenen kolektif bir faaliyet olarak gerçekleşecektir.	Obruk strateji olarak Taksim'in etrafındaki park ve yeşil alanlar ile etkileşimini artırarak erişim ve bağlantı ilişkisini kuvvetlendirmeyi hedefler.
Eşdeğer Ödül 16 Numaralı Proje Mete Caddesi'nde zemin seviyesinde artan sosyal fonksiyonlar ile yeni kültür sokakına alt geçitler olarak hizmet verebilir. Bu sayede sosyal mekan ile ilişkisi sağlanabilir.	Ağaçların altında, kafeler ve oturma alanları gibi kentinin etkileşime gireceği, sosyalleşeceği alanlar oluşturulurken, aynı zamanda festival, konser, sergi gibi çeşitli kullanım alanları için alt yapı oluşturulmuştur.	Toplumsal bellek ve aidiyet duygusunu aktarmak için oluşturulan Bellek Müzesi yapıyı gereği sahipliği olduğu belleği yansıtır. Söz konusu bellek mekan içinde sergilenen bile o anı sabitleme mekanı değişime uğratır.	Taksim Meydan'ın kent sahnesi olarak gürecek tasarlanmaktadır. Meydan'ın kente ve mevcut çevresel doku ile ilişkisini korumak için mekansal deneyimin bellekle ve hareket yönüyle ilişkisi üzerinde çalışılmıştır.	Önerilen peyzaj düzenlemesiyle Taksim Meydan'ında, mekânın kullanımının organizasyonuna yardımcı olan ve hareket sürecini düzenleyen köklü yüksek ağaçların varlığı artırılmıştır.	Yer altında olan dolaşım hattının yer üstüne alınmasıdır. Gidiş-geiş olarak düzenlenen ağaç yolu ile meydan ve etrafının sınırlarını belirlemesi, iki taraflı ağaçlandırılmış yaya yolları ile mevcudatının ilişkilendirilmesi hedeflenmiştir.

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

SONUÇ

Kamu kelimesinin, yapılan araştırmalar sonucunda tüm halk anlamına geldiği ve bunun sonucunda kamusal alan kavramının kamuya ait olan yani tüm halkı içine alması ve tüm halka ait olması aynı zamanda halkın yapısına empoze edilmesi gerektiği saptanmıştır. Bu bağlamda kamusal alanlar; herkesin erişim sağlayabileceği, toplumun genel faydası için düzenlenmiş, ortak yaşam alanlarını ve mekânlarını ifade etmektedir.

Araştırma verilerine göre kamusal alanlar, çevreleri ile ilişkisini düzenleyerek veya yönlendirerek kent yaşamına katkı sağlamaktadır. Planlanmış veya doğal olarak oluşmuş olmalarına rağmen genellikle kentin ana bileşenlerini oluşturdukları saptanmıştır. Bu doğrultuda kamusal alanlarda yaşanan tüm etkileşimler ve toplumsal ilişkiler kentsel kùltürün oluşmasında ve şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu noktadan hareketle şehirdeki kamusal alanlar, geçmişe ait izleri taşıyarak toplumsal belleğin oluşmasına da katkı sağlamaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda kent hayatında insanların en çok tercih ettiği kamusal alanlardan birinin meydanlar olduğu gör÷lmektedir. Bu bağlamda meydanların tasarımı kent için son derece önemlidir.

Yapılan araştırmalara dayanarak meydanların, kamusal alan olarak bir şehrin kimliğinin sembol÷ olduğu ve şehrin ekonomik, sosyal ve kùltürel yaşamına ayna tutan önemli mekanlar olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda Bir şehre ait meydanları inceleyerek, şehrin kentsel bağlamını tanımlayan unsurlara da erişim sağlayabiliriz.

Araştırma sonuçlarını diğer bir perspektiften değerlendirdiğimizde, kent meydanlarının aynı zamanda demokratik alanlar olarak gör÷ldüğu ve bunun da meydanların şehrin kimliğinin belirleyen bir diğer işlevi olduğu açıktır. Bu bağlamda meydanların toplum ve siyasi iktidar arasında iletişim kurmak amacıyla da kullanılan kamusal alanlar olmasından dolayı politik bir tarafı da mevcuttur. Bununla beraber araştırma sonucunda meydanların geçmişi yeniden canlandırmasında etkili bir tarafı olması sebebiyle, baskın olan otoritenin değişim isteğinin amacı haline de geldiği gör÷lmektedir. Buradan yola çıkarak meydanların, mevcut otoritenin istekleri doğrultusunda değil, halkın çıkarları doğrultusunda tasarlanması gerekmektedir.

Türkiye için gerek konumu gerekse tarihsel süreçteki izleri ile en çok dikkatli üzerine toplayan kamusal alan Taksim Meydanı olduğu araştırmalar sonucunda görülmüştür. Öneminin sebebi, tarih çerçevesinde birçok önemli olaya ev sahipliği yapmış olması ve aynı zamanda kent kullanıcılarının sesini otoriteye duyurması açısından da oldukça önemlidir ve kent belleğinin önemli bir kısmını oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple Taksim Meydanı'nın tasarlanması kent için büyük önem arz etmekte ve titizlikle yapılmalıdır.

Taksim Meydanı'nın, Cumhuriyet yılları ile birlikte Ulus Devlet ideolojisinin somut olarak fiziksel mekânda yansımaları olduğu araştırma sonucunda görülmüştür. Bu çerçevede kamu, kent mekânlarında belirgin hale gelerek dönemin ideolojik değişimine tanıklık eder. Cumhuriyet ve sonrası için yapılan düzenlemeler ile meydan, her dönem için farklı bir mesajı temsil etmekle beraber, toplumsal ve siyasal olaylar ile hafızalarda yer ettiği görülmektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde, sonradan Taksim Meydanı'nda yapılan değişiklikler ile kamusal alanda sınır oluşturulduğu ve kamusal alanı özelleştirmenin ve kısıtlamasının doğru olmadığı bunun yerine halkın özgürce hareket edebileceği bir alana çevrilmesi gerekmektedir. Meydana yapılan müdahalelerin, mekândaki düzenlenişi tekrar üretmekle beraber, mekânsal eylemleri belli bir programın içine sokarak ayrıştırdığı ve bu şekilde kontrol altında tutulan Taksim Meydanı kentlinin her zaman özgür olması gereken kamusal bir alanken bu denetim mekanizması yüzünden özündeki işlevi yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kentlinin Taksim ile kurduğu bağın giderek zayıflaması, Taksim'i kendilerini ait hissettikleri mekân olmaktan çıkararak, sürekli gözetim altında tutuldukları, otorite baskısının çokça kendi hissettirdiği bir mekân haline çevrildiği de görülmektedir. Araştırma sonucunda Taksim Meydanı, kamusal alanın özünü unutmadan, toplumun her kesiminden insanın özgürce vakit geçirerek, gündelik hayatı besleyen mekâna dönüştürülecek şekilde tasarlandığında, meydanının yüzü olması gereken tarafa dönebilir. Taksim Meydanı'nın yeniden tasarlanması için planlanma sürecinde karar alma mekanizmalarının şeffaf olmadığı tek taraflı bir süreçten ziyade, kent sakinleri ile beraber yürütülecek demokratik ve karşılıklı etkileşim ile yürütülecek bir süreç gerekmektedir.

Bu amaç doğrultusunda, ‘Taksim Senin, Karar Senin’ sloganı ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlığı Daire Başkanlığı’ tarafından Taksim Meydanı yarışması açılmıştır. Ancak Taksim Meydanı’nı tek taraflı değerlendirmenin ötesinde halk katılımına sunan yarışmanın sonunda yapılan değerlendirmelerle sürekli gelişen ‘katılımcı tasarım süreci’ pek çok tartışmayı beraberinde getirmiştir.

Çalışmanın sonucunda yapılan çıkarımlara göre, halkın görüşlerine başvurma mevcut problemleri ve ihtiyaçların ortaya çıkarılmasında önemli olduğu görülmektedir. Aynı zamanda toplumsal duyarlılığı arttıracak, paydaşlar ve tasarımcıları için önemli bir girdi sağlayacağı da açıktır. Veriler diğer bir perspektiften değerlendirildiğinde, kentin karmaşık yapısı içerisinde uzmanların bile zorlandığı açıkken kültürel, sosyolojik ve ekonomik problemlerin çözümü için teknik alt yapısı bulunmayan kişilerin sadece genel görsellere dayanarak, kent için önemli toplumsal yaşam alanına ilişkin yanlış kararlar alması olası bir durumdur. Bu doğrultuda yarışma koordinatörlüğü, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları temsilcileri, tasarımcılar ve son kullanıcılar olan halk gibi paydaşların ortak ve koordineli olarak tüm süreç boyunca etkin olarak iş birliği yapmaları gerekmektedir.

Araştırma verileri göstermiştir ki genel olarak uzun vadeli şekilde planlanan katılımcı tasarım çalışmaları, yerel yönetim politikaları ile uyumsuzluk içinde olmakla beraber sürecin hızlandırılması adına basitleştirilerek asıl amacından uzaklaşmaktadır. Bununla birlikte, yarışmalara ilişkin kullanılan yönetmelikler özellikle katılım sürecini sınırlandırarak hareket alanını daraltmaktadır.

Katılımcı tasarım sürecinin etkinliği, sistemin sağladığı nitelikli geri bildirimler ve şeffaflıkla belirlenir. Bu genellikle mevcut sorunları ve ihtiyaçlara odaklanarak başlar. 'Kentsel Estetik' kavramı, toplumun algısına, bilgi birikimine ve kültürel altyapısına göre değişir. Bu nedenle katılımcı süreçte sorulan sorular, 'beğeni' ve 'güzellik' endişelerinden ziyade, net, anlaşılır ve objektif olmalıdır. Kamusal alanın geçmiş, mevcut ve gelecekteki kullanıcılarını göz önünde bulunduran, dönemsel bağlamlardan daha fazlasını değerlendiren bir yaklaşım benimsenmelidir.

Çalışmada açıklanan kamusal alanın tanımlarından yola çıkarak kamusal alanların belirli bir döneme ait olmadığının bilincinde olarak alanda yaşayan ve yaşayacak nesillerinde önemli bir görev üstlendiğini unutmamalıyız.

Bu sebeple bu alanlar ile alakalı kararların sosyo kültürel değerlendirmeler yapabilecek alanından uzman kişiler tarafından alınması gerekmektedir. Bu da demektir ki katılımcı süreç içerisinde mevcut kullanıcılar olan halkın fikirleri göz ardı edilmemelidir fakat tek başına belirleyici nitelikte olmamalıdır. Ayrıca oy kullanma sürecinde, halka sunulan görselleri uzman olmayan kişilerin yanlış yorumlaması muhtemeldir. Mevcut kullanıcıların tercihleri tasarım için girdi oluşturmakla beraber, girdiler alanında uzman bir ekip tarafından gerek çağın ihtiyaçları gerekse gelecek süreci de göz önünde bulundurarak değerlendirilmelidir.

Ayrıca çalışmada elde edilen bulgulara göre, birçok ülkede gözlemlenen uygulamalarda, topluluk genellikle konuyla ilgili eğitim alır ve tasarıma katkıda bulunur. Ancak Türkiye'de, halkın bu eğitimden geçirilmemesi önemli bir eksiklik olarak öne çıkar. Bu yüzden, uzmanlık gerektiren konularda tüm katılımcılar öncelikle bilgilendirilmelidir. Alanın mevcut durumu ve sosyo-kültürel yapısıyla ilgili hassasiyetler, uzmanlar tarafından hazırlanan sunumlar aracılığıyla halka aktarılmalı ve tasarımın temelini oluşturacak kritik noktalar halkla paylaşılmalıdır. Katılımcı tasarım sürecinin ilerleyen aşamalarında, halk ile tasarımcılar veya yarışmacılar arasında nitelikli geri bildirimler ve şeffaf bir iletişim sistemiyle bir köprü oluşturulmalıdır. Ana konular belirlendikten sonra, tasarım ekibi halkın katkılarından yararlanarak yerel bilgi, sosyo-kültürel farkındalık, sorunlar ve ihtiyaçları tespit edecektir. Bu katılım, paneller, söyleşiler, sergiler gibi çeşitli halk etkinlikleriyle çeşitlendirilmiş şekillerde gerçekleştirilebilir ve süreçte için oldukça önemlidir. Tasarım sürecinin son aşamasında, en iyi sonuca ulaşmak için kazananlar ve diğer ödüllü projelerin ekipleri arasında bir kolektif yaklaşım benimsenebilir, böylece değerli ve özgün fikirler bir araya getirilip değerlendirilebilir. Yarışmacıların önerileri, ödül kazanan projeye entegre edilebilir bir şekilde uygulanabilir. Bu süreçte, halkın ve diğer paydaşların fikirlerinin yanında, kentsel ölçekte sivil toplum kuruluşlarının arabuluculuk ve düzenleyici rolü ile yarışma jürisinin denetleyici rolü de önemlidir. Bununla beraber sürecin bir anda sonlandırılması yerine projelerin olumlu tarafları bir araya getirilerek yeni bir proje fikri de sunulabilir.

Düşünülen mevcut süreç ile kazanan projenin hayata geçirilmesi, meydanın toplumsal, siyasi ve kültürel bağlarından kopuk, modern bir kültür merkezi haline gelmesi ve ortak geçmişin yok sayılma riskiyle karşılaşması muhtemeldir.

KAYNAKÇA

- Altan. T. (1989). *Şehir ve bölge planlamanın temel ilkeleri*. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü ders kitabı.
- Altınçekiç. S. (2000). *İstanbul metropolünde meydanların rekreasyonel işlev yönünden önemi üzerine araştırmalar* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Aslan. D. (2014). İTÜ vakıf dergisi. *Kent ve Meydanlar*. (63), 20-24. <https://yapidergisi.com/kent-ve-meydanlar/>
- Aslanoğlu. R. A. (2000). *Kent, kimlik ve kürselleşme*. Ezgi Kitapevi.
- Batur. A. (1998). Y. Sey (Ed.). *1925-50 Döneminde Türkiye Mimarlığı, 75 Yılda değişen kent ve mimarlık içinde* (s. 272-280). Tarih Vakfı Yayınları.
- Boysan. B. (1999). T.M. M. O.B. Mimarlar odası mimarlık dergisi. *Aron Angel ile İstanbul, Prost ve Planları Üzerine Söyleşi*, (285), 30-39.
- Can Kortan. A. S. (2003). *90'lı yıllarda mekanın değişen yönlerini değerlendirilmesi: İstanbul örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Cansever. T. (2016). *Osmanlı şehri, İstanbul*. Timaş Yayınları.
- Canter. D. (1977). *The psychology of place*, Palgrave Macmillan Yayıncılık.
- Cezar. M. (1991). *XIX. YY. Beyoğlu'su*, Akbank Yayınları.
- Childs. M. (2004). *Squares: a public place design guide for Urbanists*, University of New Mexico Press.
- Cook, R. (1980). *Zoning for downtown Urban Design*. Lexington Books Yayıncılık.
- Cullen, G. (1961). *Townscape*. The Architectural Press.
- Çetin. A. (2006). *Kamusal alan ve kamusal mekân olarak sokak* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.

- Çınar Özkan. S. (2017). Felsefe ve sosyal bilimler dergisi. *Richard Rorty’de Kamusal Alan-Özel Alan Ayrımı ve Eleştirisi*, (23). 57-84.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/flsf/issue/48630/617973>
- de Carbognano. C. C. (1993). *18. Yüzyıl sonunda İstanbul* (Çev. E. Özbayoğlu). Eren Yayıncılık.
- Demir. Ş. ve Sesli, M. (2007). Sosyal bilimler araştırmaları dergisi. *Kamusal Alan Türkiye’de Kamusal Alan Kavramlaştırılmasının Muhtevası: Tektiplilik mi, Çoğulculuk mu?* 1(2007). 273-292.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/gopsbad/issue/48544/616290>
- Deutsche. R. (2007). *O Kadar da yönetilmiyor olma sanatı. Olasılıklar, duruşlar, müzakere-güncel sanatta kamusal alan tartışmaları*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dostoğlu. N. Şahin E (2007). Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi. *Kentsel Mekan Tasarımında Doğal Verilerin Kullanımı*. 12(1), 29-40. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/202783>
- Dökmeci. V. Çıracı, H. (1990). *Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Beyoğlu*. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.
- Eşkinat. Y. Kent planlama ve tasarım arasında gerekli ara ölçek: Kentsel tasarım. Bilkent Üniversitesi. Güzel Sanatlar. Tasarım ve Mimarlık Fakültesi. Kentsel Tasarım ve Peyzaj Bölümü. Ankara.
- Fraenkel. J. R. Wallen, N. E. and Hyun. N. (2012). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill Book Company.
- Gehl, J. (1989), A Changing Street Life in a changing society, *Journal of places*, s..8-17.
- Habermas. J. (2017). *Kamusallığın yapısal dönüşümü*. İletişim Yayınları.
- Harvey M. Rubenstein (1992). *Pedestrian malls, streetscapes, and urban spaces*. Wiley.

- Hatipoğlu. H. (1994). *Kentsel yapılaşmış çevrenin oluşumunda dış mekan yaşantısının yeri ve işlevi. İstanbul-Taksim Meydanı Örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- İnciciyan. Ğ. (1976). *XVIII. Asırda İstanbul* (Çev. A. Hrand). İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Jacobs. J. (1961). *The death and life of great American Cities*. Random House.
- Karaman. A. ve İçözen. E. (1987). *Taksim ve yakın çevresi tarihsel gelişimi*. Taksim Meydanı Proje Yarışması Kitabı.
- Keyder. Ç. (2000). *İstanbul küresel ile yerel arasında*. Metis Yayınları.
- Kılıçbay. M. A.(2000). *Şehirler ve kentler*. İmge Yayınları.
- Kömeçoğlu. U. (2005). *Kamusal Alan: Katılım ve dışlama güçleri arasındaki diyalektiğin biçimi, sivil bir kamusal alan*. Kaknüs Yayınları.
- Kömürçüyan. E. Ç. (1988). *İstanbul tarihi, XVII. Asırda İstanbul* (Çev. H. Andreasyan). Eren Yayınları.
- Krier. R. (1979). *Urban space*. Scademy Edition.
- Kuntay. (1984). *Yaya mekanı*. Ayıntaş Yayıncılık.
- Kuruyazıcı. H. (1998). *“Cumhuriyetin İstanbul’daki simgesi Taksim Cumhuriyet Meydanı”, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*. Tarih Vakfı Yayınları.
- Lefebvre. H. (2014). *Mekânın üretimi* (Çev. I. Ergüden, Haz.). Sel Yayıncılık.
- Lütticken. S. (2007). *Gizlilik ve Kamusallık: Avangardı yeniden harekete geçirmek, olasılıklar, duruşlar, müzakere-güncel sanatta kamusal alan tartışmaları*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Lynch. K. (1960). *The Image of the city*. Mıt Press.
- Lynch. K. (1984). *Good city form*. Massachusetts Institute of Technology Press.
- Memluk. Z. (2013). *Designing urban squares in advances* (Çev. Murat Özyavuz). IntechOpen Book.

- Madanipour, A. (1999). Why are the design and development of urban spaces significant for cities?. *Journal of environment and planning and design*, vol.26, pp. 879-891.
- Montgomery, J. (1998). Journal of urban design. *Making a City: Urbanity, Vitality and Urban Design*, 3(1), 93-116.
<https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1845574>
- Moughtin, C. (2003). *Urban design street and square*. Architectural Press.
- Nebati, N. (2020). Siyasi Tartışmalar Bağlamında Türkiye'de Kamusal Alanın Evrimi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 9(2), 828-852.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1140700>
- Onat, N. (2010). *Kamusal alan ve sınırları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Ökkeş, H. (1977). Şehiriçi açık sahalardan meydanlar ve konak meydanı üzerine bir çalışma, *Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg.* 1(55).
- Önder, S. ve Aklanoğlu, F. (2002). *Kentsel açık mekân olarak meydanların irdelenmesi*, *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*. 16(29), 96-106.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3030169>
- Önen, Y. Şanbey, C. Z. (1993). Motivasyon. S. Özdemir (Ed.). *Eğitim yönetiminde kuram ve uygulama içinde* (s. 185-229). Pegem Akademi.
- Özsavaşçı, A. (1999). *Taksim Maçka yeşil alanının değişim sürecine eleştirel bir bakış* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Öztan, Y. (2004). *Yaşadığımız çevre ve peyzaj mimarlığı*. Tisamat Basım Sanayii.
- Punter, J. (1991). Participation in the design of urban space, *Journal of landscape design*. 3(200), 24-27. <https://doi.org/10.1080/13574809.2013.854697>
- Rubenstein, H. M. (1992). *Pedestrian malls. Street, spaces and urban spaces*. Lohm Wailey&Sons.
- Sennet, R. (2002). *Kamusal insanın çöküşü* (Çev. S. Durak ve A. Yılmaz). Ayrıntı Yayınları.

- Sevinç. M. (1999). Postmodernizm ve kent, *Birikim dergisi*. 5.5.2024 tarihinde <https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-124-agustos-1999/2318/postmodernizm-ve-kent/6461> adresinden edinilmiştir.
- Sezgin. B. (1996). *Taksim – Maçka büyük yeşil alanının evrimi ve kullanım açısından değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Shaftoe. H. (2008). *Convivial urban spaces: Creating effective public places*. Sterling, VA: Earthscan.
- Şahinler. O. (1964). *Merkezi İtalya'da ortaçağ şehirlerinin meydanlarına ve çevre mahallelerine ait etüd*. Güzel Sanatlar Akademisi yayını.
- Timur. T. (2008). *Habermas'ı okumak*. Yordam kitap.
- Tuğlacı. P. (1990). *The role of the balian family in Ottoman Architecture*. Yeni Çığır Kitapevi.
- Uzun. İ. (2006). Kamusal açık mekân: Kavram ve tarihe genel bir bakış, *Ege mimarlık dergisi*. 4(59), 14-17. 5.5.2024 tarihinde <https://www.egemimarlik.org/tum-sayilar/59> adresinden edinilmiştir.
- Yenileşen İstanbul. (1947). *1939 başından 1947 sonuna kadar İstanbul'a neler yapıldı*. İst. Bel. Matbaası.
- Yıldırım. S. (1996).. Kentsel mekansal yapı çözümlemesi kent oluşum kuralları, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi dergisi* 1(55), 113-121. 5.5.2024 tarihinde <https://www.acarindex.com/istanbul-universitesi-orman-fakultesi-dergisi-seri-b/meydanlardaki-tarihi-degisimler-ve-gunumuze-yansimalari-700735> adresinden edinilmiştir.
- Yorulmaz. H. (2013). *Liveability in urban spaces. The case of Orhangazi Urban Square* [Yüksek Lisans Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Zucker. P. (1959). *Town and square*. Columbia University Press.

İnternet Kaynağı

Güney. Z. (2007). *Kamusal alan nedir? Kamusal mekân nedir?* 2 Mart 2024 tarihinde

www.arkitera.com/h21487-kamusal-alan-nedir-kamusal-mekan-nedir.html

adresinden edinilmiştir.

Habermas. J. (1995). *Kamusal alan: Ansiklopedik bir makale*. 2 Mart 2024 tarihinde

<http://www.birikimdergisi.com/birikim/birikim.aspx?did=1&dsid=77>

adresinden edinilmiştir.

Benhabib. S. (1996). *Kamu alanı modelleri*. 20 Nisan 2024 tarihinde

<https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.

İmamoğlu. E. (2020, Kasım 13). *İstanbul senin karar senin anket sonuçları*. 1 Mart 2024 tarihinde

https://twitter.com/ekrem_imamoglu/status/1327160561679929345

adresinden edinilmiştir.

Konkur İstanbul. (2020). *Taksim kentsel tasarım yarışması: Şartname*. 1 Mart 2024 tarihinde

https://konkur.istanbul/wp-content/uploads/2020/10/sartname_taksim.pdf

adresinden edinilmiştir.

Konkur İstanbul. (2020). *15 sıra numaralı proje*. 1 Mart 2024 tarihinde

<https://konkur.istanbul/projeler/15-sira-numarali-proje-46q35yx7/> adresinden

edinilmiştir.

Konkur İstanbul. (2020). *16 sıra numaralı proje*. 1 Mart 2024 tarihinde

<https://konkur.istanbul/projeler/16-sira-numarali-proje-48p12t05/> adresinden

edinilmiştir.

Konkur İstanbul. (2020). *19 sıra numaralı proje*. 1 Mart 2024 tarihinde

<https://konkur.istanbul/projeler/19-sira-numarali-proje-79cs5h8y/>

adresinden edinilmiştir.

Madran. B. (2022). *Mekânın belleği, belleğin mekânı: Mekân işgalcileri olarak müzeler*. 10 Şubat 2024 tarihinde <http://www.mo.org.tr/mimarlikDergisiDocs/pdf/MIMARLIK423.pdf#page=52> adresinden edinilmiştir.

Nufusu.com. (2023). *İstanbul nüfusu*. 4 Mart 2024 tarihinde <https://www.nufusu.com/il/istanbul-nufusu> adresinden edinilmiştir.

